



การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก

จ.สุพรรณบุรี

โดย

นายกฤษณสรณ์ สุขสาร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาชนบทศึกษาและการพัฒนา

วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วยอึ้งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก
จ.สุพรรณบุรี

โดย

นายกฤษณสรณ์ สุขสาร



การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชนบทศึกษาและการพัฒนา
วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วยอึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

BECOMING STRONG COMMUNITY: CASE OF 100-YEARS
SAM CHUK MARKET COMMUNITY, SAM CHUK
DISTRICT, SUPHAN BURI PROVINCE

BY

MR KITSANASAN SUKSARN



AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
RURAL STUDIES AND DEVELOPMENT
PUEY UNGPHAKORN SCHOOL OF DEVELOPMENT STUDIES
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2017
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นายภุชฉณสรณ์ สุขसार

เรื่อง

การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชนบทศึกษาและการพัฒนา

เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. 2561

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ พันเอก ดร.ถวัลย์ ฤกษ์งาม)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ศุภรัตน์ รัตนมุขย์)

กรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลียนศรี)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติ มงคลชัยอรัญญา)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก
ชื่อผู้เขียน	อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี
ชื่อปริญญา	นายกฤษฎนสรณ์ สุขสาร
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ชนบทศึกษาและการพัฒนา วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	รองศาสตราจารย์ศุภรัตน์ รัตนมุขย์
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี และปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่าง ๆ ของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาในพื้นที่ด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนาลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่าง ๆ และปัจจัยสนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนในด้านต่าง ๆ นั้น

ผลการวิจัยพบว่าชุมชนตลาดสามชุกมีลักษณะความเข้มแข็งของชุมชนที่นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง 10 ด้านได้แก่ 1) ชาวบ้านชุมชนตลาดสามชุกมีจิตสำนึกชุมชนเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน 2) มีจิตวิญญาณชุมชนรักบ้านเกิด 3) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จากการอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น 4) มีการพึ่งตนเองที่ดี 5) มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” 6) มีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี ยึดถือหลักการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาชุมชน มีการเปิดเวทีประชาคมสามชุกเพื่อจัดทำแผนชุมชน 7) มีเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งมาจากสมาชิกภายในชุมชนและภายนอกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 8) มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง 9) เป็นชุมชนสงบสุข 10) เป็นชุมชนที่ยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีกิจกรรมชุมชนในการบำรุงรักษาดูแลอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนมาจากชุมชนตลาดสามชุกมีทุนชุมชนสำหรับนำมาบริหารจัดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงินโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชนสนับสนุนร่วมแรงร่วมใจกันนำทุนชุมชนที่มีอยู่เหล่านี้มาดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้สำเร็จผลชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะต่อชุมชนเสนอให้คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ยังคงส่งเสริมในด้านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งเกี่ยวกับสินค้าชุมชน โดยควรจัดสัดส่วนของประเภทร้านค้าเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากขึ้น และควรจำกัดจำนวนร้านค้าต่างประเภทออกไปให้เหลือน้อยลง มีนโยบายจำกัดจำนวนของร้านค้าที่มาแข่งขัน และชนิดสินค้าทดแทนสินค้าสมัยใหม่ให้จัดทำแพ็คเกจสมัยใหม่ และส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกชุมชนเรื่องคุณภาพสินค้าอัตลักษณ์สินค้าท้องถิ่น และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้า และนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมในการซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมตลาดร้อยปีสามชุก การมีส่วนร่วมของประชาคมสามชุกในการจัดการสินค้าของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกที่ยั่งยืนและบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านในชุมชนตลาดสามชุก

คำสำคัญ ชุมชนเข้มแข็ง,ตลาดสามชุก,ประชาคมสามชุก

Independent Study Title	BECOMING STRONG COMMUNITY: CASE OF 100-YEARS SAM CHUK MARKET COMMUNITY, SAM CHUK DISTRICT, SUPHAN BURI PROVINCE
Author	Mr. Kitsanasan Suksarn
Degree	Master of Arts
Major Field/Faculty/University	Rural Studies And Development Puey Ungphakorn School of Development Studies Thammasat University
Independent Study Advisor	Associate Professor Suparat Rattanamuk
Academic Years	2017

ABSTRACT

The research of purposed to study of be strong community and factors support strong community of 100-year Sam Chuk Market Community in Sam Chuk District, SuphanBuri Province.

This is a qualitative research that collected the data by observation, in-depth interview and open-ended interview. The obtained data were studied and analyzed descriptively to find out a nature of being strong community of 100-year Sam Chuk Market Community in Sam Chuk District, SuphanBuri Province and factors that support becoming strong community of 100-year Sam Chuk Market Community in Sam Chuk District, SuphanBuri Province.

The research revealed that there were 10 strong characteristics of such community as follows: 1) the villagers in Sam Chuk Market Community were aware of together owning the community, 2) the villagers in Sam Chuk Market Community spiritually loved this place, 3) it was the learning community from conserving the community as the heritage and the cultural learning center, 4) the villagers in Sam Chuk Market Community were self-sufficient, 5) there were the organization of strong community 6) the community was well-managed following the principle of helping each other by thinking, doing and solving problems, plus the association was held to make a community plan, 7) there were the networks inside and outside the

community, 8) there were the strong community leaders, 9) the community was peaceful and 10) the community was firm with economy – it was considered the conservatively tourist community, natural resources and environment –there were the activities held to maintain the community consecutively.

A factor that supports the status as a strong community in various aspects of Sam Chuk Market Community is the availability of community capitals that can be used for administrating and developing the local community, which are human capital, societal capital, physical capital, natural capital and financial capital, together with the participation of community members who work together in order to use such available community capitals for effectively running activities to develop local community. The community can be self-reliant, which will eventually lead to the sustainable development for the community.

The suggestions to the community are as follows. First, the Committee of the Conservatory Development of Sam Chuk Market should continue promoting local economy in order to strengthen the local community through local products. The number of the shops related to domestic wisdoms should be increased and the shops that sell other products or services should be mitigated. There should be the policy to limit the number of shops that compete with one another and to promote local products that can substitute modern products by designing packages of local products to be modern and encouraging the community to focus on the quality and identities of local products and the good relationships with customers and tourists in the consistent manner.

As for the suggestion for other studies in the future, it is that there should be studies on factors that affect the preference to local products of tourists who visit the 100 Year - Sam Chuk Market; the participation of Sam Chuk community members in the sustainable management of local products of Sam Chuk Market Community; and the roles of governmental agencies in developing and promotions the careers of members of Sam Chuk Market Community.

Keywords: Strong Community, Sam Chuk Market, Sam Chuk Association

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ตลอดจนแนวทางวิธีคิดให้แก่ข้าพเจ้า ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ รองศาสตราจารย์พันเอก ดร. ถวัลย์ ฤกษ์งาม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลียนศรี คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการจัดทำการค้นคว้าอิสระอย่างต่อเนื่องมาตลอด นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ เจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบลสามชุก ผู้นำชุมชน อาจารย์ และผู้ทรงภูมิปัญญาชุมชนที่ได้กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์และข้อแนะนำในการจัดทำการค้นคว้าอิสระของข้าพเจ้าเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตลาดสามชุก ร้านข้าวห่อใบบัวป้ามัลลิกา/หรั่งศรีโรจน์ ร้านทองม้วนโบราณป่าแป็ด ร้านขายยาแผนโบราณ-ยาจีน สกอันไอสดสถาน ฯลฯ และเครือข่ายชุมชนด้านกิจกรรมการแสดงวัฒนธรรมของชุมชนที่ลานโพธิ์ นื่องสุจิรา หวังวิมาน (น้องหมิง) เพื่อนๆโรงเรียนวัดบางขวางและโรงเรียนอื่นๆผู้บริหารและทีมงานเครือข่ายการท่องเที่ยวแวดล้อมชุมชนบ้านเรือนไทยสาคร ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนสามชุก ให้การช่วยเหลือ ต้อนรับในการจัดเก็บข้อมูลและจัดทำการค้นคว้าอิสระของข้าพเจ้า

ขอขอบคุณสุภาวดี อินนุพันธ์ (พี่ผึ้ง) และเพื่อนๆที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจในการเรียนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของข้าพเจ้าเป็นอย่างดี

นายกฤษณสรณ์ สุขसार

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญภาพ	(12)
รายการสัญลักษณ์และคำย่อ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	5
1.5 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา	5
1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่	5
1.5.3 ขอบเขตด้านประชากร	5
1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา	6
1.6 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน	8
2.1.1 ชุมชนเข้มแข็ง	8

2.1.1.1 ความหมายของชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง	9
(1) ความหมายของชุมชน	9
(2) ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง	9
(3) ความหมายขององค์กรชุมชน	10
(4) ประเภทและลักษณะขององค์กรชุมชน	11
2.1.1.2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง	13
(1) ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง	13
(2) มิติความเข้มแข็งชุมชน	14
2.1.1.3 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง	15
2.1.1.4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	16
2.1.2 การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	17
2.1.2.1 ความหมายของชุมชนท้องถิ่น	17
2.1.2.2 หลักการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	18
2.1.2.3 กระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	19
2.1.2.4 การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	22
(1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน	22
(2) ความหมายของแผนชุมชน	22
(3) วัตถุประสงค์การจัดทำแผนชุมชน	24
(4) เนื้อหาของแผนชุมชน	24
(5) กระบวนการจัดทำแผนชุมชน	24
(6) กฎหมายกับการจัดทำแผนชุมชน	24
2.1.2.5 การพัฒนาทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	25
(1) ความหมายของทุนชุมชน	25
(2) ประเภทของทุนชุมชน	26
(3) กระบวนการพัฒนาทุนชุมชน	27
2.1.3 การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน	28
2.1.3.1 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน	28
2.1.3.2 เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน	29
2.1.3.4 หลักการในการพัฒนาที่ยั่งยืน	30
2.1.4 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน	31

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน	31
2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation)	31
2.2.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Forms of Public Participation)	32
2.2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา	33
2.2.4 ระดับการมีส่วนร่วม	34
2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมในเวทีประชาคมของการปกครองส่วนท้องถิ่น	35
2.3.1 ความหมายและความเข้าใจเรื่องประชาคม	35
2.3.2 ความสำคัญของประชาคม	36
2.3.3 ประชาคมกับกฎหมาย	36
2.3.4 องค์ประกอบของประชาคมเข้มแข็ง	36
2.3.4.1 ประชาคมระดับรากหญ้า	37
2.4 แนวคิดเกี่ยวพลังชุมชนในการสร้างความเป็นพลเมืองภาคเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน	38
2.4.1 ความหมายของพลังชุมชน	38
2.4.2 องค์ประกอบของพลังชุมชน	38
2.4.3 ปัจจัยต้นเหตุที่ทำให้เกิดพลังชุมชน	39
2.4.4 การเสริมสร้างพลังชุมชน	39
2.4.4.1 แนวคิดการเสริมสร้างพลังในชุมชน	39
(1) ความหมายของการเสริมสร้างพลังในชุมชน	39
(2) กระบวนการเสริมสร้างพลังในชุมชน	40
2.5 สภาพชุมชนท้องถิ่นทั่วไปของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี	41
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	46
 บทที่ 3 วิธีการวิจัย	 47
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา	47
3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา	47
3.1.2 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	47
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	48

3.2.1	แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)	49
3.2.2	แบบบันทึกการสังเกตการณ์ (observation)	49
3.2.3	เครื่องบันทึกเสียง	49
3.3	การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
3.3.1	ศึกษาเอกสาร	50
3.3.2	ศึกษาภาคสนาม	50
3.3.2.1	ติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการโดยจัดทำหนังสือราชการ	50
3.3.2.2	ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม	50
3.4	การวิเคราะห์ข้อมูล	51
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล		52
4.1	ความเป็นมาของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก	52
4.1.1	ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	52
4.1.1.1	พื้นที่	52
4.1.1.2	ประวัติชุมชนตลาดสามชุก	52
4.1.2	ศักยภาพชุมชน	53
4.1.2.1	การประกอบอาชีพ	53
4.1.2.2	ผู้มีความรู้/ภูมิปัญญา	53
4.1.2.3	สถานพยาบาล	53
4.1.2.4	หน่วยบริการของราชการ	53
4.1.2.5	สถานีวิทยุ/หอกระจายข่าว	53
4.1.2.6	ศูนย์เรียนรู้	53
4.1.2.7	แหล่งท่องเที่ยว	53
4.1.2.8	ร้านค้า/ร้านอาหาร	54
4.1.2.9	โทรศัพท์สาธารณะ	54
4.1.2.10	ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน	54
4.1.2.11	องค์กรที่ให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชน	54
4.1.2.12	จุดแข็งของชุมชน	54

4.1.2.13 จุดอ่อนของชุมชน	54
4.1.3 ความเป็นมาของการพัฒนาชุมชนตลาดสามชุก	55
4.2 ลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก	76
4.2.1 ชุมชนตลาดสามชุกมีชาวบ้านในท้องถิ่นมีจิตสำนึกชุมชน	76
4.2.2 ชุมชนตลาดสามชุกมีชาวบ้านในท้องถิ่นมีจิตวิญญาณชุมชน	76
4.2.3 ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้	77
4.2.4 ชุมชนตลาดสามชุกมีการพึ่งตนเองของชุมชนได้	78
4.2.5 ชุมชนตลาดสามชุกมีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง	79
4.2.6 ชุมชนตลาดสามชุกมีการบริหารจัดการพัฒนาชุมชนที่ดี	80
4.2.7 ชุมชนตลาดสามชุกมีเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง	85
4.2.8 ชุมชนตลาดสามชุกมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง	86
4.2.9 ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนเข้มแข็งจากการมีความเข้มแข็ง ในเรื่องการเป็นชุมชนสงบสุข	86
4.2.10 ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนเข้มแข็งจากการมีความเข้มแข็ง ในเรื่องการเป็นชุมชนที่ยั่งยืน	86
4.3 ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆ ของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก	88
4.3.1 ทุนมนุษย์	88
4.3.2 ทุนสังคม	89
4.3.3 ทุนกายภาพ	91
4.3.4 ทุนธรรมชาติ	91
4.3.5 ทุนการเงิน	92
4.4 การอภิปรายผลการศึกษา	92
4.4.1 ชุมชนตลาดสามชุกมีลักษณะความเข้มแข็งของชุมชนที่นำไปสู่การเป็นชุมชน เข้มแข็ง 10 ด้าน	92
4.4.2 ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆ ของชุมชนตลาดสามชุก	94
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	97
5.1 สรุปผลการการศึกษา	97
5.1.1 การศึกษาลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก	97

	(11)
5.1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆ ของชุมชน ตลาดร้อยปีสามชุก	101
5.1.2.1 ทุนมนุษย์	101
5.1.2.2 ทุนสังคม	102
5.1.2.3 ทุนกายภาพ	103
5.1.2.4 ทุนธรรมชาติ	103
5.1.2.5 ทุนการเงิน	103
5.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษา	104
5.2.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน	104
5.2.2 ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาคั้งต่อไป	104
รายการอ้างอิง	105
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก การจัดเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์	110
ภาคผนวก ข เอกสารเผยแพร่ของคณะกรรมการตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์	111
ภาคผนวก ค เอกสารแสดงการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสามชุก	116
ประวัติผู้เขียน	118

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	21
2.2	37
2.3	46
4.1	55
4.2	56
4.3	60
4.4	61
4.5	62
4.6	69
4.7	70
4.8	71
4.9	72
4.10	73
4.11	74

รายการสัญลักษณ์และคำย่อ

สัญลักษณ์/คำย่อ

คำเต็ม/คำจำกัดความ

(สสส.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ

(พอช.)

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)



บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยของเราได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆเริ่มจากแผนพัฒนาฉบับที่ 1-7 (พ.ศ. 2504-2539) ได้มีการกำหนดแผนมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้ประเทศไทยเรามีความเจริญเติบโต ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่มาอำนวยความสะดวกในด้าน สาธารณูปโภคและการดำเนินชีวิตประจำวันต่างๆของปัจเจกบุคคลมากขึ้น จึงกล่าวได้ว่ามีความเจริญ ทางด้านวัตถุเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ดีในยุคสมัยดังกล่าวนี้ยังคงประสบกับปัญหาด้านสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติมีความเสื่อมโทรมลง เกิดปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม มีการแก้ไข ปัญหาที่มุ่งเน้นการพัฒนาจากส่วนกลาง ขาดการพัฒนิกำลังจากภาคีต่างๆทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและ ภาคประชาชน ชุมชนอ่อนแอไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นต้น การพัฒนาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้จึง ขาดความสมดุลส่งผลให้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชนบทไม่สามารถมีการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2539 เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆหลายประการที่ ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกภาคส่วน เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานภาคเอกชน และภาค ประชาชนผู้ประกอบการต่างๆ เป็นต้น ในช่วงนี้ประเทศไทยได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการมุ่งเน้นการพัฒนาแบบมี ส่วนร่วมของประชาชน ให้ความสำคัญในการพัฒนาคนให้สามารถพึ่งตนเองได้และการพัฒนาชุมชน ให้เกิดความความเข้มแข็ง หลักสำคัญของแผนคือให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็น เครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบ แยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาในช่วงต่อมาได้มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9-10 (พ.ศ. 2545-2554) การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม คนเป็นศูนย์กลางการ พัฒนา มีการสร้างความสมดุลของการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้ง ภายในประเทศและภายนอกประเทศ และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้มีการกำหนดให้มียุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืน ส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง สนับสนุนการมีส่วนร่วมคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองเป็น หลักการสำคัญ เป็นต้น (ข้อมูลจาก: สมบูรณ์ธรรมลังกา,น. 59-60,วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย

นเรศวรปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2556) ในเวลาปี พ.ศ. 2551 – 2554 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานหนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนไว้ 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาทุนชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน การเพิ่มขีดความสามารถของผู้นำชุมชน การขับเคลื่อนแผนชุมชน และการส่งเสริมการจัดการความรู้ (วัฒนาพร ฉิมสุวรรณ์ และคณะ, 2553, น. 25) ในการวิจัยครั้งนี้ก็ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทุนชุมชน” เนื่องจากเห็นว่าจะเป็นการนำไปสู่การศึกษาเรื่องปัจจัยสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนในด้านต่างๆของชุมชนท้องถิ่นในการเป็นชุมชนเข้มแข็งและส่งผลให้ไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืนอย่างได้ผลดียิ่ง

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564,อ้างถึงในพิรพัฒน์ พันศิริ, 2559,น. 29-30) มุ่งต่อยอดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้ กำหนดหลักการสำคัญไว้ 6 ประการ โดยมี 2 ประการที่อาจกล่าวได้ว่าให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, น.4) คือ 1. ยึด “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งมีสาระสำคัญเพื่อให้เกิดบูรณาการด้านการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณและมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งให้ทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มุ่งพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพและมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยมประเพณี และวัฒนธรรม 2. ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยสาระสำคัญมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนพัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

การพัฒนาประเทศไทยของเราตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 - 12 เมื่อกล่าวโดยรวมมีจุดมุ่งเน้นสังคมไทยในระดับชุมชนเมืองและชุมชนชนบทการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองได้และการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งโดยอาศัยหลักการเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลักที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแนวคิดเรื่องชุมชนเข้มแข็งมีสาระสำคัญประกอบไปด้วย 1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2. เป็นชุมชนที่มีการจัดการตนเอง 3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ มีจิตสำนึกในความกตัญญู ความรัก ความห่วงใย ความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน 4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ มีความสงบสุข คนในชุมชนมีจิตใจที่เยือกเย็นมีคุณภาพคุณธรรม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2541) แนวทางการ

พัฒนาประเทศไทยปัจจุบันจึงต้องมุ่งเน้นพัฒนาคนให้มีคุณภาพและชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

โดยจากแนวคิดเรื่องการพัฒนาคนในชุมชน การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนี้เป็นสิ่งเสริมสร้างหรือแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชุมชนชนบทของไทยเราให้สามารถพัฒนาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ประสบผลสำเร็จในอนาคตอย่างได้ผล และจึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจทำการศึกษาปรากฏการณ์การพัฒนาชุมชนในลักษณะดังกล่าว ซึ่งหากมองหาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนชนบทในการทำการศึกษานี้แนวคิดดังกล่าวก็คงกล่าวได้ว่ามีอยู่มากมายหลายแห่งในประเทศไทย หากสามารถนำแบบอย่างการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนชนบทของประเทศไทยเราที่มีแนวทางการพัฒนาในลักษณะดังกล่าวนี้มาทำการศึกษาก็จะส่งผลดีต่อการนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ อย่างได้ผลต่อไปได้สำเร็จเช่นเดียวกับ “ชุมชนต้นแบบ”

ผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าชุมชนที่น่าสนใจทำการศึกษาค้นคว้าสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ “ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก” โดยประวัติของชุมชนโดยสังเขป “ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก” เป็นชุมชนที่เป็นตลาดซื้อขายสินค้า มีสถาปัตยกรรมเรือนไม้แถว 2 ชั้น ขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำสุพรรณบุรี (ท่าจีน) มีลักษณะเป็นบรรยากาศของบ้านเรือนและเรื่องราวของผู้คนในอดีตมายาวนานประมาณกว่าร้อยปีที่ผ่านมาสู่ยุคปัจจุบันโดยไม่ได้มีการตัดแปลงเสริมแต่ง ในยุคเฟื่องฟูเป็นแหล่งค้าขายสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น ข้าว เหลือง ฝ้าย แร่ สมุนไพร และสินค้าพื้นเมืองต่างๆมากมายมาแลกเปลี่ยนซื้อขายกันกับพ่อค้าที่เป็นชาวเรือทำการค้าขายทางน้ำหรือริมน้ำต่างๆต่อมาถึงยุคเปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. 2510 การใช้เรือขนส่งสินค้าทางน้ำลดลงอย่างมากเนื่องจากการสร้างถนนตัดผ่านชุมชนแห่งนี้ในทุกสถานที่ ประกอบกับส่วนราชการได้มีการย้ายออกไปและผู้คนจำนวนมากย้ายออกไปอยู่รอบนอกเป็นส่วนใหญ่ มาถึงยุคเศรษฐกิจตกต่ำในปี พ.ศ. 2540 ก็ยังเกิดมีตลาดนัดรายรอบชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกอย่างเนืองแน่น ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนซบเซาอย่างมาก

ปี พ.ศ. 2542 สุขาภิบาลได้ยกระดับขึ้นเป็นเทศบาล และนายกเทศมนตรีได้เกิดแนวคิดที่จะให้มีการกระจายอำนาจการบริหารไปสู่ชุมชน มีการก่อตั้งชุมชนในเขตเทศบาลขึ้น กรมธนารักษ์สุพรรณบุรีได้กำหนดนโยบายจะให้มีการรื้อถอนเรือนไม้แถวซอย 1-2 เพื่อสร้างอาคารคอนกรีตแบบสมัยใหม่แทน จึงนำไปสู่การเกิดปัญหาขัดแย้งกับชาวชุมชนสามชุกขึ้นมาและชาวชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกก็ได้รวมตัวกันในฐานะภาคประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนี้เพื่อทำการปรึกษาหารือกันถึงการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและที่อยู่อาศัยในตลาดชุมชนดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2543 จึงได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนาตลาดสามชุกโดยมีผู้นำเข้ามาร่วมคิดร่วมทำโดยมีนายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ เป็นนายกเทศมนตรีและเป็นประธานคณะกรรมการการพัฒนาปรับปรุงตลาด

ปี พ.ศ.2545 มูลนิธิชุมชนไทได้เชิญชวนชาวตลาดร้อยปีสามชุกเข้าร่วมโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่โดยการสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)(พอช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) นำเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยดำเนิน

กระบวนการทำงาน และในปี พ.ศ.2546 ได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 12 เมืองนำร่องโครงการปฏิบัติการชุมชนละเมือนำอยู่ด้านเมืองเก่าโดยการดำเนินงานช่วยเหลือของคณะกรรมการพัฒนาตลาดให้สามารถขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาด้วยพลังของประชาชนในวิธีการต่างๆอย่างใกล้ชิดจนเกิดผลสำเร็จอย่างต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน (ข้อมูลจาก: คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2556) และการดำเนินงานได้เสร็จสิ้นโครงการไปตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 ก็ตาม แต่ก็นับได้ว่ามีการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและเศรษฐกิจได้ผลดีในระดับหนึ่ง ดังนั้น นับจากปี พ.ศ.2543 – 2546 จึงอาจกล่าวได้ว่าชุมชนได้พัฒนาชุมชนเปลี่ยนแปลงไปสู่จุดเริ่มต้นของการเกิดขึ้นของชุมชนเข้มแข็งแห่งนี้

ปี พ.ศ.2550 ตลาดร้อยปีสามชุกได้มีการพัฒนาให้เป็นเมืองแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตในเชิงอนุรักษ์ซึ่งเป็นความสำเร็จของพลังประชาชนที่เข้มแข็ง โดยมีการใช้แนวคิดในหลักการที่ใช้กิจกรรมในการรวมคนรวมใจมีจุดหมายเดียวกันคือรักษาความเป็นสามชุกตลาดร้อยปีไว้ให้ยั่งยืนตราบนานเท่านานและจะยาวนานเพียงใดก็ขึ้นกับทุกคนมารวมกันเป็นหนึ่งเดียวเพื่อ "สามชุกตลาดร้อยปี"

จากที่ตลาดร้อยปีสามชุกมีระบบการปกครองจากหน่วยราชการท้องถิ่นที่เรียกว่า “เทศบาลตำบลสามชุก” ทำให้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปในลักษณะ ที่เรียกกันว่า “ประชาคม” ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยหลากหลายวิธีการและขั้นตอนที่ชัดเจนเพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็นที่หลากหลาย ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอของประชาชน คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย ความรู้สึกหรือที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีแนวทางที่จะแก้ปัญหาหรือผลักดันในประเด็นนั้น ๆ เพื่อเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์สำคัญคือ การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยประชาชนมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของการพัฒนานั้น

ดังนั้น จึงทำให้เห็นแนวคิดในการทำการศึกษาวิจัยในเรื่องชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกมีลักษณะความเข้มแข็งในด้านใดบ้าง อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็งในด้านต่าง ๆ นั้นมีปัจจัยอะไรเป็นตัวสนับสนุนและหลักการเสริมสร้างพลังชุมชนสามารถนำไปสู่แก้ไขปัญหาต่างๆและความต้องการของการพัฒนาชุมชนอย่างได้ผลดีเพียงไร หรืออย่างไร เพื่อนำไปสู่การศึกษาลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกและปัจจัยสนับสนุนด้านต่าง ๆ นั้น เป็นประเด็นการศึกษาที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญและเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกมีลักษณะความเข้มแข็งในด้านใดบ้าง อย่างไร

1.2.2 ความเข้มแข็งในข้อ 2.1 นั้น มีปัจจัยอะไรเป็นตัวสนับสนุน

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี
- 1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1.4.1 ได้ทราบถึงลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน
- 1.4.2 ได้ทราบถึงปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาข้อมูลทั่วไป กิจกรรมการพัฒนา การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนด้านต่างๆและปัจจัยสนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคมในกระบวนการดำเนินนโยบายสาธารณะและการจัดทำแผนชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน การเสริมสร้างพลังชุมชนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยศึกษาผ่านประวัติศาสตร์ชุมชน บริบทชุมชน การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่นจากภาคประชาชน คือ “ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ ” และในภาครัฐที่เรียกว่า “ ประชาคมเทศบาลตำบลสามชุก ” และการเสริมสร้างพลังชุมชนจากการเป็นชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน จากกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของชาวชุมชนสามชุกและตลาดร้อยปีสามชุก ต.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการศึกษาชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก ศูนย์กลางการค้าริมแม่น้ำท่าจีน ต.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี

1.5.3 ขอบเขตด้านประชากร

เป็นการศึกษาประชากรในชุมชนท้องถิ่น กลุ่มชาวชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก ต.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนในภาค

ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ทั้งที่มีความเกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเจริญสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มีดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 12 คน มีรายละเอียดแบ่งกลุ่มได้ดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ จำนวน 3 คน
2. เจ้าหน้าที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาครัฐ จำนวน 1 คน
3. ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของชุมชนตลาดร้อยปี

สามชุกจำนวน 8 คน

แบ่งเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 3 คน ได้แก่ ครู/อาจารย์จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชนที่เป็นผู้เข้าร่วมประชุมเวทีประชาคมในฐานะแกนนำจัดทำแผนชุมชนจำนวน 1 คน และผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 1 คน และประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก จำนวน 5 คน ได้แก่ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมดนตรีไทยจำนวน 1 คน เจ้าของร้านค้า/ผู้ขายสินค้าในชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกจำนวน 3 คน และประชาชนที่เป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวแควดล้อมชุมชนจำนวน 1 คน

1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา

เป็นการศึกษาการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชาวชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืนเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 ถึงปัจจุบัน และกระบวนการพัฒนาตามนโยบายสาธารณะและการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสามชุกปีงบประมาณ พ.ศ. 2559- 2564

1.6 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึงการที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” ในภาคประชาชนได้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” และในภาครัฐมีหน่วยงานปกครองท้องถิ่นคือ “เทศบาลตำบลสามชุก” ได้มีการจัดทำ “เวทีประชาคมสามชุก” เพื่อเป็นผู้นำชุมชนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกับประชาชนโดยมีการเรียนรู้ การจัดการ และแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้ เป็นชุมชนเข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน โดยมีส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญสามารถพิจารณาได้ 3 มิติ ได้แก่ มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางสังคมและวัฒนธรรม และมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมของประชาคมสามชุก หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนสามชุก ในการร่วมกันจัดเวทีประชาคม ดำเนินการศึกษาเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นใน

กระบวนการต่างมุ่งเน้นกระบวนการนโยบายสาธารณะ ด้านการให้และการรับข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมกันตัดสินใจที่เกี่ยวกับการริเริ่มและการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนสามชุกและตลาดร้อยปีสามชุกของคณะกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นประชาคมสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี ในความดูแลของเทศบาลตำบลสามชุก



บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสนอเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมและทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นความรู้หรือองค์ความรู้และแนวคิดในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี ซึ่งมีแนวคิดทฤษฎีต่างๆและเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน
- 2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน
- 2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมในเวทีประชาคมของการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวพลังชุมชนในการสร้างความเป็นพลเมืองภาคเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน
- 2.5 สภาพชุมชนท้องถิ่นทั่วไปของชุมชนสามชุกและตลาดสามชุก ต.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

2.1.1 ชุมชนเข้มแข็ง

ประเทศไทยเราได้รับความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างดี แต่ผลของการพัฒนาได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆมากมาย สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมของคนในสังคม ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดั่งงามของไทยเริ่มจางหายไป มีการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชนและวัฒนธรรมของท้องถิ่น สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมจากการพัฒนาทางด้านวัตถุ (นพดล เหล่ากอ, 2560)

การพัฒนาประเทศที่เป็นไปอย่างยั่งยืน ต้องเริ่มจากการใช้จุดแข็งในสังคมและทุนทางสังคมที่มีอยู่ทำการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชนที่เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้มีการให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชน ให้ความสำคัญในการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางและการนำไปสู่การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาต่างๆในประเด็นของชุมชนและชุมชนเข้มแข็งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามและอธิบายไว้ดังนี้

2.1.1.1 ความหมายของชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง

(1) ความหมายของชุมชน

โอลเซน (Olsen, 1968, p.91,อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2542, น.23) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึงองค์การทางสังคมประเภทหนึ่ง ประกอบด้วยพื้นที่บริเวณหนึ่งซึ่งบรรดาสมาชิกตอบสนองความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ และแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

แซนเดอร์ส (Sanders, 1958, p.189,อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2542, น. 23) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” เป็นกลุ่มบุคคลหลายๆกลุ่มมารวมกันในบริเวณเดียวกันภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีวัฒนธรรมเดียวกันและพฤติกรรมเหมือนกัน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526,น.6) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึงองค์การทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่งที่ปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

ประเวศ วะสี (2541,อ้างถึงใน สนธยา พลศรี 2542,น.24) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน”หมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน

สนธยา พลศรี (2542, น.24) ให้ความหมายของชุมชนว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกันเช่นครอบครัวละแวกบ้านหมู่บ้าน ตำบลหรือเรียกเป็นอย่างอื่นมีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กันมีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกันมีความผูกพันเอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกันร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524, น.238) ให้ความหมายว่าชุมชนคือ หมู่ชนกลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็กอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

จากนิยามความหมายข้างต้นของ ชุมชน ผู้วิจัยจึงขอสรุปนิยามความหมายที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยกล่าวคือชุมชนหมายถึง องค์การทางสังคมของพื้นที่ท้องถิ่นในบริเวณหนึ่งที่มีสมาชิกต่างมาอยู่อาศัยเพื่อให้ได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ มีการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองได้ ภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีวัฒนธรรมเดียวกันและพฤติกรรมเหมือนกัน

(2) ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544, น. 46) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่าชุมชนเข้มแข็งหมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีการ

รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนสำหรับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะต้องเป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึงการที่ประชาชนในชุมชนต่างๆของเมืองหรือชนบท รวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของชุมชนแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่นๆที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความ เอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆในสังคมด้วย (นพดล เหล่ากอ, 2560)

จากนิยามความหมายของชุมชนเข้มแข็ง จึงขอสรุปความหมายของชุมชนเข้มแข็งกล่าวคือ ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึงการที่ประชาชนในชุมชนได้มีการรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนซึ่งส่งผลทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาด้านต่างๆที่สำคัญ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนโดยยังคำนึงถึงผลกระทบสู่ภายนอกชุมชน และในเรื่องกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา มีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

(3) ความหมายขององค์กรชุมชน

สำหรับคำว่า “องค์กรชุมชน” ได้มีการให้ความหมายกันไว้อย่างหลากหลายเช่นเดียวกับคำว่าชุมชนซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

องค์กรชุมชน หมายถึงกลุ่มหรือชมรมหรือสหกรณ์หรือในชื่ออื่นใด โดยจะมีการจดทะเบียนตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม อันเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกันมีมิตรภาพและความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกัน (นพดล เหล่ากอ, 2560)

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2526, น.1) ได้ให้ความหมายขององค์กรชุมชนว่า หมายถึงการรวมประชาชนในหมู่บ้านหรือตำบลในรูปของกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามวัตถุประสงค์ขององค์กรเองหรือสนองวัตถุประสงค์ของชุมชน หรือแม้กระทั่งสนองวัตถุประสงค์ของทางราชการหรือหน่วยงานเอกชนที่ให้การสนับสนุนองค์กรที่จัดตั้งขึ้นนี้ อาจตั้ง

อย่างเป็นทางการ กล่าวคือไม่มีกฎหมายรองรับแต่อาจมีระเบียบทางราชการหรือระเบียบที่กลุ่มจัดทำขึ้นมาเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินกิจกรรมองค์กรและองค์กรที่เป็นทางการซึ่งจัดตั้งขึ้นมาโดยมีกฎหมายรองรับ อาจเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้แล้วแต่กรณี

กาญจนา แก้วเทพ (2538, น.11-13) นิยามว่า องค์กรชุมชน หมายถึง การจัดระบบรูปแบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อดำเนินภารกิจต่างๆให้ลุล่วงซึ่งองค์กรชุมชนนี้มีลักษณะเป็นสถาบันที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่สืบทอดชีวิตของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองให้สามารถอยู่รอดได้ ทั้งด้านกายภาพด้านเศรษฐกิจการเมืองสังคมและวัฒนธรรมให้ยืนยาวตลอดมาในประวัติศาสตร์

พีรพัฒน์ พันศิริ (2559, น.127) ได้ให้ความหมายขององค์กรชุมชนคือ กลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรต่างๆที่มารวมตัวกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีการจัดระบบรูปแบบการทำงานมีการบริหารจัดการรวมถึงแบ่งปันผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตัวชุมชนเอง ซึ่งจะมีสภาพเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้ แต่สาระสำคัญคือ การรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชนดังกล่าวสมาชิกกลุ่มหรือชุมชนต้องตระหนักถึงความเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน และมุ่งหวังให้องค์กรชุมชนดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตนเองให้ดีขึ้น

จากนิยามความหมายของ “องค์กรชุมชน” จึงขอสรุปความหมายของ องค์กรชุมชน กล่าวคือ องค์กรชุมชน คือการที่ประชาชนในชุมชนหรือกลุ่มคนหรือรูปแบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนได้มีการรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” ซึ่งจะมีสภาพเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้เพื่อดำเนินภารกิจต่างๆโดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนซึ่งส่งผลทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาในด้านต่างๆที่สำคัญ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนโดยยังคำนึงถึงผลกระทบต่อภายนอกชุมชน และในเรื่องกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาชุมชน มีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

(4) ประเภทและลักษณะขององค์กรชุมชน

สมพันธ์ เตชะอธิก (2540, น.67) การแบ่งประเภทขององค์กรชุมชนนั้นเป็นการอธิบายถึงลักษณะของการเกิดองค์กรชุมชนซึ่งแตกต่างออกไปขึ้นอยู่กับว่าองค์กรชุมชนนั้นจะจัดแบ่งหรือนิยามกิจกรรมการดำเนินงานของตนเองเป็นประเภทไหนอย่างไรซึ่งในเบื้องต้นสามารถแบ่งประเภทขององค์กรชุมชนเป็น 2 ประเภทใหญ่ได้แก่แบ่งตามการจัดตั้งองค์กรและตามโครงการสร้างขององค์กรซึ่งแต่ละประเภทมีหลายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1. แบ่งตามการจัดตั้งองค์กรซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่

1.1 องค์กรชุมชนแบบเป็นทางการได้แก่องค์กรบริหารส่วนตำบล

(อปต.) สภาองค์กรชุมชนคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) สหกรณ์การเกษตรกลุ่มเกษตรกรมูลนิธิสมาคมซึ่งเป็นลักษณะที่รัฐลงไปจัดตั้งและมีการจดทะเบียนกับภาครัฐมีกฎหมายระเบียบรับรองและได้รับการ

สนับสนุนงบประมาณและการดำเนินกิจกรรมจากภาครัฐ

1.2 องค์กรชุมชนแบบไม่เป็นทางการได้แก่องค์กรที่เป็นการรวมตัวกันเองหรือองค์กรพัฒนาชุมชนเข้าไปร่วมจัดตั้งมีกฎระเบียบที่สร้างขึ้นเองส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐองค์กรชุมชนเหล่านี้ยังแบ่งออกเป็นองค์กรชุมชนในสถานการณ์ร้อนที่ทำการประท้วงเรียกร้องต่อรัฐเช่นสมาชิกต่างๆและองค์กรชุมชนในสถานการณ์เย็นเป็นองค์กรชุมชนเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานต่างๆในชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจการศึกษาสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมซึ่งองค์กรชุมชนประเภทนี้มักไม่ค่อยดำเนินการเรียกร้องต่อภาครัฐ

2. แบ่งตามโครงสร้างขององค์กร (บัณฑิต อ่อนดำ, อ้างถึงใน ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ2552, น.395-396) แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

2.1 องค์กรชุมชนที่มีโครงสร้างแบบง่ายองค์กรจะมีประธานรองประธานหรือหัวหน้ากับรองหัวหน้าสมาชิกทุกคนจะร่วมกันคิดร่วมกันวางแผนกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมขององค์กรทั้งนี้สมาชิกอาจเป็นเจ้าของทรัพย์สินขององค์กรร่วมกันหรืออาจมีทรัพย์สินของตนเองที่นำมาทำกิจกรรมแยกต่างหากก็ได้

2.2 องค์กรชุมชนที่มีโครงสร้างซับซ้อนเป็นกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนมีโครงสร้างที่ระบุบทบาทหน้าที่ของผู้นำและสมาชิกและแบ่งหน้าที่เป็นหลายฝ่ายมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนลักษณะกิจกรรมมักเป็นกิจกรรมประเภทที่สมาชิกร่วมกันเป็นเจ้าของทรัพย์สินและทำกิจกรรมร่วมกันทั้งหมดเช่น องค์กรการเงินองค์กรด้านวิชาชีพ/วิสาหกิจชุมชนร้านค้า/ศูนย์สาธิตปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ องค์กรด้านสังคมได้แก่กลุ่มสวัสดิการผู้สูงอายุพัฒนาสตรีเยาวชน ฯลฯ องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติได้แก่กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรประมงชายฝั่งลุ่มน้ำเกษตรอินทรีย์ป่าชุมชน ฯลฯ องค์กรวัฒนธรรม/ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่กลุ่มสมุนไพรแพทย์แผนไทยอนุรักษ์ประเพณี/ศาสนา/วัฒนธรรมชนเผ่าศิลปะการแสดงดนตรีนาฏศิลป์งานประดิษฐ์ฝีมือพื้นบ้านพระสงฆ์ ฯลฯ องค์กรด้านที่อยู่อาศัย/ชุมชนเมือง/ที่ดินทำกิน ฯลฯ และองค์กรด้านสื่อมวลชนได้แก่วิทยุชุมชนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น

จากในประเด็นของการแบ่งประเภทและลักษณะขององค์กรชุมชนที่แสดงถึงการเป็นชุมชนเข้มแข็ง จึงสามารถสรุปประเภทและลักษณะขององค์กรชุมชนที่สอดคล้องกับงานวิจัยคือชุมชนตลาดสามชุก มีองค์กรชุมชนที่สามารถแบ่งได้ตามประเภทการจัดตั้งองค์กร มี 2 แบบ ได้แก่ องค์กรชุมชนแบบไม่เป็นทางการที่เป็นการรวมตัวกันเองหรือองค์กรพัฒนาชุมชนเข้าไปร่วมจัดตั้งมีกฎระเบียบที่สร้างขึ้นเองส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ มาจากภาคประชาชนคือ “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” และองค์กรชุมชนแบบเป็นทางการ ได้แก่ “เทศบาลตำบลสามชุก”

2.1.1.2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

(1) ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

สนธยา พลศรี (2542, น. 60-62) กล่าวว่าชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะดังนี้

1. มีจิตสำนึกชุมชน คือสมาชิกสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน มีความตั้งใจที่จะรับผิดชอบปัญหาต่างๆร่วมกับบุคคลอื่นๆอย่างเท่าเทียมกันและสมานฉันท์ ยอมรับในศักยภาพของกันและกัน ยอมรับในความหลากหลายของสมาชิก เป็นต้น

2. มีจิตวิญญาณชุมชน คือ สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน อุทิศตนเพื่อชุมชน ห่วงแทนชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น ศาสนา เครือญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคม แบบต่างๆความมีจิตวิญญาณชุมชน ทำให้เกิดความยินดีมีความสุขมุ่งมั่นและเกิดพลังอย่างมหาศาล เป็นพลังที่ทำให้คนและชุมชนมีความสุขร่วมกัน จิตวิญญาณชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการมีจิตสำนึกของชุมชนทำให้สมาชิกของชุมชนมีจิตใจแข็งแกร่ง มีความพร้อมที่จะรวมพลังกันเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป

3. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือสมาชิกร่วมกันเรียนรู้หรือเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่างๆทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม มืองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนที่เป็นผลจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดร่วมกันและนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของการพัฒนาชุมชนร่วมกันไม่ใช่การดำเนินงานโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

4. มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง คือ สมาชิกรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจิตสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชน ผนึกกำลังกันเป็นกลุ่มและองค์กรเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน อันเป็นผลของการเรียนรู้ร่วมกันไม่ใช่เป็นแบบต่างคนต่างทำ

5. มีการจัดการชุมชนที่ดี คือ สมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง กลุ่ม และชุมชนได้ วางแผน จัดกระบวนการดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. มีเครือข่ายชุมชน คือ มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่างๆเข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ด้วยความสมานฉันท์ ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่างๆให้มีพลังเข้มแข็งร่วมกันเรียนรู้และพัฒนาชุมชนจนประสบความสำเร็จ

7. มีภาวะผู้นำชุมชน (Community Leadership) ผู้นำในการพัฒนาชุมชนเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิก ไม่ผูกขาดความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งจะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่น ร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน สามารถเชื่อมประสานสมาชิก กลุ่มและองค์กรชุมชนได้อย่างดี

8. เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ คือ สมาชิกของชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในยามปกติ และเมื่อประสบกับภาวะวิกฤตต่างๆทำให้สามารถดำรงรักษาชุมชนเอาไว้ได้

9. เป็นชุมชนสงบสุข ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคน ให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมและมีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชนและสร้างชุมชนให้สงบสุขแล้ว ชุมชนก็มีความเข้มแข็งไม่เบียดเบียนผู้อื่นบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

10. เป็นชุมชนที่ยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งเป็นชุมชนที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรต่างๆให้หมดสิ้นไปแต่ดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและทรัพยากรต่างๆของชุมชนไว้ได้แล้วสืบทอดต่อไปให้ลูกหลานไม่ล่มสลายโดยง่าย

เสรี พงศ์พิศ (2551, น.136) ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้มีลักษณะสำคัญใหญ่ๆดังนี้

1. เป็นชุมชนเรียนรู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่รอสูตรสำเร็จในการแก้ไขปัญหา ไม่นั่งรอคอยความช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอก แต่ร่วมกันค้นหาทางออกจากปัญหาและพัฒนาศักยภาพของตนเอง

2. เป็นชุมชนที่ตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ เป็นอิสระจากการครอบงำของคนอื่น สถาบันอื่น องค์กรอื่น ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง พ่อค้า ข้าราชการ อาจารย์ เอ็นจีโอ เป็นอิสระเพราะตัดสินใจด้วยข้อมูลและความรู้ที่ค้นหาไม่ไขเพราะคนอื่นบอกหรือแนะนำ ซึ่งเมื่อเราผิดพลาดขาดทุน คนแนะนำไม่เคยรับผิดชอบอะไรเลย

3. เป็นชุมชนที่จัดการ “ทุน” ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทุนซึ่งหมายอะไรที่มากกว่าเงิน เป็นทุนทรัพยากร ความรู้ภูมิปัญญา ทุนโภคทรัพย์ และทุนทางสังคม ทำให้รากฐานมั่นคง มีหลักประกันชีวิตที่ไม่ได้ฝากชีวิตไว้กับธุรกิจการค้าที่ชุมชนมักไม่มีความรู้ความชำนาญ แต่ฝากไว้กับระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงและพอเพียง

4. เป็นชุมชนที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใสตรวจสอบได้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆด้วยสันติวิธีและวิถีแห่งภูมิปัญญา

(2) มิติความเข้มแข็งชุมชน

นภาพรณั หะวานนท์ (2550,อ้างถึงใน สาวินี รอดสิน 2554, น.13) ได้เสนอมิติความเข้มแข็งชุมชนเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. มิติด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ศักยภาพในการจัดการระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้สมาชิกในชุมชนสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับระบบการผลิตเพื่อการค้าคือมีกลไกในการระดมเงินทุนของชุมชนเพื่อเป็นสินเชื่อให้แก่สมาชิกในชุมชน มีการจัดระบบการผลิตสามารถลดต้นทุนการผลิตในเรื่องการใช้เครื่องมือ หรือเครื่องทุ่นแรงในการผลิต ความสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า

การเพิ่มแหล่งรายได้ให้มีความหลากหลาย

2. มิติทางด้านสังคม ได้แก่ ความสามารถของชุมชนในการที่จะจัดระเบียบทางสังคมของชุมชนให้สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมชุมชนไม่ว่าปัญหานั้น จะเกิดจากสมาชิกภายในชุมชนหรือเกิดจากคนภายนอกชุมชน เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแรงเกาะเกี่ยวที่คนในชุมชนมีต่อกัน และสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพชุมชนในการสร้างให้สังคมชุมชนดำรงตนได้ (Self-contained) อย่างมั่นคง มีสันติสุข มีความสามัคคี อันเป็นรากฐานของความเข้มแข็งของชุมชน

3. มิติทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ความสามารถของชุมชนในการแก้ปัญหาด้วยสติปัญญา มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง มีการสืบสานภูมิปัญญาความรู้ชุมชน มีความเชื่อมั่นในศักยภาพ ภูมิปัญญาและความภูมิใจในชุมชน ชุมชนมีความสามารถในการปรับตัว จนสามารถสร้างความเข้มแข็งขึ้นมาได้ในลักษณะต่าง ๆ กัน

4. มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถของชุมชนในการจัดระบบดูแลและแบ่งสรรทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์และเป็นธรรมแก่สมาชิกในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถสร้างระบบการจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนได้

2.1.1.3 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง

อุทัย ดุลยเกษมและอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540, อ้างถึงใน สาวิณี รอดสิน, 2554, น.18) ได้วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งมี 7 ประการ ดังนี้

1. โครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอน หมายถึงสัมพันธ์ภาพทางอำนาจของบุคคลในชุมชนที่เท่าเทียมกัน อำนาจในการเข้าถึงทรัพยากรหรือโอกาสของคนทุกคนในชุมชนไม่แตกต่างกัน เงื่อนไขนี้เป็นปัจจัยให้เกิดความรัก ความสามัคคี ก่อให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างกว้างขวาง

2. ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือการผลิต การบริโภค การสะสมและการกระจายส่วนเกิน ประชาชนมีสิทธิ์และอำนาจในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากร มีรูปแบบการผลิตที่สนองความต้องการของตนเป็นหลักและเชื่อมโยงกับระบบนิเวศน์การบริโภคเน้นการพออยู่พอกิน ไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่สะสมมาก หากมีการกระจายส่วนเกินสู่ญาติมิตรและสังคม ในรูปแบบแบ่งปัน ทำบุญ ชำระภาษี

3. ค่านิยมจากหลักธรรมของศาสนา หรืออุดมการณ์ในการใช้ชีวิต ความเชื่อเรื่องกรรม การเคารพขนบธรรมเนียมต่อธรรมชาติในฐานะเป็นจิตวิญญาณเอื้อให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ

4. กระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น การสืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิมจากครอบครัว วัด สถานประกอบการ โดยสังเกต ฟัง ถาม ทดลองทำ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นการเรียนรู้ที่นำมาปฏิบัติจริง

5. กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำตามธรรมชาติในชุมชนเกิดขึ้นได้หลายเงื่อนไข เช่น การประพาศิตนในกรอบของศีลธรรม การเป็นผู้ต่อสู้เพื่อชุมชน หรือเป็นผู้ทรงคุณความรู้ชุมชนที่มีโครงสร้างสังคมในแนวนอน จะเกิดกลุ่มผู้นำธรรมชาติอย่างหลากหลายตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น และมีการทำงานในรูปการปรึกษาหารือ แสวงหาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

6. ระบบความสัมพันธ์เชิงแน่นแฟ้น สิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ซึ่งเปรียบเหมือนระบบความมั่นคงและสวัสดิการชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดผ่านระบบครอบครัว เครือญาติ เพื่อนฝูง มีกฎเกณฑ์แบบแผนการดำเนินชีวิตร่วมกัน ชุมชนมีความแน่นแฟ้น จะมีพลังสามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างดี

7. กลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่ว่าจะพบปะของชุมชนในวิถีชีวิตและกิจกรรมต่างๆหรือกระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรึกษาหารือกัน อันจะนำไปสู่การปรับตัวของชุมชนได้รวดเร็วทันเหตุการณ์

จากนิยามแนวคิดเรื่อง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง มิติความเข้มแข็งของชุมชน และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าแนวคิดและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนเหล่านี้สามารถอธิบายแนวทางในการพิจารณาหรือเป็นเครื่องมือชี้วัดการปฏิบัติพฤติกรรมของสมาชิกต่อการพัฒนาชุมชนได้ว่าชุมชนนั้นๆได้มีการพัฒนาหรือมีการสร้างไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งได้หรือไม่อย่างไรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเป็นชุมชนเข้มแข็งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการที่ได้ตั้งประเด็นทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี มีแนวคิดที่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เกี่ยวกับลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ แนวคิดเรื่องลักษณะชุมชนเข้มแข็งของสนธยา พลศรี (2542,น. 60-62) มีรายละเอียดประเด็นการศึกษา 10 ข้อได้แก่ 1.มีจิตสำนึกชุมชน 2.มีจิตวิญญาณชุมชน 3.เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 4.มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง 5.มีการจัดการชุมชนที่ดี 6.มีเครือข่ายชุมชน 7.มีภาวะผู้นำชุมชน 8.เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ 9.เป็นชุมชนสงบสุข 10.เป็นชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญและได้สรุปเพื่อทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเป็นชุมชนเข้มแข็ง ของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี ตามแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวนี้ต่อไป

2.1.1.4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

โกวิท พวงงาม (2553, น.223-227) ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่างๆทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงต้องผนึกกำลังดำเนินงานการเสริมสร้างความ

เข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

1. การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

2. การส่งเสริมกระบวนการการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน ในลักษณะ “ร่วมคิดร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน

จากเรื่องเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนดังกล่าวนี้ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อดำเนินงานการพัฒนาชุมชน และส่งผลให้นำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านชุมชนมีการจัดการที่ดี โดยมีผู้นำชุมชนในฐานะ “องค์กรชุมชน” เป็นผู้นำในการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆอย่างได้ผลดียิ่ง ซึ่งหลักการในทางปฏิบัติของแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้แก่ การให้ประชาชนสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น ใช้หลักการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาชุมชนในกิจกรรมพัฒนาชุมชนด้านต่างๆด้วยความสำเร็จผลเป้าหมายหรือแผนงานชุมชนได้ตั้งไว้อย่างดียิ่ง

2.1.2 การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.1.2.1 ความหมายของชุมชนท้องถิ่น

สมชาย ศรีวิรัตน์ (2560) ชุมชนท้องถิ่นหมายถึงถิ่นฐานอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์และระบบความสัมพันธ์ในสังคมซึ่งอิงอาศัยความเอื้ออาทร ความผูกพันและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นเครื่องดำเนินการเพื่อให้มีชีวิตที่ดีร่วมกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ชุมชนท้องถิ่น หมายถึงการรวมกันของกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันทั้งความสัมพันธ์ในเชิงพื้นที่และความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นหน่วยพื้นฐานของการพึ่งพาและการจัดการตนเอง มีการเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมขบวนการขับเคลื่อนทางสังคม และหน่วยจิตวิทยาวัฒนธรรมอันเป็นคุณค่าที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตน (Identity) ของชุมชนโดยเกี่ยวข้องับอุดมการณ์ สิทธิ และอำนาจในการจัดการ

2.1.2.2 หลักการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์ (2512, น.56) การพัฒนาชุมชนเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายดังได้กล่าวมาแล้ว หน่วยงานนักวิชาการและนักปฏิบัติการด้านการพัฒนาชุมชนขององค์การระหว่างประเทศและประเทศต่างๆจึงได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่มีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกัน ความหมายที่ควรศึกษามีดังนี้

ที่ประชุมสัมมนาของของผู้เชี่ยวชาญ เรื่องการบริหารและปกครองของประเทศในทวีปแอฟริกา ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายของ “การพัฒนาชุมชน” ไว้เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ.1948 ว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นขบวนการ (Movement) ที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชนและเกิดความคิดริเริ่มของประชาชน แต่ถ้าประชาชนไม่เกิดความคิดริเริ่มก็ใช้เทคนิคกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างแท้จริง

องค์การสหประชาชาติ (Chang, 1969, pp.96-97,อ้างถึงใน รัชนิกร เศรษฐ, 2528, น.305-306) ได้ให้ความหมายไว้เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1955 ว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการสร้างเสริมความความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และการพึ่งตนเองอย่างแท้จริงโดยความคิดริเริ่มของประชาชนในชุมชน (Un Bureau of Social Affairs. 1955: 6) ปีต่อมาได้ปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการรวมกำลังระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติ ทำให้ประชาชนสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

องค์การบริหารวิเทศกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States Agency for International Development:AID)(สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2526, น.11) ได้ให้ความหมายไว้เมื่อ ค.ศ.1956 ว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการแห่งการกระทำทางสังคม ซึ่งประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดวางแผนและลงมือปฏิบัติการด้วยตนเอง โดยกำหนดว่ากลุ่มของตนและแต่ละบุคคล มีความต้องการอย่างไร มีปัญหาอะไรร่วมกัน แล้วจัดทำแผนของกลุ่มและของแต่ละบุคคล เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านั้น โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นให้มากที่สุด แล้วเสริมด้วยบริการและวัสดุจากองค์การหรือหน่วยงาน ภาครัฐบาลและภาคเอกชน นั้นให้มากที่สุด แล้วเสริมด้วยบริการและวัสดุจากองค์การหรือหน่วยงาน ภาครัฐบาลและภาคเอกชน ที่อยู่นอกชุมชน

จากนิยามความหมายของการพัฒนาชุมชน จึงขอกว่าสรุปความหมายของการพัฒนาชุมชนที่มีความสอดคล้องกับการวิจัย โดย การพัฒนาชุมชน หมายถึงการที่รัฐบาล โดยหน่วยงานปกครองของชุมชนท้องถิ่นนั้นและประชาชนในชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนพัฒนา

ชุมชนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และสิ่งแวดล้อม ตามความต้องการและการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นยึดหลักการพึ่งตนเองการคิดริเริ่มของสมาชิกชุมชนเป็นสำคัญ และสามารถขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกหรือองค์กรภายนอกชุมชนได้ตามความจำเป็น

2.1.2.3 กระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

สมชาย ศรีวิรัตน์ (2560) กระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นในทางที่ดีขึ้น เจริญรุ่งเรืองขึ้นในทุกๆด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถจัดการกับภาวะการณ์ของกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ (self-reliance) หรือช่วยตนเองได้ (self-help) ในการคิดตัดสินใจและดำเนินการแก้ไขปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม

ดังนั้นชุมชนท้องถิ่นจะพัฒนาได้หรือไม่ และดำเนินไปในทิศทางใด จึงต้องมีองค์ประกอบของแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชน หลักการพัฒนาชุมชน และการดำเนินงานพัฒนาชุมชน รวมทั้งการปรับตัวให้ทันต่อภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

แนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สิ่งสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่จะสามารถทำงานกับประชาชนได้อย่างถูกต้อง และทำให้งานมีประสิทธิภาพ อันประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐาน ในการพัฒนาชุมชนในระดับการปฏิบัติ มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจวางแผนงาน การปฏิบัติการและร่วมบำรุงรักษา

2. การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self - Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักที่สำคัญประการหนึ่ง คือต้องพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุน ในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

3. ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) ในการทำงานกับประชาชน ต้องยึดหลักการที่ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตย และหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็น ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น หมู่บ้าน ตำบล

4. ความต้องการของชุมชน (Felt - Needs) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้องให้ประชาชน และองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของท้องถิ่นเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างานเป็นของประชาชน และจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

5. การศึกษาภาคชีวิต (Life - Long Education) การพัฒนาชุมชน

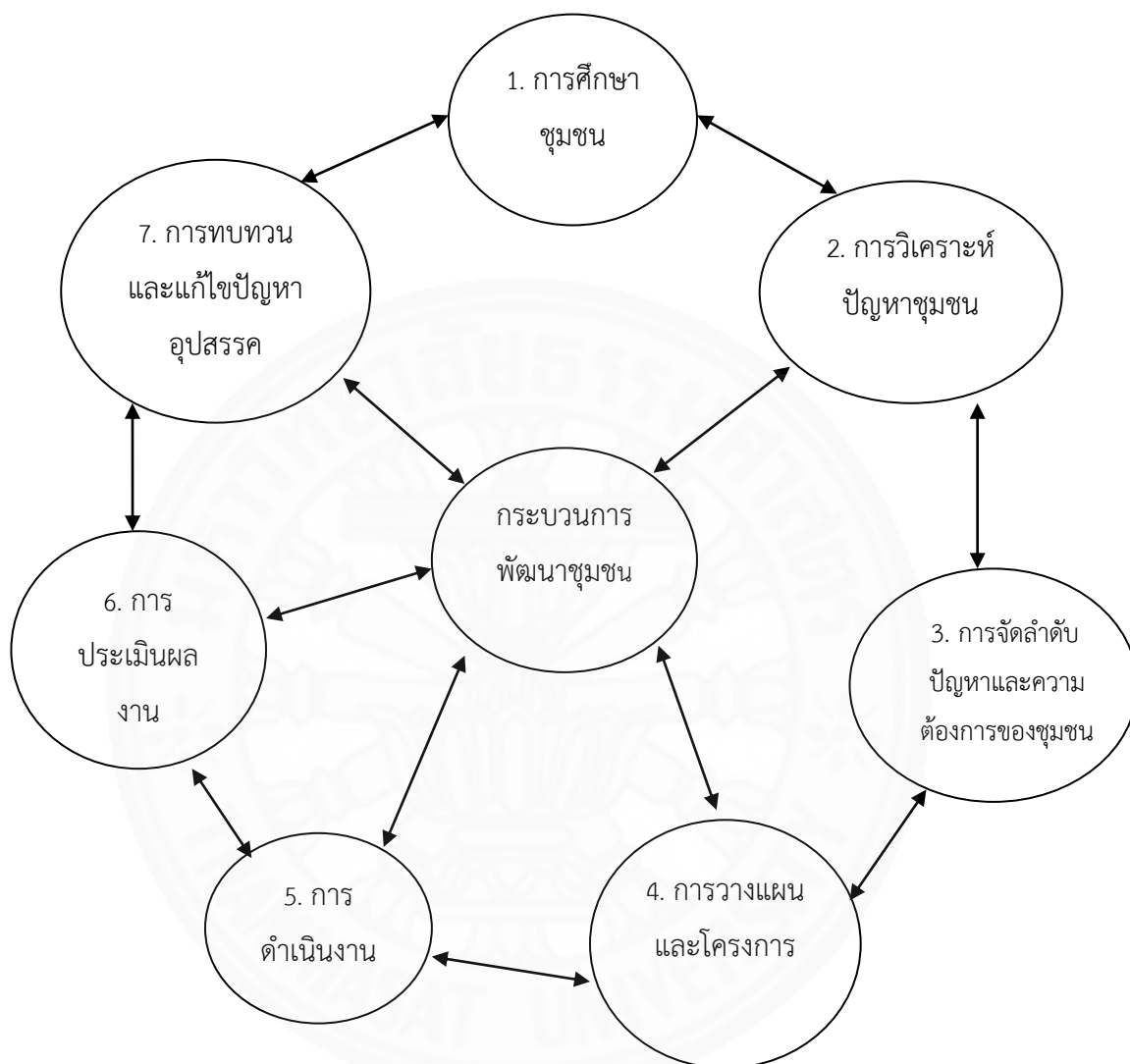
ท้องถิ่นถือเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาท้องถิ่น การให้การศึกษา ต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไป トラบเท่าที่บุคคลยังดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน

ความหมายของกระบวนการพัฒนาชุมชนและขั้นตอนของการพัฒนาชุมชน

สนธยา พลศรี (2542, น.99) กระบวนการพัฒนาชุมชน หมายถึง ขั้นตอนที่น่ามาใช้ในการพัฒนาชุมชนซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันตามลำดับ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องดำเนินการตามลำดับของขั้นตอนดังกล่าว ซึ่งโดยทั่วไปกระบวนการพัฒนาชุมชนมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาชุมชนหรือชุมชนศึกษา
2. การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน
3. การจัดลำดับปัญหาและความต้องการของชุมชน
4. การวางแผนและโครงการเพื่อการพัฒนาชุมชน
5. การดำเนินงาน
6. การประเมินผลงาน
7. การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

กระบวนการพัฒนาชุมชน



ภาพที่ 2.1 กระบวนการพัฒนาชุมชนและขั้นตอนของการพัฒนาชุมชน

ที่มา: ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (น. 99), โดยสนธยา พลศรี, 2542, คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์สถาบันราชภัฏสงขลา.

จากนิยามความหมายของกระบวนการพัฒนาชุมชน จึงขอกกล่าวสรุปความหมายของกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นซึ่งพิจารณาจากกระบวนการพัฒนาชุมชนหมายถึงขั้นตอนที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนหรือชุมชนท้องถิ่น มีความสัมพันธ์สอดคล้องต่อเนื่องกันในแต่ละขั้นตอนและจึงต้องดำเนินการตามลำดับของขั้นตอนดังกล่าว โดยกระบวนการพัฒนาชุมชนมี 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1.การศึกษาชุมชน 2.การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน 3.การจัดลำดับปัญหาและความต้องการของ

ชุมชน 4.การวางแผนแล้โครงการ 5.การดำเนินงาน 6.การประเมินผลงาน 7.การทบทวน และแก้ไขปัญหาอุปสรรค

โดยกระบวนการพัฒนาชุมชนนี้หากชุมชนได้นำไปเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยในการวิจัยครั้งนี้ ประเด็นการศึกษาเรื่องกระบวนการพัฒนาชุมชนนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่อง “องค์กรชุมชนเข้มแข็ง” ตามศึกษาลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งในวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี

2.1.2.4 การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

(1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2561) การให้ชาวบ้านในหมู่บ้านและชุมชนจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของตนเองมีแนวคิดหลักการและความเชื่อในหลาย ๆ ด้าน เช่น

1. แนวคิดจากปรัชญาพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นสากลที่บอกว่าชาวบ้านมีศักยภาพ สามารถพัฒนาตนเองได้ถ้าให้โอกาส และการพัฒนาต้องเริ่มต้นที่ชาวบ้าน
2. แนวคิดจากหลักการพัฒนาชุมชน คือการมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง
3. แนวคิดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือ การให้ชุมชนได้มีการบริหารจัดการชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการชุมชน
4. แนวคิดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือ การสร้างพลังชุมชน ใช้พลังชุมชน ในการพัฒนาชุมชน
5. แนวคิดที่ว่าไม่มีใครรู้ปัญหาชุมชนเท่าคนในชุมชน ดังนั้นการแก้ปัญหาชุมชนจึงเริ่มจากชุมชน การให้การสนับสนุนของภาครัฐจะต้องเป็นลักษณะ Bottom-up ไม่ใช่ Top Down

(2) ความหมายของแผนชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2561) ได้ให้ความหมายของแผนชุมชนว่า หมายถึงการกำหนดอนาคตและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนด แนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน ยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่า แผนชุมชนเป็นของชุมชนดำเนินการโดยชุมชนและเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง

ซึ่งแตกต่างจากแผนที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อการจัดสรรงบประมาณเป็นหลัก

กรมการพัฒนาชุมชนชุมชน (2561) ได้ให้คำจำกัดความของ แผนชุมชน ในคู่มือการจัดเก็บข้อมูล กชช.2ค (ปี 2550-2554) ไว้ว่าหมายถึงการกำหนดอนาคตและกิจกรรมพัฒนาของชุมชนโดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของ ตนเองให้เป็นไปตามที่ต้องการ และสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิง ภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เป็นหลัก

ประเวศ วะสี (2561,อ้างถึงใน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองจันทร์, 2561) ได้ ให้ความหมายไว้ว่า คือ“กระบวนการวิเคราะห์ วินิจฉัยปัญหาว่าคือ อะไรและจะอย่างไร คือการวิเคราะห์ทางเลือก เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ทรงพลัง เมื่อวิเคราะห์แล้วนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหา กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง” ดังนั้นแผนชุมชนจึงหมายถึง

- แผนที่คนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดเพื่อวางเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน
- แผนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนในชุมชนโดยตรง
- แผนงานหรือกิจกรรมทางเลือกที่เกี่ยวกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน
- แผนงานหรือกิจกรรมที่คนในชุมชนช่วยกันคิด เพื่อทำให้อนาคตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างหวัง

ชนัญญา กาญจนรังสีนนท์ (2561,อ้างถึงใน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองจันทร์, 2561) ได้อธิบายความหมายของแผนชุมชนว่า“เป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารจัดการชุมชน ที่แสดงถึงประสิทธิภาพของความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนและชุมชนที่สามารถบริหารจัดการกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ ชุมชนจะมีการดำเนินการใน 6 เรื่อง คือมีระบบข้อมูลมีแผนชุมชน มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการนำแผนไปปฏิบัติ มีทุนของชุมชน และมีองค์กรเข้มแข็งอย่างน้อย 1 องค์กร”

จากนิยามความหมายของ “ แผนชุมชน “ จึงสามารถกล่าวสรุปความหมายของแผนชุมชนที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ โดย แผนชุมชนอธิบายรวมถึงการบูรณาการแผนชุมชน กล่าวคือแผนชุมชน หมายถึง“ การกำหนดกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนในอนาคตโดยเกิดจากคนในชุมชนมีการรวมตัวกันจัดทำแผนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองตามความต้องการและการแก้ไขปัญหาของชุมชน ยึดหลักการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนด แนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน สามารถพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก คำนึงถึงศักยภาพ

ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลักฐานสำคัญในการพัฒนา กำหนดให้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนเป็นศูนย์กลาง สมาชิกของชุมชนเป็นเจตนาของเรื่อง เพื่อให้แผน ชุมชนเป็นเครื่องมือสนองความต้องการของชุมชน มีการบูรณาการด้านบุคลากร กระบวนการและ เครื่องมือ แผนงานและงบประมาณ เพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ”

(3) วัตถุประสงค์การจัดทำแผนชุมชน

1. ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตของตนเอง
2. ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การจัดการ
3. ให้ชุมชนมีเป้าหมายแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน
4. ให้ชุมชนมีแผนรองรับการสนับสนุนจากภายนอก

(4) เนื้อหาของแผนชุมชน

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน
 ส่วนที่ 2 ศักยภาพทรัพยากรที่มี
 ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา
 ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนา/แก้ไขปัญหา
 ส่วนที่ 5 กระบวนการบันทึกและประเมินผล

(5) กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของบุคคลส่วนราชการ/อปท./ผู้นำชุมชน/
 ประชาชน

ขั้นที่ 2 การเตรียมความพร้อมของข้อมูลและพื้นที่ข้อมูลสภาพชุมชน
 ด้านต่างๆศักยภาพของพื้นที่เช่นองค์กรภูมิปัญญา

ขั้นที่ 3 ขั้นการจัดทำแผนชุมชนใช้เวทีประชาคมเป็นหลักเพื่อให้ช่วยกัน
 คิดวิเคราะห์ข้อมูลระบุปัญหาาร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือ
 พัฒนา

ขั้นที่ 4 เสนอแผนให้ผู้เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการ

1. ชุมชนทำเองไม่ใช้เงินหรือใช้เพียงเล็กน้อยลงมือทำทันที
2. ขอรับบริการจากหน่วยงานให้เสนอหน่วยงานราชการนั้นๆ
3. ขอรับการสนับสนุนจากท้องถิ่นเพราะเกินความสามารถของชุมชนใช้
 เงินมากให้เสนอท้องถิ่น (สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลไร่โคก,2561)

(6) กฎหมายกับการจัดทำแผนชุมชน

แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีกฎหมายให้อำนาจในการ
 จัดทำแผนชุมชนตามกฎหมายได้แก่ กฎหมายว่าด้วย ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำ
 แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559

สาระสำคัญของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ “แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี” ได้กำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับ วิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และกลยุทธ์ โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด แผนอำเภอ แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาหมู่บ้านหรือแผนชุมชน อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนา ที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและก้าวหน้า เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาสี่ปี

2.1.2.5 การพัฒนาทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

วัฒนาพร ฉิมสุวรรณและคณะ (2553, น.3) การพัฒนาทุนชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำให้เกิดการพัฒนารวมกลุ่มในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้านประชาธิปไตย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนด้านวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เป็นรากฐานในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางดังกล่าว ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนในฐานะหน่วยงานภาครัฐมีภารกิจสำคัญในการพัฒนาทุนชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพโดยใช้พื้นฐานทุนที่มีอยู่ในชุมชนในการพัฒนาทุนชุมชน

(1) ความหมายของทุนชุมชน

เสาวลักษณ์ ปรปักษ์พ่าย และกองบรรณาธิการ (2558, น.7) ทุนชุมชน (Community Capital) หมายถึงสรรพสิ่งใดๆก็ตามที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเกิดขึ้นจากฝีมือ หรือมันสมอง ภูมิปัญญา ที่มีมูลค่า หรือคุณค่าของมนุษย์ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม คน วัฒนธรรม ประเพณี หรือปัจจัยบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆรวมถึง “เงิน” ที่เป็นปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ ที่มีมูลค่าต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันด้วย

วัฒนาพร ฉิมสุวรรณและคณะ (2553, น.11) ทุนชุมชน (Community Capital) คือ สิ่งที่เป็นมูลค่าหรือมีคุณค่าที่มีใช้เงินตราเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึง สิ่งอื่นที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคน เช่น ทุนทรัพยากรที่ก่อให้เกิดผลผลิต รวมถึงเงินและทรัพย์สินอื่นๆที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญา ประสบการณ์ของคน ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ปัจจัยบริการโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น และได้จัดหมวดหมู่จำแนกประเภทของทุนออกเป็น 2 ส่วน เพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชน คือ 1. ทุนการเงิน โดยดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรการเงิน การพัฒนากิจกรรมทางการเงินให้กับองค์กรการเงิน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพขององค์กรการเงินให้สามารถพัฒนาทุนชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อการจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชน 2. ทุนชุมชนด้านอื่นๆซึ่งเป็นกิจกรรมการพัฒนาที่มีอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานทั้งในและนอก

กรมการพัฒนาชุมชน ที่ยังขาดความสมดุลและยังไม่ได้ดำเนินการตามแนวคิดใหม่ในการ “พัฒนาทุนชุมชน” ดังนั้น จึงได้จำแนกประเภทของทุนไว้ ดังนี้

(2) ประเภทของทุนชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2553, น.11, อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ ปรปักษ์พ่าย, 2558, น. 6) ได้แบ่งทุนชุมชนเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึงความรู้ความชำนาญด้านต่างๆ ของคนทุกเพศทุกวัยใน ชุมชน ได้แก่ ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านภูมิปัญญา เช่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ครู พระสงฆ์ กลุ่มองค์กรต่างๆ เด็ก สตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ เด็กกำพร้า เป็นต้น รวมถึงผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน และร่ำรวย

2. ทุนสังคม (Social Capital) หมายถึงทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพ รวมทั้งความไว้วางใจ เชื่อใจ การยอมรับซึ่งกันและกันของคนในชุมชน กลุ่มองค์กร เครือข่ายภาค ประชาชน ภาคประชาสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ตลอดจนความเชื่อถือศรัทธา และ วัฒนธรรม ที่สืบทอดมายาวนาน

3. ทุนกายภาพ (Physical Capital) หมายถึงสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก ต่อการดำเนินชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีพของ ประชาชน ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า ประปา ระบบพลังงาน การสื่อสารโทรคมนาคม โบราณวัตถุ โบราณสถาน หรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เป็นต้น

4. ทุนธรรมชาติ (Natural Capital) หมายถึงทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่างๆที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของประชาชนใน ชุมชน ได้แก่ แหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทะเล เกษะ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน น้ำพุ พืช พันธุ์ ธัญญาหาร เป็นต้น

5. ทุนการเงิน (Financial Capital) หมายถึง ทรัพยากรที่เป็นตัวเงินตรา รวมถึงโอกาสทางการเงินที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพ ได้แก่ ทุนที่มาจากออม (Available Stocks) ที่เป็นเงินสด เงินฝาก สัตว์เลี้ยง อัญมณี และทุนที่มาจากรายได้อื่นๆ ได้แก่ เงินบำนาญ ค่าตอบแทนที่ได้จากรัฐ และกองทุนต่างๆ

วัฒนาพร ฉิมสุวรรณและคณะ (2553, น.18) ทุนชุมชน 5 ประเภทนี้ จะต้องใช้เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ในกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการแปลงค่าทุน ต่างๆให้ออกมาเป็นผลผลิต/ผลลัพธ์ (Output/Outcome) ให้ได้ ทั้งนี้เราจะต้องคำนึงถึงทุนบาง ประเภทที่จะต้องสงวนรักษาหรือพัฒนายกระดับไปพร้อมๆกันอย่างสมดุลโดยไม่ทำลายซึ่งกันและ กันเอง

วัฒนาพร ฉิมสุวรรณและคณะ (2553, น.44) ทูทั้ง 5 ประเภทนี้จะมีปรากฏอยู่ในหมู่บ้าน ชุมชนอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าคนในชุมชนจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร ทำอย่างไรจึงแปลงทุนเหล่านี้ออกมาเป็นโครงการกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน ให้สามารถแก้ไขปัญหาชุมชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็งและทรัพยากรธรรมชาติมีความยั่งยืนโดยมีโครงสร้างและกระบวนการในการบริหารจัดการทุนชุมชนซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชนและชุมชน และยังมีกระบวนการที่นำมาใช้บริหารจัดการได้อีก ได้แก่ กฎหมาย การเมือง วัฒนธรรมและสถาบันในชุมชน เป็นต้น

จากความหมายและประเภทของ ทุนชุมชน จึงอธิบายสรุปความหมายของทุนชุมชนที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือหมายถึงสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งเป็นสิ่งที่เกิดตามธรรมชาติ และสิ่งเกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น คุณค่าของมนุษย์ การศึกษา ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี หรือปัจจัยบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ รวมถึง “เงิน” ที่เป็นปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ ที่มีมูลค่าต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน สามารถแบ่ง ได้ 5 ประเภท ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ แลทุนการเงิน

(3) กระบวนการพัฒนาทุนชุมชน

วัฒนาพร ฉิมสุวรรณและคณะ (2553, น.26-27) กรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาทุนชุมชนแบ่งได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การจัดเก็บข้อมูลทุนชุมชน 2.การวิเคราะห์ข้อมูลทุนชุมชน 3.การพัฒนาทุนชุมชน โดย จัดทำโครงการ/กิจกรรมบรรจุไว้ในแผนชุมชน และ/หรือ หน่วยงานภาคีบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปี 4.การประเมินผลการพัฒนาทุนชุมชน

กระบวนการพัฒนาทุนชุมชนนี้จะเป็นการดำเนินงานบริหารจัดการทุนชุมชนที่มีอยู่ของชุมชน โดยเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนได้รู้และเห็นคุณค่าของทุนที่มีอยู่ในชุมชน สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเกิดเป็นระบบทุนชุมชนในการบริหารจัดการทุนชุมชนที่ดีของชุมชนท้องถิ่น

จากกระบวนการพัฒนาทุนชุมชน ของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการบริหารจัดการทุนชุมชน ที่ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำมาศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนต่างๆของชุมชนตลาดสามชุกอย่างได้ผล เนื่องจากแนวทางดังกล่าว สามารถนำมาเป็นแนวทางบริหารจัดการทุนชุมชนของชุมชนตลาดสามชุกจากการจำแนกชนิดทุนชุมชนทั้ง 5 ประเภทนี้ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน โดยทุนเหล่านี้ผู้วิจัยเห็นว่าจะมีปรากฏอยู่ในหมู่บ้าน ชุมชนตลาดสามชุกอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าคนในชุมชนจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร ทำอย่างไรจึงแปลงทุนเหล่านี้ออกมาเป็นโครงการ/กิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนตลาดสามชุก ให้สามารถแก้ไขปัญหาชุมชน ซึ่งหากได้ศึกษาปรากฏการณ์การพัฒนาชุมชนของชุมชนตลาดสามชุก คาดการณ์ว่าจะทำทราบถึงปัจจัยที่สนับสนุนให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็งและทรัพยากรธรรมชาติมี

ความยั่งยืน โดยมีโครงสร้างและกระบวนการในการบริหารจัดการทุนชุมชนซึ่งประกอบด้วยหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นต้น โดยใช้เทคนิควิธีการที่กล่าวว่าทุนชุมชน 5 ประเภทนี้ จะต้องใช้เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ในกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการแปลงค่าทุน ต่างๆให้ออกมาเป็นผลผลิต/ผลลัพธ์ (Output/Outcome) สามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้าง กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้อย่างได้ผลดียิ่ง

2.1.3 การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดการพัฒนาที่เข้ามา มีบทบาทในสังคมโลกและสังคมไทย โดยแนวคิดนี้มีที่มาจากการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อม ของมนุษย์ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อ พ.ศ. 2515 จัดโดยองค์การสหประชาชาติเพื่อ เรียกร้องให้ทั่วโลกให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (จินตวีร์ เกษมสุข, 2557, น. 18)

2.1.3.1 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวอธิบายถึง การพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ ดังนี้
 ปกรณ์เทพ พจี (2549, น. 16-17) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นขบวนการ สร้างความเที่ยงธรรมความมีประสิทธิภาพและโครงสร้างที่มีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งด้าน ต่างๆ ให้กับชุมชนและภูมิภาคโดยรอบ

พระธรรมปิฎก (2539, น.25) การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ สสนองตอบความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนความสามารถของคนรุ่นต่อไปใน การที่จะสนองตอบความต้องการของเขาเอง

เกื้อ วงศ์บุญสิน (2538, น. 71-72) กล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนหมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบันโดยสามารถรองรับความต้องการหรือ ความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลังๆ ด้วยทั้งนี้มาตรฐานการครองชีพที่เลยขีดความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ต่ำสุดจะยั่งยืนต่อเมื่อมาตรฐานการบริโภคในทุกหนทุกแห่งคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว (Long-term Sustainability) รวมถึงครอบคลุมมาตรการการรักษามรดกทางทรัพยากรที่จะตก กับคนรุ่นหลัง โดยอย่างน้อยให้มากกว่ากับชนรุ่นปัจจุบันที่ได้รับมาและเป็นการพัฒนาที่กระจาย ประโยชน์ของความ ก้าวหน้าเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้ง ในระดับท้องถิ่นและ ในระดับโลก โดยรวมเพื่อชนรุ่นหลังและเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น อย่างแท้ จริง

ไพฑูรย์ พงสะบุตร (2544, น.21) การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือการอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะยาวและมีการกระจาย ผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วน เสีย

เสรี พงศ์พิศ (2551, น.151) การพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึงการพัฒนาที่ทำให้ทรัพยากรมีเหลือไปถึงลูกหลานเหมือนที่ปู่ย่าตายายเคยมีเหลือไว้ให้เรา การพัฒนายั่งยืนรวมความถึง 3 ด้าน คือเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน โครงการพัฒนาใดๆจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามด้านนี้

คณะกรรมการการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2546, น.34) การพัฒนายั่งยืน คือรูปแบบการพัฒนาที่คอยตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบันโดยไม่มีข้อผ่านปรนใด ๆ กับความต้องการที่จำเป็นที่คอยตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในอนาคตด้วย

คณะกรรมการโลกลด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development WCED, 1987,อ้างถึงใน จินตวิริ์ เกษมสุข 2557, น. 18-19) ได้ให้คำนิยามของ “การพัฒนายั่งยืน” ไว้ดังนี้

WCED (1987) “Sustainable Development is development that meets to needs of the present without compromising the ability of the future generations to meet their own needs”

แปลข้อความอธิบายว่า การพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึงว่าเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง

จากนิยามของการพัฒนายั่งยืน จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการสร้างดุลยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ดีมีสุขของประชาชนทั้งปัจจุบันและในอนาคตที่มีความต่อเนื่อง มีการอนุรักษ์ส่งเสริมดูแลรักษา และการทดแทนทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไปให้กลับคืนมาใหม่ได้โดยไม่สูญเสียทั้งหมดไปในอนาคต

2.1.3.2 เป้าหมายของการพัฒนายั่งยืน

สุภิญญา อนุภานนท์ (2547, อ้างถึงใน จินตวิริ์ เกษมสุข, 2557, น. 19-20) การพัฒนายั่งยืนครอบคลุมประเด็นสำคัญต่างๆดังนี้

1. เป้าหมายทางสังคม ในการพัฒนาชนบทเพื่อจะได้ผลเป็นรูปธรรม ต้องเข้าใจรูปแบบสังคมชนบทที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ
2. เป้าหมายทางเศรษฐกิจ ต้องเข้าใจปัจจัยต่างๆที่จะมีผลต่อระบบเศรษฐกิจของสังคมชนบท และในการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าว ต้องเอาปัญหาจากผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาด้วย
3. เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (ทรัพยากรธรรมชาติ) จำเป็นต้องเข้าใจถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในการพัฒนาชนบท

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) นับเป็นจุดสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน

สังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ในประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืน นั้นยังมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ได้บัญญัติ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย จึงกล่าวได้ว่า จุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ “การพัฒนาที่ทำให้เกิดดุลยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ดีมีสุขของประชาชน”

จินตวิโร เกษมสุข (2557, น. 20-21) การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงรวมความถึงการพัฒนาที่คำนึงถึง 3 ด้าน คือเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งต่างมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยยังรักษาความสมดุลที่ดี ทำให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้

2.1.3.4 หลักการในการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2543, อ้างถึงใน จินตวิโร เกษมสุข, 2557, น. 23-24) ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบยั่งยืนยาวนาน จะต้องครอบคลุม “หลักการพื้นฐาน” ดังต่อไปนี้

1. ต้องถือว่าการสร้างวัตถุเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยที่หนึ่งในการยกระดับชีวิตเป็นอยู่ของมวลชนผู้ยากไร้ ความยากจนที่ดำรงอยู่มีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ถูกต้อง
2. การสนองตอบความต้องการพื้นฐานของมวลชน เป็นภารกิจที่สำคัญและสามารถทำได้โดยไม่ต้องมีการทำลายล้างทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
3. ต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายความว่าต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตและการบริโภค เพื่อลดแรงกดดันที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติ
4. วิถีทางพัฒนาแบบใหม่จะต้องใช้พลังงานแบบน้อยลงและอย่างประหยัด ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีที่เหมาะสมจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสนองความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น โดยใช้พลังงานในขอบเขตจำกัด
5. จะต้องรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การขยายตัวประชากร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

หลักการ 5 ข้อนี้นี้จึงเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย “การพัฒนาที่ยั่งยืน จากแนวคิดเรื่อง ชุมชนท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชน จึงกล่าวอธิบายถึง การนิยามเกี่ยวกับ

การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน โดยสรุปว่า เป็นกระบวนการพัฒนาคนและชุมชนท้องถิ่นที่เกิดจากสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ สร้างสรรค์ และร่วมตัดสินใจกำหนดแผนพัฒนาและนำสู่การปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับการสร้างดุลยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อการอยู่ดีมีสุขของประชาชนทั้งปัจจุบันและในอนาคตที่มีความต่อเนื่อง มีการอนุรักษ์ส่งเสริมดูแลรักษาและการทดแทนทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไปให้กลับคืนมาใหม่ได้โดยไม่สูญสิ้นหมดไปในอนาคต

2.1.4 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

สมศักดิ์ ชุณหรัศม์ (2546) กล่าวว่า ประเด็นสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ “การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” ซึ่งครอบคลุมถึงการดูแลทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน การกระจายอำนาจโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากคำนิยามความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอกำหนดโดยสรุปความสัมพันธ์ของชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนที่ก่อให้เกิดความเป็นชุมชนเข้มแข็งจะส่งผลการพัฒนาไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน โดยผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องโดยสามารถพิจารณาได้จากลักษณะของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิด ทฤษฎีของ สุนธยา พลศรี ได้แก่ 1. มีจิตสำนึกชุมชน 2. มีจิตวิญญาณชุมชน 3. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 4. มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง 5. มีการจัดการชุมชนที่ดี 6. มีเครือข่ายชุมชนที่ดี 7. มีภาวะผู้นำชุมชนที่ดี 8. เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ 9. เป็นชุมชนสงบสุข 10. เป็นชุมชนที่ยั่งยืน

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

ความหมายของการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation)

กรรณิการ์ ชมดี (2524, อ้างถึงในจินตวิโร เกษมสุข 2557, น.9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายกว้างซึ่งมักจะคาบเกี่ยวกับการพัฒนานั้น ก็คือทำให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/ชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็น และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ได้

Erwin (1976,อ้างถึงในจินตวีร์ เกษมศุข 2557,น. .8) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน จัดเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 87 (อ้างถึงใน จินตวีร์ เกษมศุข, 2557, น.6) ซึ่งเป็นแนวนโยบายที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมจึงเป็นความหมายที่กว้างและเกี่ยวข้องกับบุคคลในทุกระดับทุกส่วน

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดความหมายไว้เพื่อการดำเนินงานขององค์กรคือ การมีส่วนร่วม หมายถึงการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมเล็ก ไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดใหญ่ ได้มีส่วนช่วยเหลืออย่างเต็มที่ต่อสังคมนั้นๆอันได้แก่ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เช่น การพิจารณาปัญหา การตั้งนโยบาย การตัดสินใจประเด็นสำคัญต่างๆเกี่ยวกับการพัฒนาประชาชาติ และการประเมินความต้องการของสังคมนั้นๆ

จากนิยามความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยจึงขอสรุปนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัย กล่าวคือการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาและความต้องการของตนเองได้ ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และเป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชนและชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ ภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ความสามารถ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆในชุมชนให้สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็น และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ได้

2.2.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Forms of Public Participation)

จินตวีร์ เกษมศุข (2557, น. 9-11) การที่ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในรูปแบบประชาคมหรือชุมชน ซึ่งสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา นั้น จำเป็นต้องมีความร่วมมือในการทำพร้อมๆกันในทุกระดับ ต้องระดมทุนองค์ประกอบในสังคมโดยเฉพาะชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้ด้วยตนเอง

รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไปสามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะ

จะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

1. การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

2. การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3. การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับมีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

(4) การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

2.2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา

Cohen (1996, อ้างถึงในจินตวิโร เกษมสุข 2557, น.12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาสามารถกระทำได้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศแรงกายในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. การมีส่วนร่วมในเชิงเงินงบประมาณ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศเงินในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

3. การมีส่วนร่วมในเชิงความรับผิดชอบ โดยมีการกระจายภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกในชุมชน

4. การมีส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจ โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับสมาชิกในชุมชนอีกด้วย

จากประเด็นเรื่อง รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา เป็นแนวคิดที่ผู้ศึกษาเห็นว่าสามารถส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ในกรณีของการที่ชุมชนมีองค์กรชุมชนเข้มแข็งในการพัฒนาในการบริหารจัดการที่ดีจากการศึกษาในเรื่องลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

2.2.4 ระดับการมีส่วนร่วม

เรณูมาศ รักษาแก้ว (2560) การแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกตคือถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชากรที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวน ประชาชนที่เข้าร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมเรียงตามลำดับจากสูงไปหาสูงสุด ได้แก่

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่างๆเช่น การแถลงข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรกกล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่างๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้นๆ เป็นต้น

3. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่างๆเช่น การจัดประชุมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนเป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการเหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆที่เกี่ยวข้อง การใช้อนุญาโตตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาหนทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

5. ระดับร่วมปฏิบัติเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี ซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด (มาตรา 165)

จากแนวคิดเรื่อง การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงเป็นแนวคิดที่ผู้ศึกษาเห็นว่าสามารถส่งเสริมการศึกษาวิชาลัยเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ในกรณีของการที่ชุมชนมีองค์กรชุมชนเข้มแข็งและกรณีชุมชนมีการจัดการที่ดีในการพัฒนาจากการศึกษาในเรื่องลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

จากแนวคิดในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานี้ได้ชี้ให้เห็นแนวทางที่สำคัญคือการจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาผู้นำเครือข่ายและการกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันของผู้แทนประชาชนจากกลุ่มต่างๆจึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนของภาครัฐจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการส่งเสริมและสมาชิกในชุมชนต้องให้ความสำคัญในการปฏิบัติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องความเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกกรณีจากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะชุมชนเข้มแข็งอีกถึงสิบแนวทางในการพัฒนาคนในชุมชน

2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมในเวทีประชาคมของการปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.1 ความหมายและความเข้าใจเรื่องประชาคม

“ประชาคม/ประชาสังคม” หรือ “Civil Society” หมายถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ พลเรือน หรือประชาชน มาจากคำว่า civilian ที่แปลว่า พลเรือนหรือประชาชน ส่วนคำว่า society แปลว่า สังคม สมาคม หมู่ชน การอยู่ร่วมกัน ประชาคม เป็นการรวมคำสองคำเข้าด้วยกัน คือประชา และสมาคม/สังคม ซึ่งทั้งสองคำนี้มีความหมายดังนี้ ประชา หมายถึงประชาชน หรือคนที่มากกว่าหนึ่งคนเข้ามารวมมือกัน สมาคม/สังคม หมายถึงการพบปะ ปรึกษาหารือ หรือพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างคนที่มีประเด็น ร่วมกัน และการอยู่ร่วมกัน ประชาคม จึงน่าจะหมายถึง “การที่ประชาชนหรือหมู่ชนที่เข้ามารวมกันเพื่อพูดคุย ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ในรูปของกลุ่ม หรือเครือข่าย ในประเด็นใด ประเด็นหนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมายที่แก้ปัญหานั้นๆให้ลุกล่วง หรือพัฒนาประเด็นนั้นๆร่วมกัน” (เทศบาลตำบลบันนังสตา, 2560)

2.3.2 ความสำคัญของประชาคม

เกิดจากปัญหาในหลายสิบปีที่ผ่านมา ประชาชนถูกอ้างอิง และพาดพิง จากผู้กำหนดนโยบายทั้งฝ่ายผู้จัดให้เกิดการบริการ (รัฐบาล) ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล และผู้มีอำนาจชี้หน้ารัฐบาล ในเรื่องของในการจัดทำนโยบายพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้านต่างๆโดยผลกระทบโครงการพัฒนาต่างๆมีทั้งที่ได้รับการเห็นชอบและไม่ชอบจาก “ประชาชน” ในชุมชนท้องถิ่นนั้น (เทศบาลตำบลบันนังสตา, 2560)

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความ “ชอบธรรม” หรือ “ไม่ชอบธรรม” ต่อนโยบายหรือประเด็น ดังกล่าว การอ้างความชอบธรรมจากประชาชนยังขาดกระบวนการไม่สามารถที่สร้างความเชื่อมั่นในด้านความชอบธรรมรวมถึงวิธีการและขั้นตอนในการสร้างความชอบธรรมที่ทำให้เกิด การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยจากประชาชนในนโยบาย หรือประเด็นนั้นๆ

ประชาคม จึงเป็นกระบวนการ ที่ประกอบด้วยหลากหลาย วิธีการ และขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งความ คิดเห็นที่หลากหลาย ข้อสังเกต และ/หรือข้อสรุปของประชาชนหรือคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ว่ามีความรู้สึก หรือมีความคิดต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเขาทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไร และ มีแนวทางที่จะแก้ปัญหา หรือผลักดันในประเด็นนั้นๆอย่างไร ทั้งนี้เพื่อ เป้าหมายสุดท้ายคือ การพัฒนาที่ยั่งยืนที่ประชาชนมีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของการพัฒนานั้น

2.3.3 ประชาคมกับกฎหมาย

ประชาคมกับกฎหมาย ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 หมวด 3 ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนา ข้อ 16 กำหนดให้คณะกรรมการ พัฒนาท้องถิ่นจัดประชุมประชาคมท้องถิ่น ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นรับทราบปัญหาและความต้องการ ในประเด็นพัฒนาและประเด็นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น และนำเสนอที่รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องตลอดจนความช่วยเหลือทางวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่นนั้น (เทศบาลตำบลบันนังสตา, 2560)

โดยสิ่งที่กล่าวถึงข้างต้นนี้สามารถนำมาเพื่อกำหนดแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาโดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยต่างๆและข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

2.3.4 องค์ประกอบของประชาคมเข้มแข็ง

เดวิท แมทธิว (อ้างถึงใน เบ็ญจมาศ ศิริภัทร, 2544, น.38) กล่าวอธิบายถึงองค์ประกอบของประชาคมเข้มแข็ง ไว้ดังนี้

1. มีโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางสื่อสาร ประชาคมต้องการสถานที่ที่จะมาพูดคุยเพื่อเรียนรู้และเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เช่น ต้องการเวทีหรือการประชุมพบปะพูดคุย

2. กระบวนการสำคัญของชุมชน มีเวทีแล้วต้องมีกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์

3. ภาวะการนำและผู้นำชุมชน

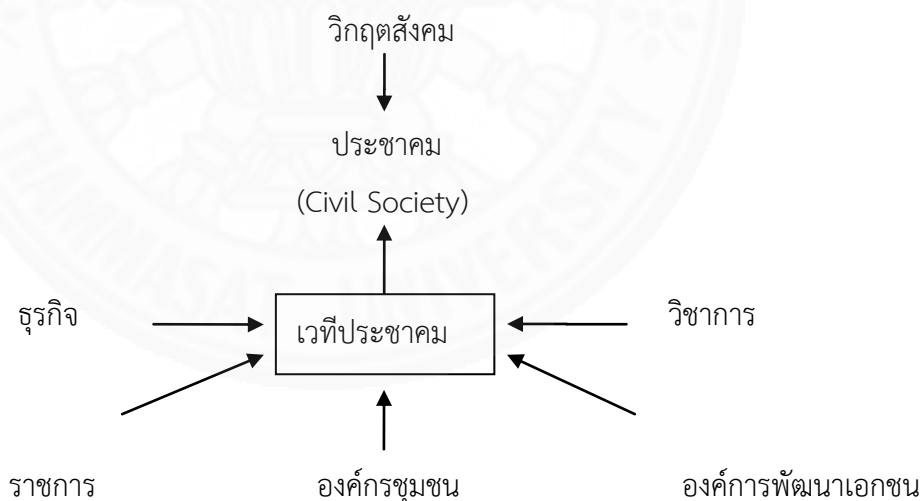
4. กรอบแนวคิดของคนในชุมชน คนในชุมชนเป็นทรัพยากรอันล้ำค่า หากมีกรอบแนวคิดและการนำไปสู่การปฏิบัติ (Guiding principle) ที่เหมาะสมจะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็ง

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบัน ความสัมพันธ์ที่ดีของคนต่อวัด บ้าน โรงเรียน หน่วยราชการ หน่วยวิชาการ ที่ดีจะทำให้เกิดความไว้วางใจ และความเป็นเพื่อนในแนวราบ

6. สำนึกความเป็นชุมชน การแข่งขัน และเอื้ออาทร ประเพณีวัฒนธรรม เป็นสิ่งเชื่อมโยงร้อยรัดคนในชุมชน

2.3.4.1 ประชาคมระดับรากหญ้า

กรณีชุมชนในระดับตำบลเห็นว่ามีเกิดการเกิดวิกฤตสังคมที่ส่งผลกระทบต่อประชาคม จึงจำเป็นต้องมีภาคีต่างๆเข้ามาช่วยกันโดยเปิดเวทีประชาคมให้เบญจภาคี คือองค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน ราชการ ภาคธุรกิจและนักวิชาการเข้ามาร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไข เกิดการรับรู้และสำนึกร่วมความเป็นประชาคม เมื่อประชาคมเข้มแข็งก็ส่งผลการแก้ไขปัญหาอย่างได้ผล



ภาพที่ 2.2 แสดงการมีภาคีต่างๆเข้ามาช่วยกันโดยเปิดเวทีประชาคม

ที่มา:ประชาคมรากหญ้า (น.17), โดย เบญจมาศ ศิริภัทร, 2544, กรุงเทพฯ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

จากนิยามแนวคิดเรื่อง ประชาคม จึงกล่าวโดยสรุป เป็นกระบวนการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามารวมตัวกันร่วมคิด พุดคุย ปรีกษาหารือ และแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ในรูปของกลุ่มหรือเครือข่ายหรือองค์กรชุมชนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาประเด็นต่างๆร่วมกัน

ประกอบด้วยหลากหลาย วิธีการ และขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็นที่หลากหลาย ข้อสังเกต ข้อสรุป ของประชาชนอย่างเป็นธรรมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนั้น

หน่วยงานหลักในการจัดเวทีประชาคมนั้นเป็นหน้าที่หลักของหน่วยงานราชการปกครองท้องถิ่นโดยกำหนดไว้ตามกฎหมายตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย เพื่อประโยชน์ในการนำเสนอจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนั้น ซึ่งกรณีพื้นที่การศึกษาวิจัยนี้ได้แก่ ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี มีหน่วยงานเทศบาลตำบลสามชุก เป็นหน่วยงานราชการปกครองท้องถิ่นพื้นที่แห่งนี้ และได้จัดให้มีเวทีประชาคม เรียกว่า “ประชาคมสามชุก” เป็นองค์กรชุมชนทำหน้าที่เปิดเวทีประชาคมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต่างๆ

เดวิท แมทธิว (อ้างถึงในเบญจมาศ ศิริภัทร, 2544, น.38) แนวคิดเรื่อง องค์ประกอบของประชาคมเข้มแข็ง มีองค์ประกอบคือ 1.มีโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางสื่อสาร 2.มีกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ 3.ภาวะการนำและผู้นำชุมชน 4. กรอบแนวคิดของคนในชุมชน 5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบัน 6.สำนึกความเป็นชุมชน ซึ่งแนวคิดนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการนำมาเป็นแนวทางศึกษาเรื่ององค์กรชุมชนเข้มแข็งจากการศึกษาประเด็นการสร้างชุมชนเข้มแข็งที่ได้ทำการศึกษาจากลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

2.4 แนวคิดเกี่ยวพลังชุมชนในการสร้างความเป็นพลเมืองภาคเข้มแข็งเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

2.4.1 ความหมายของพลังชุมชน

พลังชุมชน คือการรวมตัวกันของชุมชนที่เข้มแข็ง มีความไว้วางใจเชื่อใจกัน เกื้อกูลกัน ช่วยเหลือกัน ส่งผลให้ชุมชนนั้นสามารถปรับตัว แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และกลับคืนสู่การดำเนินชีวิตตามปกติของชุมชนได้ พลังในชุมชนเป็นพลังที่ช่วยให้คนในชุมชนเอาชนะปัญหาต่างๆได้(พลังชุมชน, 2560)

2.4.2 องค์ประกอบของพลังชุมชน

1. ความอดทนต่อแรงกดดัน คนในชุมชนมีวิธีการที่จะดูแลจิตใจให้ทนอยู่ได้ สามารถจัดการกับอารมณ์ ความรู้สึก ความทุกข์ของตนเองได้ในสถานการณ์ที่กดดัน
2. มีกำลังใจ มีแรงใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไปภายใต้สถานการณ์ที่กดดัน ซึ่งกำลังใจนี้อาจมาจากการสร้างกำลังใจด้วยตนเองหรือคนรอบข้างก็ได้
3. มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มั่นใจและพร้อมที่จะจัดการปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งความมั่นใจนี้เกิดจากการตระหนักในความสามารถหรือทักษะของตนเอง คิดว่า

ตนเองทำได้ และแก้ปัญหาได้ มีทักษะในการหาความรู้และเข้าถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือหรือขอรับการปรึกษาได้ (พลังชุมชน, 2560)

2.4.3 ปัจจัยต้นทุนที่ทำให้เกิดพลังชุมชน

1. คุณลักษณะของคนในชุมชน มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน เรียนรู้จากตัวแบบที่ดี ประสบการณ์ในการเผชิญและผ่านพ้นปัญหาต่างๆในชุมชน
2. กลุ่มคนในชุมชน: เครือข่ายทางสังคมต่างๆที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งและหลากหลาย เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ
3. ชุมชน: โครงสร้างชุมชนและการมีระบบสาธารณูปโภคที่ดี ผู้นำที่เข้มแข็ง ชุมชนมีเป้าหมายร่วมกัน ความเชื่อ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิต ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ การยอมรับ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งผลให้ชุมชนมีความสามัคคีและอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่น (พลังชุมชน, 2560)

2.4.4 การเสริมสร้างพลังชุมชน

1. ส่งเสริมให้ชุมชนมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชน เช่น งานรื่นเริง กิจกรรมตามประเพณี/วันสำคัญต่างๆวันแข่งกีฬาประจำหมู่บ้าน/ระหว่างหมู่บ้าน จัดวันตรวจสุขภาพให้คนในชุมชน
2. ส่งเสริมให้เครือข่าย/กลุ่มต่างๆในชุมชนได้ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือระหว่างกลุ่มต่างๆเช่น อสม.จัดทีมเยี่ยมบ้านร่วมกับกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มอาชีพ สอนงานให้กลุ่มผู้พิการ
3. ส่งเสริมให้เป็นชุมชนต้นแบบที่มีพลังเข้มแข็งและสมานฉันท์เพื่อเป็นแบบอย่างให้ชุมชนอื่นได้เรียนรู้ (พลังชุมชน, 2560)

2.4.4.1 แนวคิดการเสริมสร้างพลังในชุมชน

(1) ความหมายของการเสริมสร้างพลังในชุมชน

Raeburn (1993,อ้างถึงในอลิสสา มหาสวัสดิ์, 2550,น. 50) ได้ให้ความหมายการเสริมสร้างพลังในชุมชนไว้ว่า การเสริมสร้างพลังในชุมชนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่มีระยะเวลายาวนาน อย่างน้อยคือ มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย โดยทั่วไปอยู่ที่ 7 ปี หรือมากกว่านั้น

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2546, น. 83-8,อ้างถึงในอลิสสา มหาสวัสดิ์, 2550, น. 50) ได้ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังในชุมชนว่า เป็นการระดมพลังจากทรัพยากรภายในชุมชน การเผชิญหน้ากับความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับภายนอก อำนาจของชุมชนไม่ได้มาจากรัฐบาล

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2547, อ้างถึงในอลิสสา มหาสวัสดิ์, 2550) ได้ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนว่า เป็น

กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนให้แก่ชุมชนที่ต้องเผชิญกับปัญหาในชีวิตประจำวัน และรู้สึก
ว่าชุมชนอ่อนแอไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ หรือแม้แต่ชุมชนที่ต้องการปรับปรุงประสิทธิภาพการ
ทำงาน สวัสดิการสังคมของชุมชนให้ดียิ่งขึ้นนั้น ก็สามารถที่จะนำกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ
มาประยุกต์ใช้ร่วมด้วยได้

จากความหมายของการเสริมสร้างพลังในชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น
สามารถสรุปนิยามของการเสริมสร้างพลังในชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้กล่าวคือ
การเสริมสร้างพลังชุมชน หมายถึงกระบวนการเสริมพลังให้แก่ชุมชน โดยการส่งเสริมให้บุคคลและ
ชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันเป็นกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมในการนำศักยภาพของตนเอง
ภูมิปัญญาของชุมชนและทรัพยากรภายในชุมชนมาใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
และการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(2) กระบวนการเสริมสร้างพลังในชุมชน

ศรีปริญญา ฐประจ่าง (2545, น.,30) ได้กล่าวถึงกระบวนการการเสริม
สร้างพลังในชุมชน ออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้าน
เศรษฐกิจ จิตใจสังคม สุขภาพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง
2. การเชื่อมโยงเครือข่ายของความร่วมมือให้เกิดพลังความร่วมมือ
ระหว่างกลุ่ม
3. การที่ภาครัฐจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานให้เป็นฐานะของ
ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) ในการนำการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นและเชื่อมประสานให้
ประชาชนในชุมชนเกิดความตื่นตัว มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผล
4. การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนค่านิยม ความเชื่อและบรรทัดฐานในการ
ดำรงชีวิต

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2546, น. 83-84) ได้กล่าว
ไว้ว่า ผู้แทนชุมชนได้สรุปกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเป็น 3 กระบวนการ ดังนี้

1. การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง ใช้ระบบ
การเกษตร แบบพอเพียง เพื่อให้หลุดพ้นจากความไม่แน่นอนของการเกษตรระบบตลาด จัดตั้งกองทุน
ที่สนับสนุนทางสังคม และปลูกฝังวัฒนธรรมอันดีงาม
2. การเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อต่อรองความร่วมมือกับ
หน่วยงานภายนอก เพื่อชุมชนมีอำนาจต่อรองกับหน่วยงานที่ทำให้ชุมชนเกิดปัญหา
3. การเสริมสร้างอำนาจและเครือข่ายชุมชนเพื่อเรียกร้องและพิทักษ์
สิทธิของชุมชนสร้างเครือข่ายเพื่อการสนับสนุนทางสังคมก่อให้เกิดพลังในการจัดการและต่อรอง

จากการค้นคว้า การเสริมสร้างพลังในชุมชน หมายถึงกระบวนการที่ทำให้ชุมชนเกิดการเข้าร่วมของคนในชุมชนทุกชั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การเปิดโอกาสให้ร่วมคิดและวางแผน คือการที่ผู้นำชุมชนให้โอกาสหรือ กระตุ้นคนในชุมชนร่วมกันคิดวางแผนต่อเหตุการณ์ โดยวิธีต่างๆได้แก่ การจัดประชุม กระจายข่าวโดยเสียงตามสาย

2. การสนับสนุนการร่วมปฏิบัติ คือการที่ผู้นำชุมชนส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกันปฏิบัติโดยวิธีการจูงใจต่างๆได้แก่ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ กล่าวถึงข้อดีในการร่วมกันปฏิบัติ

3. การสนับสนุนให้ร่วมแก้ไขและเปลี่ยนแปลง คือการที่ผู้นำชุมชนสนับสนุนคนในชุมชนให้ร่วมกันแก้ไขปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการ โดยวิธีต่างๆได้แก่ ชี้แนะให้ชุมชนเห็นถึงข้อดีและข้อเสียของวิธีที่เคยปฏิบัติ ให้กำลังใจแก่คนในชุมชนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง แก้ไข

4. การเปิดโอกาสให้ร่วมรับผล คือการที่ผู้นำชุมชนเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนสามารถร่วมรับผลจากการปฏิบัติทั้งผลทางบวกและผลทางลบ โดยวิธีต่างๆได้แก่ การจัดกฎเกณฑ์ในการรับผลประโยชน์และการชี้แนะให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่ติดลบ

5. การสนับสนุนการร่วมกันปรับตัว คือการที่ผู้นำชุมชนส่งเสริมให้คนในชุมชนปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามแนวทางที่ดีที่สุด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์วิธีทางที่ถูกต้อง ให้แรงเสริมทางบวกแก่ผู้ที่กำลังปรับตัวและปรับตัวสำเร็จ

จากนิยามเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังชุมชน จึงสามารถกล่าวสรุปอธิบาย หมายถึงกระบวนการเสริมสร้างพลังให้แก่ชุมชน โดยการส่งเสริมให้บุคคลและชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันเป็นกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมในการนำศักยภาพของตนเอง ภูมิปัญญาของชุมชนและทรัพยากรภายในชุมชนและทุนชุมชนที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหากได้นำแนวคิดนี้มาพิจารณาเพื่อทำการศึกษาระเบียบของวิจัยเกี่ยวกับการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชน เกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการที่ดีของชุมชนและการที่ชุมชนมีเครือข่ายในชุมชนที่ดี ก็สามารถทำให้เห็นปรากฏการณ์การพัฒนาชุมชนในประเด็นปัจจัยสนับสนุนความเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนได้อย่างชัดเจน

2.5 สภาพชุมชนท้องถิ่นทั่วไปของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี

สามชุกมีจุดเริ่มต้นมาจากการค้าขนาดเล็กที่เรียกกันว่า “บ้านท่ายาง” ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสุพรรณบุรี เป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชาวเรือกับชาวกะเหรี่ยง ลาว และละว้าสินค้า ได้แก่ เกลือ ปูน ฝ้าย แร่ หนังสัตว์ น้ำมันยาง สมุนไพร ฯลฯ

ในปี 2440 บ้านท่ายางขณะนั้นมีบ้านเรือนหนาแน่น ก็มีผู้คนส่วนหนึ่งย้ายออกมาบุกเบิกพื้นที่ใหม่บริเวณ “สามเพ็ง” ห่างจากบ้านท่ายางประมาณ 2 กิโลเมตร ปัจจุบันคือ ที่บริเวณสามชุกในปัจจุบัน

สามเพ็ง เป็นชุมชนการค้าขนาดใหญ่ ทางราชการได้ย้ายที่ว่าการอำเภอนางบวชมาตั้งที่บ้านสามเพ็ง ในปี พ.ศ. 2454 โดยยังคงใช้ชื่อว่าอำเภอนางบวช ต่อมาในปี 2457 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอสามชุก ทำให้ชุมชนโดยรอบถูกเรียกว่าชุมชนสามชุกไปด้วย เรื่องราวสามชุกสามารถแบ่งได้เป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคบุกเบิก ยุคเฟื่องฟู ยุคชบเซา และยุคฟื้นฟู

ยุคบุกเบิก (ปี พ.ศ. 2460 ถึงสงครามโลกครั้งที่ 2) เป็นชุมชนที่ล้อมรอบไปด้วยทุ่งนา ต้วตลัดมีอาคารร้านมากมาย มีการสร้างห้องแถวไม้เพิ่มเติมโดยเริ่มที่ซอย 2 ซอย 1 ซอย 3 และซอย 5 บางห้องตกแต่งด้วยลวดลายขนมปังขิง ที่ยังคงผ่านวันเวลามาให้ชนรุ่นหลังได้ชื่นชม มีการสร้างศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกขึ้นด้วย สินค้าในยุคนี้ มักเป็น สินค้าประเภท พืชพันธุ์ ของป่า หนังสัตว์ ชิ้นซ่อมไม้ฝาง ฯลฯ โดยมีสินค้าสำคัญคือข้าวและถ่าน

ยุคเฟื่องฟู หรือยุครุ่งเรืองของสามชุก (หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปี พ.ศ. 2520) ตลัดสามชุกคึกคักในด้านการค้าขายจากกลุ่มพ่อค้า กรมชลประทานมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน การคมนาคมทางน้ำขยายตัวมากยิ่งขึ้น ช่วงแม่น้ำสุพรรณบุรีมีบ้านเรือนมากมาย มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นหลายแห่ง เช่น โรงน้ำตาลทรายและโรงสีข้าว มีการสร้างส่วนราชการเพิ่มขึ้น มีการขยายพื้นที่ห้องแถวและทำนน้ำเพื่อรองรับความเป็นศูนย์กลางภาคการเกษตรของสามชุก

ยุคชบเซา (ปี พ.ศ. 2520-2543) จากเดิมเป็นเส้นทางเกวียน ต่อมา มีการสร้างถนนหลวงหมายเลข 340 (กรุงเทพฯ-ชัยนาท) ทำให้ผู้คนต่างเลือกใช้เส้นทางถนนหลวง และมีอำเภอเกิดใหม่ คืออำเภอด่านช้างและอำเภอหนองหญ้าไซ จึงดึงคนไปจากเส้นทางน้ำ และไปใช้เส้นทางถนนหลวงเป็นส่วนใหญ่ การค้าบริเวณทางน้ำจึงชบเซา สามชุกยุคนี้จึงลดความนิยมและในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการหารือกันถึงแผนการรื้อถอนตลัดเพื่อสร้างอาคารใหม่ที่ทันสมัยและปรับปรุงขยายถนนให้รถแล่นเข้ามาได้ จึงได้มีคณะกรรมการพัฒนาตลัดสามชุกเชิงอนุรักษ์ นำโดยคุณพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ เป็นประธานคณะกรรมการตลัดสามชุกในขณะนั้น ได้หารือกับชาวบ้านหลายครั้งจึงได้ข้อสรุปว่าจะไม่รื้อถอนตลัด จะหาทางพัฒนาตลัดแทน

ยุคฟื้นฟู (ปี พ.ศ. 2543-2553) สามชุกได้เป็น 1 ใน 12 เมืองนำร่องโครงการเมืองนำอยู่ของมูลนิธิชุมชนไทในปี พ.ศ. 2546-2549 โดยมีหลักการว่า ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงมีการผลักดันให้เกิดจุดเปลี่ยนของชุมชน เริ่มด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น 2การจัดงานอรัยดีที่สามชุกเป็นงานแรก นำมาซึ่งความสำเร็จ และงานอรัยดีกันวันพุธ เป็นต้น และเมื่อคณะกรรมการพัฒนาตลัดฯได้ไปงานที่บ้านพิพิธภัณฑของคุณอนงค์ นาวิกมูล ทำให้เกิดแรงบันดาลใจเป็น “ตลัดมีชีวิต พิพิธภัณฑมีชีวา” ขึ้น ทำให้สามชุกมีการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งสู่ยุคปัจจุบัน (คณะกรรมการพัฒนาตลัดสามชุกเชิงอนุรักษ์ 2556, น. 22-27)

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากการทำความเข้าใจถึงสาระสำคัญของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนสามชุกในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียดดังนี้

พระครูสมุห์วรวิทย์ ผาสุโก (2559) เรื่องพระสงฆ์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน:กรณีศึกษาชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และหลักธรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามหลักพระพุทธศาสนา และ 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก ผลการวิจัย พบว่าความเข้มแข็งของชุมชน มีพื้นฐานของความเป็นจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความสามัคคี ชุมชนสามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา และตัดสินใจเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเองได้และมี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนสามชุกฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกนั้น นับว่ามีความเข้มแข็งเป็นอย่างยิ่ง คนในชุมชนมีความรักสามัคคีในการอนุรักษ์ตลาดร้อยปี ซึ่งเป็นศูนย์รวมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมของความศรัทธา ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนกิจการต่างๆทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้คนในชุมชนเกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อีกทั้งยังทำหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้เข้มแข็ง และได้พัฒนาต้นกล้า หรือ เยาวชนของชุมชนเป็นคนดีศรีสุพรรณ ซึ่งนับว่าพระสงฆ์นอกจากจะส่งเสริมความเข้มแข็งของคนในชุมชนแล้วยังได้ บ่มเพาะปูพื้นฐานให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่มีความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ สามารถสืบสานวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชนให้เข้มแข็งสืบต่อไป

สาวิณี รอดสิน (2554) ศึกษาเรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็ง 2) ศึกษาการดำรงอยู่ของชุมชนเข้มแข็ง และ 3) ศึกษาการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อไป ผลการศึกษาพบว่าการก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านปางจำปี เกิดจากการเข้ามาทำงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการป่าและน้ำของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบกับการศึกษาดูงานการจัดการชุมชนจากภายนอก รวมไปถึงคณะกรรมการชุมชนได้รับการอบรมหลักสูตรนักจัดการความรู้ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากงานวิจัยและงบประมาณส่วนการดำรงความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมการพัฒนา ทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านปางจำปี ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับสูง ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนพึ่งตนเองได้ ชาวบ้านมีความรักและหวงแหนชุมชน มีการตระหนักถึงการเป็นเจ้าของปัญหาของ

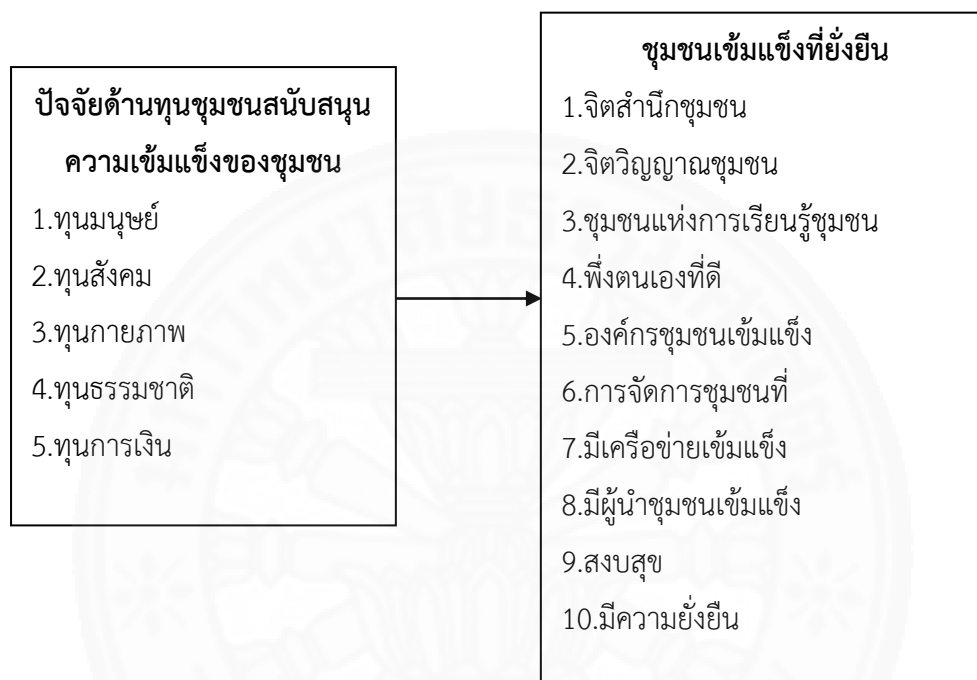
ชุมชนเป็นอย่างดี ผู้นำ และคณะกรรมการทำงานของชุมชนบ้านปางจำปีมีความตระหนักถึงการ ทำงานเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน และการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกับชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ปางจำปีเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและกำหนดทิศทางของชุมชนร่วมกัน และแนวทางการ พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนบ้านปางจำปี ยังพบปัญหาการถ่ายทอดความสำนึกปรัชญาชุมชนอยู่ เนื่องจากการกระจายไปรับการศึกษาของเยาวชนในชุมชน แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งปัญหานี้ ยังคง ดำเนินการในวิถีทางใหม่อยู่เสมอ เพื่อดึงเยาวชนกลับมาดำรงชุมชนต่อไปอันจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

สมบูรณ์ ธรรมลังกา (2557) วิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัด เชียงรายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบททางด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ของชุมชนที่เข้มแข็ง 2) ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการสร้างความ เข้มแข็งของชุมชน 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน 4) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน 5) จัดทำกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยในเชิงคุณภาพผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปและการจำแนกประเภทของข้อมูล ในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 400 คน วิเคราะห์ ข้อมูลโดยค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงราย เป็นสังคมแบบเครือญาติ มี โครงสร้าง ทางสังคมเป็นทั้งแนวนราบและแนวตั้ง ทางด้านการเมือง มีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชน เป็น หมวดหรือคุ้มชุมชนต่างๆทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม ที่สืบทอดมาจาก บรรพบุรุษ และทางด้านเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนใน การผลิต มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต การจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดเชียงราย มีอาทิเช่นภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัย สำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน การ พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัย ต่างๆเหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของ ชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้าง กระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด

โศจิลักษณ์ กมลศักดิ์ดาวิกุล (2556) เรื่อง ตลาดย้อนยุคสามชุก: การเมืองเรื่องพื้นที่และธุรกิจแห่งการถวิลหาอดีต งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตลาดย้อนยุค สามชุกในบริบทของการเมืองเรื่องพื้นที่และในบริบทของธุรกิจแห่งการถวิลหาอดีต โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีสำคัญที่ชาวตลาดสามชุกนำมาใช้เพื่อต่อสู้ ต่อรอง และปกป้องรักษาพื้นที่ตลาดสามชุกที่เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากินมา ตั้งแต่บรรพบุรุษไม่ให้ถูกไล่รื้อถอนจากกรมธนารักษ์ คือ 1) การผลิตสร้างควมหมายใหม่ให้ตลาดสามชุกกลายเป็น “สามชุกตลาดร้อยปี” หรือ “ตลาดย้อนยุคสามชุก” แหล่งท่องเที่ยวเชิงถวิลหาอดีต 2) การรื้อฟื้นอัตลักษณ์ในอดีต ไม่ว่าจะเป็นโคลงนิราศสุพรรณและ สุนทรภู่ ขุนจางจันนารักษ์ วัตถุข้าวของ เรื่องราวความทรงจำ และ อาหารในชีวิตประจำวันของผู้คนในตลาดสามชุกให้มาเป็นสินค้า ที่สามารถซื้อขายได้ในปัจจุบันเพื่อการบริโภคของนักท่องเที่ยว รวมทั้ง 3) การสถาปนาให้มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและนานาชาติ ผลการวิจัยเรื่องนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจชุมชนที่กำลังเปลี่ยน ผ่านไปเป็นชุมชนแห่งธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงถวิลหาอดีต รวมทั้งชุมชนที่มีมิติด้านการเมืองเรื่องพื้นที่ทั้งในและต่างประเทศได้เป็นอย่างดี

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ. สามชุก จ. สุพรรณบุรี



ภาพที่ 2.3 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี เป็นการศึกษาแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้มแข็งชุมชนด้านต่างๆของชุมชนสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี และศึกษาเหตุปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนสามชุก ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพจะสามารถช่วยให้ทราบถึงภาพรวมของสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดในชุมชนเกี่ยวกับบริบทชุมชนในการศึกษาถึงความ เป็นมาของชุมชนตลาดสามชุกในการเป็นชุมชนเข้มแข็ง และการที่ชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านต่างๆที่มีลักษณะเด่นๆในการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุก รวมถึงการทราบถึงปัจจัยสนับสนุน การเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆดังกล่าวได้อย่างชัดเจนจากการได้รับคำตอบจากการสัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายการวิจัยอย่างเหมาะสมที่เป็น (key informant) ในการอธิบายปรากฏการณ์ตาม กระบวนการการศึกษาวิจัยที่ได้มีการจัดทำกรอบคิดที่เป็นแนวทางในการศึกษาไว้ล่วงหน้าก่อน การดำเนินการจัดเก็บข้อมูลการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ประชากรในชุมชน ท้องถิ่น กลุ่มชาวชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก ต.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี โดยมีเจ้าหน้าที่จาก หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนในชุมชนท้องถิ่น มีความเกี่ยวข้องในดำเนินงานพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นให้เป็นชุมชนเข้มแข็งมีความเจริญสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

3.1.2 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของการศึกษาด้วยวิธี “การเลือกแบบเจาะจง” ซึ่งผู้วิจัยที่เห็นว่าเป็นบุคคลที่เหมาะสมและสามารถจะให้ข้อมูลได้ตรงประเด็น การศึกษาโดยมีจำนวนตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิง อนุรักษ์ จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาครัฐจำนวน 1 คน ประชาชนที่ เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจำนวน 8 คน แบ่งเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นครู/อาจารย์จำนวน 1 คน ผู้เข้าร่วมประชุมเวทีประชาคมในฐานะแกนนำจัดทำแผน ชุมชนจำนวน 1 คน และผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 1 คน และประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการ พัฒนาชุมชนท้องถิ่นของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก จำนวน 5 คน ได้แก่ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ด้านวัฒนธรรมดนตรีไทยจำนวน 1 คน เจ้าของร้านค้า/ผู้ขายสินค้าในชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกจำนวน

3 คน และประชาชนที่เป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวแคว้นลุ่มชุมชนจำนวน 1 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 12 คน และมีรายละเอียดดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาตลาดร้อยปีสามชุกเชิงอนุรักษ์ตามรายชื่อ ดังนี้

คุณสมชาย หงส์สุพรรณ ผู้นำการพัฒนา

คุณอรุณลักษณ์ อ่อนวิมล (ป่าห่ม) งานประชาสัมพันธ์

คุณอภิญา เนติประมุข (เจ้าไส่ย) งานการเงิน

2. เจ้าหน้าที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของรัฐ ดังนี้

คุณปัทมา อภิสรรกุล นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ เทศบาล

ตำบลสามชุก

3. ประชาชน/กลุ่มประชาคม ที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตาม

รายชื่อ ดังนี้

ผู้นำชุมชน ได้แก่

1. ครู/อาจารย์ คืออาจารย์อุทัย จงวัฒนารักษ์ ข้าราชการครูชำนาญ

2. ผู้นำชุมชน/แกนนำกลุ่มประชาคมสามชุก คือคุณวิบูลย์ จึงเจริญสุขยิ่ง

(เฮียป้อ)

3. ผู้ทรงภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่น คืออาจารย์กฤตยา เสริมสุข (ป่าแห้ว)

ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ได้แก่

1. นักเรียนในกิจกรรมส่งเสริมด้านวัฒนธรรมดนตรีไทย คือเด็กหญิงสุจิตรา

หวังวิมาน (น้องหมีง)

2. แม่ค้าร้านข้าวห่อใบบัว คือคุณมัลลิกา ประพฤติดี

3. พ่อค้า/ผู้เข้าประชุมประชาคม ร้านทองม้วนโบราณ คือคุณอภิวัฒน์ เจริญวัย

4. เกษีกรร้านขายยาฮอกอันโฮสสถาน คือคุณสุนิภา เหลืองสีดี

5. เจ้าของบ้านเรือนไทยโบราณสาคร คือคุณสุจิตต์ เล่ห์จันทพงษ์ (ลุงเซ็ง)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตั้งแต่ปี 2540 ซึ่งชุมชนเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ผู้นำชุมชนและชาวบ้านจึงมีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินงานพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาของชุมชนดังกล่าวโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การพึ่งตนเองของชุมชน เป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาชุมชน และรวบรวมข้อมูลถึงปัจจุบัน ซึ่งชุมชนประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาชุมชนเนื่องจากการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุก ผู้วิจัยจึงได้จัดทำเครื่องมือในการจัดเก็บ

ข้อมูลดังนี้

3.2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามเตรียมไว้ล่วงหน้าตามประเด็นการศึกษาเพื่อทำการสัมภาษณ์คณะกรรมการพัฒนาตลาดร้อยปีสามชุกเชิงอนุรักษ์ เจ้าหน้าที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของรัฐ และประชาชน/กลุ่มประชาคม ที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่เป็นครู-อาจารย์ ผู้นำชุมชน ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) ในประเด็นด้านการเรียนรู้ ด้านเครือข่ายกิจกรรมชุมชน และด้านการพึ่งตนเอง เพื่อการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ตามความเหมาะสมของกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเด็ก เยาวชนและนักเรียนในกิจกรรมส่งเสริมด้านวัฒนธรรมของชุมชน ที่เป็นเจ้าของร้านค้าในชุมชนตลาดสามชุก และที่เป็นเจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยว แวดล้อมชุมชนตลาดสามชุกตามกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.2.2 แบบบันทึกการสังเกตการณ์ (observation)

ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (nonparticipant observation) ในกิจกรรมเกี่ยวกับการประชุม การจัดเวทีประชาคม กิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพการเป็นชุมชนปลอดภัย เหล้า สิ่งเสพติด กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กิจกรรมด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ในกิจกรรมการเข้าเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น บ้านขุนจำนงจินารักษ์ บ้านพูดได้ การแสดงกิจกรรมด้านวัฒนธรรมที่ลานโพธิ์ การท่องเที่ยวแวดล้อมชุมชนในการเข้าเยี่ยมชมบ้านเรือนไทยสาคร โดยมาในลักษณะนักท่องเที่ยวคนหนึ่งเพื่อให้ทราบถึงปรากฏการณ์ในด้านกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบันในเชิงประจักษ์ เป็นรูปแบบการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (nonstructured observation) ผู้วิจัยไม่ต้องวางแผน กำหนดขอบเขตการสังเกตไว้ล่วงหน้าอย่างเจาะจงว่าจะศึกษาเรื่องใด สังเกตสภาพทั่วไปกว้างๆวิถีชีวิต ความเชื่อ การแต่งกาย บุคลิกภาพของแต่ละคน เอกลักษณ์ของชุมชน จุดเด่นของชุมชน ฯลฯ

3.2.3 เครื่องบันทึกเสียง

เพื่อเก็บรายละเอียดข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตควบคู่ไปกับการจดบันทึกภาคสนามโดยผู้วิจัยได้ใช้เครื่องบันทึกข้อมูลได้แก่ กล้องถ่ายรูปในมือถือ กล้องวิดีโอในมือถือ โปรแกรมเครื่องบันทึกเสียงในมือถือ และสมุดบันทึก

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสาร

ศึกษาจากเอกสาร รายงานการประชุม การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆจากคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ การเปิดเวทีประชาคมสามชุกในการดำเนินงานพัฒนาตลาดร้อยปีสามชุก และหนังสือ เอกสารทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย งานแผ่นพับ สิ่งพิมพ์ต่างๆสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ศึกษาทำความเข้าใจ วิเคราะห์เนื้อหาทำการเชื่อมโยงกับผลการศึกษา

3.3.2 ศึกษาภาคสนาม

3.3.2.1 ติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการโดยจัดทำหนังสือราชการ

เพื่อขอเข้าไปศึกษาข้อมูลและเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย ส่งไปยังคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ เจ้าหน้าที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาครัฐ (เทศบาลตำบลสามชุก) และประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก เพื่อขอความร่วมมือ และประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเวลา 5 วัน วันที่ 22 - 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 โดยพักที่โรงแรมใกล้กับชุมชน แต่การปฏิบัติประสบปัญหาตรงที่กลุ่มเป้าหมายไม่อยู่และได้ทำการนัดเวลาผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนและจึงเพิ่มอีก 2 วัน วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2561 และวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2561 ไปเข้าเย็นกลับรวมเป็นการเก็บข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 7 วัน การดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลตามความสะดวกในด้านเวลาของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นสำคัญ

3.3.2.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การสัมภาษณ์เป็นทางการแบบรายบุคคลจากชุดแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ เจ้าหน้าที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของภาครัฐ และประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกที่เป็นครู-อาจารย์ ผู้นำชุมชน และผู้ทรงภูมิปัญญา สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการประชาชนที่เป็นเด็ก เยาวชนและนักเรียนที่มาจากโรงเรียนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรมที่ลานโพธิ์ในด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเครือข่ายกิจกรรมในชุมชนทั้งด้านวัฒนธรรมและด้านส่งเสริมสุขภาพ กลุ่มเจ้าของร้านค้าในชุมชนที่จัดเป็นร้านค้าอัตลักษณ์ชุมชนด้านวิถีชีวิตอาชีพการค้าขายที่เก่าแก่จากรุ่นปู่ย่าตายายสู่รุ่นลูกหลานในปัจจุบันด้านการพึ่งตนเอง และเจ้าของบ้านเรือไทยสาครที่เป็นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแวดล่อมชุมชนตลาดสามชุกในด้านเครือข่ายธุรกิจการท่องเที่ยวแวดล่อมชุมชนตลาดสามชุก

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ถึงการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก ต.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งและเหตุ

ปัจจัยที่เป็นตัวสนับสนุนการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

โดยลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทำการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารให้ได้ข้อสรุปแบบเชิงเนื้อหา ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้ได้การสร้างข้อสรุปและนำข้อมูลการวิเคราะห์ที่ได้ทั้งสองอย่างนี้มาสร้างข้อสรุปตามแนวทางแบบสรุปเชิงอุปนัย (inductive approach) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มต้นจากการหาความรู้จากการศึกษาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงย่อยๆ เกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนที่มีลักษณะเด่น ๆ ด้านต่างๆรวมถึงปัจจัยสนับสนุนในแต่ละด้านต่าง ๆ นั้น ตามที่มีอยู่เมื่อได้รวบรวมข้อมูลย่อยๆได้อย่างเพียงพอและการวิเคราะห์ผลแล้ว จึงประมวลผลการวิเคราะห์นั้นเป็นข้อสรุปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาที่ได้ตั้งไว้ก่อนการเก็บข้อมูล ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเนื้อหาโดยการใช้วิธีการสามเส้าในด้านระเบียบวิธี (methodological triangulation) การศึกษาจากวิเคราะห์เอกสารประวัติความเป็นมาของชุมชน รวบรวมหลักฐานร่องรอยจากบ้านขุนจ่านาง กิจกรรมบ้านพูดได้ และอาคารไม้เก่า 2 ชั้น 4 ซอย 2 ถนน จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมบริเวณชุมชนตลาดสามชุก บรรยากาศการค้าขายในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการดูกิจกรรมการแสดงด้านวัฒนธรรมที่ลาดโพธิ์ การไปท่องเที่ยวบ้านเรือนไทยสาคร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเพื่อให้ปรากฏการณ์ที่ศึกษามีความน่าเชื่อถือในการสัมภาษณ์ดูความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนสอดคล้องกับข้อมูลเดิม และสอดคล้องกับข้อสังเกตการศึกษาและการวิเคราะห์เอกสารที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดังกล่าวถูกต้องตรงกันหรือไม่อย่างไร เพื่อชี้ให้เห็นว่าข้อมูลดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือหรือไม่

ตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องและคุณภาพของข้อมูล โดยศึกษาความคิดเห็นพฤติกรรม การกระทำมีความสอดคล้องกับการเล่าเรื่องหรือมีความแตกต่างอย่างไรจากเหตุการณ์จริงต่างๆจากปรากฏการณ์วิจัย และศึกษาเปรียบเทียบจากการเล่าเรื่อง เหตุการณ์การของปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้านชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกจากการสัมภาษณ์บุคคลแต่ละคนว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันมากน้อยอย่างไรในเรื่องต่างๆเหตุการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้นลักษณะเดียวกันชนิดประเภทเดียวกันเพื่อทำการสร้างข้อสรุปที่ถูกต้องตรงกัน และให้ได้ข้อมูลที่เป็นเอกภาพถูกต้องครบถ้วนตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาในครั้งนี้เรื่อง “การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี” ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยแบ่งรายงานผลการศึกษาได้ดังนี้

- 4.1 ความเป็นมาของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก
- 4.2 ลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก
- 4.3 ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก
- 4.4 การอภิปรายผลการศึกษา

4.1 ความเป็นมาของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

4.1.1.1 พื้นที่

ไม่มีข้อมูล ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร 1,001 คน 979 ครั้วเรือน จำนวนประชากรชาย 467 คน หญิง 540 คน อายุชุมชน กว่าร้อยปี

4.1.1.2 ประวัติชุมชนตลาดสามชุก

ตั้งอยู่อำเภอสามชุก กล่าวไว้ว่าตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เดิมชื่ออำเภอ “นางบวช” ตั้งอยู่บริเวณตำบลนางบวชโดยมีขุนพรหมสภา (บุญรอด) เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาในปี พ.ศ.2457 ต้นรัชกาลที่ 6 ได้ย้ายอำเภอมายังที่บ้าน “สำเพ็ง” ซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญในสมัยนั้น ปี พ.ศ.2481 สมัยรัชกาลที่ 8 ได้เปลี่ยนชื่อจาก “อำเภอนางบวช” มาเป็น “อำเภอสามชุก” และย้ายมาตั้งอยู่ริมลำน้ำสุพรรณบุรี (ท่าจีน) แต่เดิมบริเวณที่ตั้งอำเภอสามชุกเรียกว่า “ท่ายาง” มีชาวบ้านนำของป่าจากทิศตะวันตก มาค้าขายให้กับพ่อค้าที่เป็นชาวเรือ บ้างก็มาจากทิศเหนือ บ้างก็มาจากทิศใต้ เป็น 3 สาย จึงเรียกบริเวณที่ค้าขายนี้ว่า “สามแพรง” ต่อมาได้เพี้ยนเป็นสามเพ็ง และสำเพ็ง ในที่สุดดังปรากฏหลักฐานกล่าวไว้ในนิทานพื้นบ้านย่านสุพรรณ มีเรื่องเล่าต่อมาระหว่างที่คนมารอขายสินค้าก็ได้ตัดไม้ไผ่มาสานเป็นภาชนะสำหรับใส่ของขาย เรียกว่า “กระชุก” ชาวบ้านจึงเรียกว่า “สามชุก” มาจนถึงปัจจุบัน ตลาดสามชุกเป็นตลาดไม้สองชั้นที่เก่าแก่อายุกว่า 100 ปี เป็นตลาดการค้าย่านคนจีนมีพัฒนาการอันยาวนานจนได้ชื่อว่า “ตลาดมีชีวิต พิพิธภัณฑ์มีชีวิต”

4.1.2 ศักยภาพชุมชน

4.1.2.1 การประกอบอาชีพ

ชาวชุมชนตลาดสามชุกประกอบอาชีพค้าขาย ประมาณ 368 ครั้วเรือน บริการ 14 ครั้วเรือน รับจ้างประมาณ 23 ครั้วเรือน รับราชการประมาณ 10 ครั้วเรือน ทำงานประจำเอกชน บริษัท/โรงงาน อื่นๆประมาณ 13 ครั้วเรือน

4.1.2.2 ผู้มีความรู้/ภูมิปัญญา

(1) ด้านแพทย์แผนไทย ได้แก่ ร้านฮกอันโอสถสถาน ซอย 3 ขายยาแผนโบราณ-ยาจีน ร้านฮก่ง่วนตั้ง ร้านเฮงฮั่ว ขายยาแผนโบราณ-แผนปัจจุบัน

(2) ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ ตลาดสามชุก ร่วมกันฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย-จีน

(3) ด้านงานฝีมือต่างๆได้แก่ ร้านศิริทรัพย์ จักสาน และเครื่องหวาย

(4) ผู้มีความรู้ด้านการถนอมอาหาร ได้แก่ ร้านของเฮง ซอย 1 ตลาดสามชุก ขายขนมเปียะร้านชื่อ เหลียงซุ่น ซอยข้างธนาคารกรุงไทย ขายขนมจันอับ ขนมเปียะ ร้านทองม้วนโบราณ ถนนเลียบบนที่ ขายขนมทองม้วน และร้านเจ้ามาลี ซอย 2 ขายขนมสาลี

(5) ผู้มีความรู้ด้านพิธีกรรมทางศาสนา/ขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ นายอรุณ ทรัพย์ศิริพันธ์ ซอยข้างธนาคารกรุงไทย มีความรู้ด้านพิธีกรรมทางจีน และนายปรีชา นิตสิริ หลังที่ว่าการอำเภอสามชุก มีความรู้ด้านพิธีกรรมทางพุทธ

(6) ผู้มีความสามารถด้านการบริหารจัดการกลุ่ม/คน ได้แก่ นายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ ที่อยู่ 777 หมู่ที่ 2 ต.สามชุก เป็นประธานคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์

(7) ผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษ ได้แก่ นางสาวสุรีย์ เอี่ยมพิชัยฤทธิ์ ซอย 3 ร้านศิลปกรรมชาติ ถ่ายรูปย้อนยุค-โบราณ และนายจิรพัฒน์ คุณาพัฒนากุล ซอย 3 เล่นดนตรีไทย-จีน

4.1.2.3 สถานพยาบาล

มีคลินิกรักษาโรคทั่วไปจำนวน 5 แห่ง มีคลินิกรักษาสัตว์จำนวน 1 แห่ง

4.1.2.4 หน่วยบริการของราชการ

มี 2 แห่ง ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอสามชุก และหน่วยย่อยตำรวจ 191

4.1.2.5 สถานีวิทย์/หอกระจายข่าว

มี 1 แห่ง ได้แก่ เสียงตามสายตลาดสามชุกร้อยปี

4.1.2.6 ศูนย์เรียนรู้

ได้แก่ บ้านขุนจ้านงจันนารักษ์ และ ลานโพธิ์

4.1.2.7 แหล่งท่องเที่ยว

ได้แก่ สามชุกตลาดร้อยปี

4.1.2.8 ร้านค้า/ร้านอาหาร

มีจำนวนประมาณ 300 แห่ง (ร้านค้า) จำแนกชนิดร้านค้า ได้แก่ ร้านอาหาร ขายอาหาร ขายของใช้เครื่องอุปโภคบริโภค ร้านขายเสื้อผ้า รองเท้า ของฝากของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านขายเฟอร์นิเจอร์ ร้านทองรูปพรรณ และอื่นๆ

4.1.2.9 โทรศัพท์สาธารณะ

มีประมาณ 20 แห่ง ได้แก่ บริเวณด้านหน้าและด้านหลังที่ว่าการอำเภอสามชุก และบริเวณหน้าตลาดยายจู ตามจุดและซอยต่างๆ

4.1.2.10 ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

ได้แก่ การมีพื้นที่อยู่อาศัยในชุมชนเป็นที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยและค้าขาย มีแหล่งน้ำคือแม่น้ำท่าจีน เป็นแหล่งน้ำใช้ในการอุปโภค บริโภค

4.1.2.11 องค์กรที่ให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชน

ได้แก่ เทศบาลตำบลสามชุก ดำเนินงานพัฒนาเรื่อง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การรักษาความสะอาด สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดำเนินงานเรื่อง การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาชุมชน และ มูลนิธิชุมชนไท ดำเนินงานเรื่อง การให้ความรู้ทางวิชาการ ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว

4.1.2.12 จุดแข็งของชุมชน

เป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นที่รู้จักในระดับประเทศและเป็นองค์กรภาคประชาชน ประกอบไปด้วย ข้าราชการ นักธุรกิจ พ่อค้า และประชาชน เป็นต้น

4.1.2.13 จุดอ่อนของชุมชน

ประสบปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในด้านสาธารณูปโภค เช่น สายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ และปัญหาไม่มีทางเท้าสำหรับให้นักท่องเที่ยวเดินเที่ยวชมตลาด(เทศบาลตำบลสามชุก, 2559)



ภาพที่ 4.1 ตลาดสามชุกด้านริมแม่น้ำท่าจีน

ที่มา: <https://i.ytimg.com/vi/kYY7tze-Zoc/maxresdefault.jpg>

4.1.3 ความเป็นมาของการพัฒนาชุมชนตลาดสามชุก

การพัฒนาชุมชนตลาดสามชุก จากการที่ชุมชนตลาดสามชุกเป็นห้องแถวเรือนไม้ริมแม่น้ำท่าจีน มีความเป็นอยู่ในลักษณะผสมผสาน ระหว่างคนไทยและคนจีนจัดว่าเป็นชุมชนการค้าขายขนาดใหญ่แห่งหนึ่งของชาวสามชุกและจังหวัดสุพรรณบุรีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ถึง ปัจจุบัน มีความเจริญด้านการค้าขายมายาวนานโดยสามารถจำแนกเป็นยุคสมัยได้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2470 ยุคเฟื่องฟูของชุมชนตลาดสามชุกซึ่งในอดีตเจริญรุ่งเรืองมาตลอดเป็นย่านการค้าสำคัญแห่งหนึ่งของแม่น้ำท่าจีน มีการคมนาคมสัญจรไปมาและขนส่งสินค้าโดยใช้แม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางหลักในด้านการค้าขายระหว่างกันมายาวนาน

ปี พ.ศ. 2510 ยุคซบเซาของชุมชนตลาดสามชุกการคมนาคมทางบกเริ่มเข้ามามีบทบาทและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลทำให้การคมนาคมทางน้ำเริ่มลดความสำคัญเป็นอย่างมาก ตลาดริมน้ำแห่งนี้จึงเริ่มซบเซาเงียบเหงา ผู้คนเริ่มย้ายออกไปทำมาหากินที่อื่น

การพัฒนาชุมชนตลาดสามชุกที่นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชาวชุมชนตลาดสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี จากการเล่าประวัติของตลาดร้อยปีสามชุกของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ ทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ คุณสมชาย หงส์สุพรรณ คุณอรุณลักษณ์ อ่อนวิมล (ป้าหมี) และคุณอภิญา เนติประมุข (คุณโส่ย) ผู้นำชุมชนที่เป็นแกนนำจัดทำแผนชุมชน ได้แก่ คุณวิบูลย์ จึงเจริญสุขยิ่ง (เฮียป้อ) และผู้ทรงภูมิปัญญาชุมชน ได้แก่ คุณกฤตยา เสริมสุข (ป้าแห้ว) ได้ข้อมูลโดยภาพรวม กล่าวถึงประวัติการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกที่เป็นชาวบ้านผู้อยู่อาศัยในตลาดประกอบอาชีพค้าขายตามแบบวิถีชีวิตในบริบทชุมชนดั้งเดิม โดยเริ่มจากเกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำโดยรวมในย่านการค้าหลายแห่งของประเทศไทยยุคที่เรียกกันว่า ยุค “ฟองสบู่แตก ปี พ.ศ. 2540 -2542” ตลาดสามชุกก็เป็นชุมชนแห่ง

หนึ่งที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวด้วย และประกอบกับ “กรมธนารักษ์” มีโครงการจะรื้อถอนอาคารไม้เก่า 2 ชั้น ในซอยที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นที่ดินราชพัสดุมาแต่แรกเริ่มของตลาดและเป็นผู้ซึ่งให้เช่าที่ดินดังกล่าวแก่ชาวบ้านที่อยู่อาศัยนี้ทั้งหมด ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบนี้จึงได้มีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนใน 2 เรื่องดังกล่าว ได้แก่ เรื่องเศรษฐกิจชุมชนตกต่ำและ ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ต่อมาจึงได้มีการเชิญนักวิชาการ เช่น ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล ซึ่งเป็นคนพื้นที่ตลาดสามชุก อาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดมและนักวิชาการอื่นอีกหลายท่าน เป็นต้น มาร่วมเปิดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นของชาวบ้านในการสรุปแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชน ที่ประชุมได้ลงความเห็นกันต้องการและเห็นควรให้มีการอนุรักษ์เรือนไม้เก่า 2 ชั้น ซอย 1 และ 2 ไว้เป็นมรดกและแหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น แต่วิธีการดำเนินงานต่างๆไม่มีการดำเนินการอย่างชัดเจน



ภาพที่ 4.2 ทางเข้าตลาดสามชุก

ที่มา:http://www.welovesuphan.com/images/stories/samchook/samchook100years/DS_C_5330.jpg

ปี พ.ศ. 2543 ยุคฟื้นฟูของชุมชนตลาดสามชุกชุมชนมีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” เพื่อทำหน้าที่ผู้นำชุมชนในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนดังกล่าวในปี พ.ศ. 2543 จึงจัดว่าชุมชนได้มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนในภาคประชาชนขึ้นมาเพื่อดำเนินงานพัฒนาได้เอง มีคณะทำงานโดยมีนายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ เป็นประธาน และมีทีมผู้นำในชุมชนและผู้มีความรู้ความสามารถซึ่งเป็นคนสามชุกเป็นคณะกรรมการอีกหลายท่าน มีการแบ่งสายการทำงานเป็นด้านต่างๆเพื่อทำหน้าที่พัฒนาชุมชน มีวิธีการบริหารจัดการโดยยึดหลักการ

ทำงานที่มีการนำเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและใช้หลักการให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามหลักการประชาธิปไตยในระดับชุมชนท้องถิ่น มีแผนการดำเนินงานพัฒนาชุมชนตลาดสามชุกไว้ดังนี้

1. แผนงานฟื้นฟูและพัฒนากิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น กิจกรรมการสอนทำอาหารพื้นบ้าน การจัดงาน “อาหารอร่อยดีที่สามชุก และการสืบทอดประเพณีในเทศกาลต่างๆและสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาสินค้าของที่ระลึก

2. แผนงานประชาสัมพันธ์ ได้แก่ “อาหารอร่อยดี” ที่สามชุก วันที่ 29-31 ของทุกปี การจัดกิจกรรมลานโพธิ์ด้านวัฒนธรรม การแสดงท้องถิ่นของโรงเรียนต่างๆจัดเทศกาลกินเจ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทางด้านสถาปัตยกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาหาร อาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน จัดฝึกอบรม “มัคคุเทศก์น้อย” และสมาชิกในชุมชนเรื่องประวัติศาสตร์และความเป็นมาของตลาด 100 ปี

3. แผนงานจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การปรับปรุงภูมิทัศน์ในตลาด จัดที่นั่งพักผ่อนและต้นไม้ จัดการขยะแบบครบวงจร จัดระเบียบร้านค้า การสาธิตน้ำหมักชีวภาพ การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์การทำถังดักไขมัน และการจัดระบบสายไฟในตลาด

4. แผนงานเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นภายในท้องถิ่น และชุมชนใกล้เคียง ได้แก่ ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและเครือข่ายชุมชนเกี่ยวข้อง จัดประชุมในระดับอำเภอสามชุก และระดับจังหวัดเพื่อทำแผนงานร่วมกัน จัดทำแผนที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงในระดับอำเภอ และจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระดับอำเภอและจังหวัด

5. แผนงานฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ จัดเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ การจัดนิทรรศการผลการดำเนินงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานภาครัฐ (จังหวัด ท้องถิ่น) การจัดประชุม และติดตามผลงานร่วมกัน การสรุปบทเรียนเผยแพร่ผลงานหรือรายงานผลต่อสาธารณะ และการจัดทำโครงการการวิจัยและพัฒนาระหว่างชุมชนกับภาคี

6. แผนงานบริหารจัดการท่องเที่ยว (ด้านการให้บริการและเป็นเจ้าบ้านที่ดี) ได้แก่ การปรับระบบโครงสร้างการทำงานและระดมการมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆการอบรมพัฒนาศักยภาพผู้นำ/กรรมการในการบริหารจัดการและทำงานแบบมีส่วนร่วม การจัดตั้งกลุ่มพ่อค้า/ผู้ประกอบการในตลาด การอบรมสมาชิกในการทำงานกลุ่มและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เสริมสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรทางวิชาการเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและการเรียนรู้ของชุมชน การจัดเวทีสรุปความก้าวหน้า การทำงานประจำปี และการประเมินผลการดำเนินงานของชุมชน (ตลาดมีชีวิต พิพิธภัณฑน์มีชีวิต สามชุกตลาดร้อยปี, คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2551, น. 19)

ทีมงาน “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” ได้มีการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการภายในองค์กรให้สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่รับผิดชอบ โดยได้แบ่งงานเป็น 6 ฝ่ายได้แก่ ฝ่ายจัดระเบียบตลาดและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ฝ่ายการออกแบบและอนุรักษ์ฟื้นฟู/ปรับปรุงอาคาร ฝ่ายการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูและอนุรักษ์ ฝ่ายการประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการสร้างเอกลักษณ์ และฝ่ายการประสานงานกับราชพัสดุ มีคณะกรรมการอำนวยการและกรรมการที่ปรึกษาเป็นองค์กรกลางในการเชื่อมโยงทุกฝ่าย (พรธงงาม เกษธรรมสารและปรีดา คงแป้น, 2553, น. 30)

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้อาจมีทีมงานคณะกรรมการพัฒนาตลาดมากกว่า 40 คน มาจากสมาชิกชาวชุมชนตลาดสามชุกจาก ซอย 1-4 อรุณลักษณะอ่อนวิมล (สัมภาษณ์, 23กุมภาพันธ์ 2561) และสมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

จากปรากฏการณ์การพัฒนาชุมชนตลาดสามชุกที่มุ่งการแก้ไขปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ และด้านที่อยู่อาศัยดังกล่าวของชุมชนนี้จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการที่ชาวบ้านมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของชุมชน มีจิตวิญญาณชุมชนรักหวงแหนบ้านเกิด พร้อมทั้งจะต่อสู้กับปัญหาของชุมชนในเรื่องต่างๆแสดงถึงความสมัครสมานสามัคคี ความสมานฉันท์ในหมู่คณะของชุมชน เนื่องจากเป็นลักษณะวิถีชีวิตของชาวบ้านที่มีระบบสังคมแบบแนวนอนแบบระบบสังคมเครือญาติ ชาวบ้านในชุมชนรู้จักคุ้นเคยกันมานานตั้งแต่สมัยรุ่น ปู่ย่า ตายาย สู้รุ่นต่อรุ่น ทำให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อดำเนินกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรมในชุมชนให้บรรลุผลได้อย่างดีมาโดยตลอด ประเด็นเรื่องดังกล่าวนี้จึงนับได้ว่าเป็นสิ่งที่ส่งผลถึงการเริ่มต้นของการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนโดยยึดถือที่สมาชิกของชุมชนในท้องถิ่นเป็นหลักการสำคัญ และต่อมาก็ได้มีหน่วยงานภายนอกชุมชนหลายแห่งต่างได้ให้ความสนใจโดยเฉพาะประเด็นการต่อสู้เรื่องการรื้อถอนอาคารไม้เก่า 2 ชั้น ซอยที่ 1 และ 2 ของชาวบ้านกับกรมธนารักษ์ที่เป็นข่าวขยายไปในสื่อมวลชนต่างๆต่อมามีท่านผู้ใหญ่จากกรมศิลปากรท่านหนึ่งได้เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนตลาดสามชุกและได้นำเสนอให้ติดต่อสมาคมสถาปนิกสยามเข้ามาทำการศึกษาเรื่องการอนุรักษ์อาคารไม้เก่า 2 ชั้น ที่กรมธนารักษ์มีโครงการจะรื้อถอนเพื่อสร้างอาคารใหม่แทนของเดิม และนำไปสู่การดำเนินการให้เกิดโครงการอนุรักษ์ต่อไป

ด้านกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน ปี พ.ศ.2543-2544 ได้มีการจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจชุมชนโดยจัดกิจกรรม “อรัยดีที่สามชุก” มีการจัดช่วงเดือนธันวาคมของทุกปีเริ่มจากประมาณปี พ.ศ. 2544 แสดงถึงภูมิปัญญาในการทำอาหารประจำชุมชนท้องถิ่นที่โดดเด่นของชุมชน เพื่อส่งเสริมกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนให้มีการขายสินค้าได้มากยิ่งขึ้น และกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ได้จัดกิจกรรม “ภาพเก่าเล่าขาน” ขึ้น โดยในรายละเอียดของกิจกรรมได้มีการเชิญคนรุ่นเก่าที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ มาเล่าประวัติและเรื่องราวเก่าๆด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากภาพเก่าของครอบครัวที่ถ่ายไว้เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับชุมชนเพื่อนำมาเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังและสาธารณชนได้รู้จักภูมิปัญญาของท้องถิ่น อรุณลักษณะอ่อนวิมล (สัมภาษณ์, 23กุมภาพันธ์ 2561)และสมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

ปี พ.ศ. 2545 ตลาดสามชุกได้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ของ มูลนิธิชุมชนไท โดยการสนับสนุนของ พอช.และ สสส. จากรายละเอียดในปลายปี พ.ศ. 2545 มูลนิธิชุมชนไท ก็เป็นหน่วยงานที่เป็น NGO ก็ได้ให้ความสนใจชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกในเรื่องการต่อสู้ของชาวบ้านเรื่องการรื้อถอนที่อยู่อาศัยอาคารไม้เก่า 2 ชั้น โดยได้เข้ามาเยี่ยมชุมชนและได้เชิญชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกเข้าร่วมโครงการ 1 ใน 12 เมืองน่าอยู่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและทางมูลนิธิได้แนะนำวิธีการบริหารจัดการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ฯลฯ ให้กับคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ และต่อมาคณะกรรมการพัฒนาตลาดฯ จึงได้ตัดสินใจนำชุมชนเข้าร่วมโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ 1 ใน 12

ปี พ.ศ. 2546 ตลาดสามชุกได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 12 เมืองน่าอยู่โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ในปี พ.ศ. 2546 นี้ และทางมูลนิธิชุมชนไทได้เสนอว่าควรจะทำการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนขึ้นมาเพื่อปลูกจิตนึก และจิตวิญญาณชุมชนให้กับสมาชิกในชุมชนและประชาชนที่มาเยี่ยมชมตลาด ในการนี้ได้นำเสนอให้คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกท่านหนึ่งคืออาจารย์ กฤตยา (ป้าแห้ว) ที่ในฐานะเป็นนักวิชาการครุภาษาไทยและด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ จึงได้ทำหน้าที่เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชนเพื่อทำการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน อาจารย์แห้วได้กรุณาเล่าให้ฟังว่า ท่านได้เริ่มทำการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนโดย ศึกษาความเกี่ยวข้องเริ่มจากในสมัยทวารวดีกับชุมชนสามชุก จ.สุพรรณบุรี ภายยุคสมัยรัตนโกสินทร์ กวีเอกสุนทรภู่กล่าวถึงสามชุกไว้ในโคลงนิราศสุพรรณ และสมัยรัชกาลที่ 5 – รัชกาลที่ 7 ปี มาสู่ยุคตลาดเฟื่องฟูจนถึงยุคตลาดซบเซายุคฟองสบู่แตก ปี พ.ศ 2540 จากผลการศึกษางานด้านสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชน การฟื้นฟูภูมิปัญญา และการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเก่าที่มีคุณค่าในความร่วมมือกับมูลนิธิชุมชนไท ได้นำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกได้มีเครือข่ายจากชุมชนอื่นๆเข้ามาศึกษาดูงานกันอย่างต่อเนื่องและในที่สุดสามารถนำชุมชนตลาดสามชุกพลิกฟื้นไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “สามชุกตลาดร้อยปี” ที่เป็นที่ยู๊จกและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

จากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น เมื่อกล่าวในรายละเอียดโดยคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ได้ประสานงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกชุมชนหลายแห่ง เช่น คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สมาคมสถาปนิกสยาม มูลนิธิชุมชนไท และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น จึงได้งบประมาณจำนวน “หนึ่งล้านห้าแสนบาท” มาดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซม บ้านขุนจ่าง จินารักษ์ ลานโพธิ์ และงบประมาณที่เหลือได้นำมาปรับปรุงบริเวณแวดล้อมชุมชน เช่น ปรับปรุงสร้างเขื่อนดินวัดสามชุก กุฏิวัดบ้านทิง ซึ่งวัดนี้เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอู่ทอง กรุงศรีอยุธยาฯ ส่งผลให้ชุมชนตลาด

ร้อยปีสามชุกเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมชุมชนและท้องถิ่นซึ่งทำให้ชุมชนอื่นๆที่เป็นเครือข่ายชุมชน 12 เมืองนำอยู่ ชุมชนอื่นๆบุคคลภายนอกชุมชน นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ฯลฯ เกิดความสนใจเข้ามาทำการศึกษารเรียนรู้เยี่ยมชมและท่องเที่ยวกันเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนเจริญเติบโตรองรับผู้คนที่มาเยี่ยมชมเยือนชุมชนในลักษณะที่เป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง ในที่สุดเศรษฐกิจชุมชนก็พลิกฟื้นและพัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)



ภาพที่ 4.3 พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจางจางรักษ์

ที่มา:http://www.welovesuphan.com/images/stories/samchook/samchook100years/DS_C_5322.jpg

จากการปรับปรุงบ้านขุนจางจางรักษ์ให้เป็น “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจางจางรักษ์” และ “บ้านพูดได้” ที่เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นของชาวชุมชนตลาดสามชุก มีรายละเอียดที่น่าสนใจ คือ

“พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจางจางรักษ์” เป็นอาคาร 3 ชั้น เป็นศิลปะแบบไทย-จีน ผสมผสานชิโนโปรตุเกส กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561) ชั้นที่ 1 แสดงข้อมูลความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสามชุก ชั้นที่ 2 แสดงเรื่องราวของครอบครัวขุนจางจางรักษ์ ชั้นที่ 3 จัดเป็นที่ประชุมสัมมนา จัดนิทรรศการหมุนเวียนตามความเหมาะสม สิ่งที่น่าสนใจเยี่ยมชมในบ้านขุนจางจางรักษ์ มีสถาปัตยกรรมแบบโบราณ การประดับตกแต่ง ข้าวของเครื่องใช้เก่าแก่ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของท่านเจ้าของบ้าน กระเบื้องปูพื้นลายสวยซึ่งสั่งตรงมาจากประเทศอิตาลี มีต้นกระดังงาเงินที่มีอายุเท่ากับตัวบ้าน รวมถึงการออกแบบให้มีแสงแดดที่สาดส่องลอดช่องบานหน้าต่างมาเพิ่มมิติให้กับตัว

บ้านแลดูสวยงาม ในการปรับปรุง ได้ดำเนินงานอย่างพิถีพิถันโดยจัดหาช่างพื้นบ้านที่มีความชำนาญ และได้รับคำแนะนำจากอาจารย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุพรรณบุรี สถาปนิกชุมชนโดยการสนับสนุนของมูลนิธิชุมชนไท มูลนิธิเล็กประไพ วิริยะพันธุ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ของหน่วยงานศิลปากรประจำจังหวัดสุพรรณบุรีมาช่วยกันดำเนินงานปรับปรุง (คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2551, น. 17) เป้าหมายของการฟื้นฟูและการอนุรักษ์อาคารสามชั้นที่เป็นสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่งดงามนี้เพื่อให้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์ที่บอกเล่าเรื่องราวของท่านเจ้าของบ้านควบคู่ไปกับประวัติศาสตร์ชุมชน (พรรณงาม เก้าธรรมสารและปรีดา คงแป้น, 2553, น.37)

ประวัติท่านเจ้าของบ้านขุนจ่านางจันารักษ์ คือท่านขุนจ่านางจันารักษ์ นามเดิมว่า หุยแช่เฮง เป็นคนจีนเกิดในประเทศไทย ไกล้วัดโพธิ์ค้อย อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี ประกอบอาชีพค้าขาย มีโรงเหล้าและโรงยาฝิ่น เมื่อเยาว์วัยศึกษาเล่าเรียนที่ประเทศจีน กลับมาเมืองไทยเมื่ออายุ 20 กว่าปี ต่อมาได้สมรสกับคุณก๊วยเอง แช่เจ็ง เป็นคน อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี มีบุตรธิดา 3 คน ต่อมาได้เช่าที่ราชพัสดุปลูกบ้านสามชั้น (คอนกรีตเสริมเหล็ก) ใน ปี พ.ศ.2459 กิจการค้าขายของท่านเจริญรุ่งเรืองถึง 6 อำเภอ ท่านเป็นคนมีเมตตาชอบช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก จึงได้เป็นผู้นำชุมชน คุณงามความดีของท่านทำให้ท่านได้รับบรรดาศักดิ์ เป็น ขุนจ่านางจันารักษ์ ตำแหน่งกรมการพิเศษจังหวัดสุพรรณบุรี นายอาคารสุรา-ฝิ่น คักดินา 400 ไร่ จากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2474 เมื่อรัฐบาลประกาศยกเลิกการสูบฝิ่น ท่านจึงหันมาทำสวนทำไร่ และเสียชีวิตเมื่อ พ.ศ.2517 รวมอายุได้ 83 ปี



ภาพที่ 4.4 ทางเข้าพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านางจันารักษ์

ที่มา: <http://galakung.com/public/images/content/20120815134951.png>

“บ้านพูดได้” เป็นการให้บ้านแต่ละหลังบอกเล่าเรื่องราวชีวิตของผู้ที่เคยอยู่อาศัยในบ้านผ่านรูปภาพ ข้าวของเครื่องใช้และของดีที่เจ้าของภูมิใจ มีบ้านที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 22 หลัง โดยตั้งอยู่ในซอยต่างๆและตลาดป่าจู้ คณะกรรมการจะนำป้ายของแต่ละบ้านไปติดตั้งให้เห็นอย่างชัดเจน (คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2551, น. 17)



ภาพที่ 4.5 ภายในบ้านขุนจ่าจันจันรักษ์ ชั้นที่ 1 แสดงประวัติศาสตร์ชุมชนและกิจกรรมบ้านพูดได้ที่ผนังบ้าน

ปี พ.ศ. 2547 ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกได้จัดกิจกรรมเปิดตัว “สามชุกตลาดร้อยปี” ในความร่วมมือกับมูลนิธิชุมชนไท วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2547 ได้สร้างความสัมพันธ์กันกับ 12 เมือง นำร่อง เมืองนำอยู่ และในขณะนั้น ได้เพิ่มเมืองเครือข่ายขึ้นอีก 32 เมือง รวมเป็น 44 เมือง ในงานนี้ได้มีผู้คนและตัวแทนจากเมืองต่างๆมาเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกอย่างเนืองแน่น รายละเอียดเมือง 12 เมืองนำอยู่ ภาคเหนือมี 4 เมือง ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ แพร่ อุตรดิตถ์ ภาคใต้มี 4 เมือง ได้แก่ ระนอง ปากพนัง สงขลา ปัตตานี ภาคอีสานมี 2 เมือง ได้แก่ มหาสารคาม อุบลราชธานี ภาคตะวันออกมี 1 เมือง ได้แก่ ระยอง และภาคกลางมี 1 เมือง ได้แก่ สามชุก จ.สุพรรณบุรี เพื่อเป็น 12 เมืองนำร่องในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งสู่การเป็นเมืองนำอยู่ ในการนี้เมืองในแต่ละภาคต่างๆได้จัดกิจกรรมการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทยด้านดนตรีไทยและนาฏศิลป์ประจำภาคแต่ละภาคเข้าร่วมการแสดง จากการดำเนินงานกิจกรรมนี้ส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกเกี่ยวกับการขายสินค้าชนิดเดียวกัน “เสื้อผ้า หน้า ผม” ของนักเรียนและเยาวชนจากต่างเมืองที่เป็นบุคคลภายนอกชุมชนมีการขายเพิ่มขึ้น และสินค้าชุมชนท้องถิ่นก็ขายดีขึ้นมาก สมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561) และ กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

ปี พ.ศ. 2548 กิจกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ เป็นที่ยอมรับและชื่นชมจากทุกวงการ จนได้รับการคัดเลือกจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้ได้รับ

พระราชทานรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทองค์กรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (แผ่นพับ, คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2559)

ปี พ.ศ. 2550 จากการทำมีสื่อมวลชนที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการต่อสู้ของชาวบ้านกับกรมธนารักษ์โครงการรื้อถอนเรือนไม้เก่า 2 ชั้น ซอยที่ 1 และ 2 ในที่สุด กรมธนารักษ์ก็เห็นด้วยกับการอนุรักษ์ไว้ของชุมชน จึงได้มีหนังสือถึงชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก ประกาศ “ให้อนุรักษ์ตลาดไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น” สมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

ชุมชนตลาดสามชุกได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยว (Thailand Tourism Awards) ปี 2550 จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2550 ได้รางวัล “เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้” จากกระทรวงศึกษาธิการ

ปี พ.ศ. 2552 ชุมชนตลาดสามชุก ได้รับรางวัลในการประกวดโครงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกประจำปี พ.ศ. 2552 รางวัล “Award of Merit”

ในปี พ.ศ. 2552 เป็นชุมชนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดีเด่น จากองค์การ จาก ยูเนสโก (UNESCO) สหรัฐอเมริกา (แผ่นพับ, คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2559)

ในปัจจุบัน การพัฒนาชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกในปัจจุบัน มี 2 องค์กรชุมชนหลัก ได้แก่ “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” เป็นผู้นำที่แก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนจากปรากฏการณ์การดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านที่อยู่อาศัย ด้านแหล่งการเรียนรู้ ชุมชนที่ลานโพธิ์ พิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจันทน์จันทน์ จัดทำของที่ระลึกชุมชนเพื่อหารายได้เข้ากองทุนสาธารณะของชุมชนสามชุกและใช้ในการพัฒนาบริหารจัดการชุมชน ประสานงานกับหน่วยงานรัฐ และเอกชน นักท่องเที่ยว และประชาชนที่เข้ามาเยี่ยมชมตลาดร้อยปีสามชุก ฯลฯ ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการปัจจุบันของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ได้แบ่งโครงสร้างการดำเนินงานดังนี้ 1. ประธาน 2. รองประธาน 3. ฝ่ายสนับสนุน 4. งานวิทยากร/งานประชาสัมพันธ์ 5. งานสถานที่ 6. งานการเงิน

ทีมงานคณะกรรมการปัจจุบันมีประมาณ 10 คน ผู้ดูแลดำเนินงานหลัก ได้แก่ 1. สมชาย หงส์สุพรรณ 2. คุณอรุณลักษณ์ อ่อนวิมล งานประชาสัมพันธ์ 3. คุณกฤตยา เสริมสุข งานวิทยากร 4. คุณอภิญา เนติประมุข งานการเงิน กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ได้มีการจัดตั้งกองทุนสาธารณะ “กองทุนพัฒนาตลาด” โดยมีที่ตั้งตู้รับบริจาคไว้ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจันทน์จันทน์ ห้องน้ำลานโพธิ์ และมีการจัดทำสื่อสามชุกและของที่ระลึกของชุมชนต่างๆ เพื่อจัดจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม เพื่อนำรายได้เหล่านี้มาเป็นทุนการเงินในการอนุรักษ์ปรับปรุงอาคารสิ่งก่อสร้างด้านสถาปัตยกรรมเก่าแก่ของชุมชนตามโครงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านต่างๆของชุมชนตลาดสามชุกในวาระโอกาสต่างๆให้สำเร็จผลด้วยดี อภิญา เนติประมุข

(สัมภาษณ์, 25กุมภาพันธ์ 2561)

ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ที่ดีอีกประการหนึ่งคือ ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง “ทุนทางสังคม” มีนักวิชาการคือ ท่านหนึ่งคืออาจารย์อเนก นาคะบุตร ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่อง “ทุนทางสังคม” ทำโดยธนาคารออมสิน แบ่งได้ 5 เรื่อง คือ 1.ทุนการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของคนในชุมชน 2.ทุนทางภูมิปัญญา 3.ทุนทรัพยากรมนุษย์ 4.ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ 5.ทุนกองทุนสาธารณะ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์รู้สึกประทับใจกับแนวคิดทุนทางสังคมนี้ และรู้สึกว่าการทำงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการฯ ที่ผ่านมาได้ดำเนินงานมาในแนวทางนี้หรือมีความสอดคล้องกับหลักการด้านการพัฒนาทุนทางสังคมดังกล่าวนี้ จึงได้ยึดหลักการพัฒนาชุมชนหรือการทำงานชุมชนให้สอดคล้องคล้อยกับหลักการพัฒนาทุนสังคมนี้ให้สัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบันในทุกกิจกรรม สมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

ชุมชนเมืองครุฑชุมชนมาจากภาครัฐได้แก่ “เทศบาลตำบลสามชุก” ทำหน้าที่พัฒนาชุมชนด้านโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนและทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเปิด “เวทีประชาคมสามชุก” โดย ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2548 และปรับปรุงฉบับที่ 2 ปี พ.ศ.2559 เพื่อดำเนินงานจัดทำแผนชุมชนโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนและการจัดทำแผนชุมชน หลักการดำเนินงานจัดทำแผนชุมชนของเทศบาลตำบลสามชุกมีหลักการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง กระบวนการพัฒนาชุมชนมี 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การศึกษาชุมชน 2.การวิเคราะห์ปัญหา 3.การจัดลำดับปัญหาและความต้องการของชุมชน 4.การวางแผนและโครงการ 5.การดำเนินงาน 6.การประเมินผลงาน 7.การทบทวนและแก้ไขปัญหาคอขวด ปีต่อมา อภิสสรสกุล (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

แนวทางการดำเนินงานของเทศบาลตำบลสามชุก ที่ได้นำเสนอการดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยมีตัวอย่างแสดงการดำเนินงานจัดทำแผนชุมชน เช่น บันทึกรายงานการประชุม ประชาคมแผนพัฒนาเทศบาลและแผนชุมชน (พ.ศ. 2560-2562) มีสมาชิกของคนในชุมชนคือคุณวิบูลย์ จึงเจริญสุข ยิง (อดีตสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสามชุก และคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์) ที่เป็นผู้นำชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกในฐานะแกนนำจัดทำแผนชุมชนและคุณอภิวัฒน์ เจริญวัย เป็นหนึ่งในคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์และเป็นประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกและเป็นเจ้าของร้านทองม้วนโบราณป่าแปดก็ได้เข้าร่วมกิจกรรมการประชุมประชาคมสามชุกดังกล่าวนี้

ในรายงานการประชุมประชาคมมีมติเอกฉันท์ให้จัดลำดับความสำคัญของโครงการลำดับที่ 1-4 ดังนี้ 1. โครงการติดตั้งสัญญาณไฟกระพริบจราจร บริเวณวงเวียน พร้อมป้ายสัญญาณบอกให้รถในวงเวียนไปก่อน 2. โครงการติดตั้งกล้องวงจรปิด CCTV จำนวน 3 ชุด 3. โครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ 4. โครงการศึกษาดูงาน ปัจจุบันชุมชนตลาดสามชุกได้ดำเนินงานพัฒนาชุมชน

ให้เกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้รับการยอมรับเป็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” คำขวัญชุมชนคือ “ตลาดมีชีวิต พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” วิสัยทัศน์ชุมชน “ชุมชนตลาดสามชุกต้นแบบการเรียนรู้อย่างยั่งยืน” (เทศบาลตำบลสามชุก, 2559)

ในเรื่องการสื่อสารภายในชุมชนตลาดสามชุกมีระบบเสียงตามสายประชาสัมพันธ์จาก “คณะกรรมการพัฒนาสามชุกเชิงอนุรักษ์” และ “เทศบาลตำบลสามชุก” ทำหน้าที่แจ้งข่าวสารการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาชุมชน และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่างๆด้านการท่องเที่ยวและอื่นๆให้แก่สมาชิกชุมชน และนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมตลาดสามชุกได้ทราบทั่วถึงกันทั่วบริเวณตลาดสามชุก 4 ซอย 2 ถนน เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในด้านบรรยากาศการดำเนินงานกิจกรรมชุมชนและการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพด้านข้อมูลข่าวสารได้เป็นอย่างดีของชุมชน รวมถึงการรักษาความปลอดภัยของชุมชนที่ดีประการหนึ่งด้วยอรุณลักษณะอ่อนนิมล (สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561) และสมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

กิจกรรมประจำปีของชุมชนตลาดสามชุกนับจากปีพ.ศ.2552 ถึง ปัจจุบัน มีกิจกรรมสนับสนุนให้เกิดพลังชุมชนของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นให้มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินงานแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยมีกิจกรรมส่งเสริมด้านเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ “งานอ้อยดีกินฟรีทั้งตลาด” จัดในวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี เริ่มปีแรกประมาณปี พ.ศ.2552 รายละเอียดของงานมุ่งคืนกำไรให้กับลูกค้า ประชาชนผู้มาเยี่ยมชมชุมชนตลาดอ้อยปีสามชุก โดยคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ได้จัดทำแก้วชามถุงใส่มีตราสามชุกตลาดอ้อยปี ราคาชุดละ 60 บาท มีขายที่ลานโพธิ์ ไว้สำหรับนำไปใส่อาหารรับประทานฟรีทั้งตลาด รับประทานอาหาร ขนมของร้านค้าต่างๆและทำความสะอาดด้วยชามนั้นเมื่อรับประทานเสร็จแล้วได้ ณ จุดร้านค้านั้น แล้วก็สามารถนำไปรับประทานต่อได้ตามความพอใจลูกค้า ประชาชนที่มาเยี่ยมชมตลาดในวันดังกล่าวเป็นประจำทุกปี ซึ่งการจัดกิจกรรมงานนี้ได้เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากงาน “อ้อยดีที่สามชุก” จัดในวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปีจากที่เคยมีการจัดงานมาในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2543-2544 เป็นปีแรกเริ่มของกิจกรรม และชุมชนตลาดสามชุกมีกิจกรรมเกี่ยวกับงานประเพณีวัฒนธรรม ได้แก่ กิจกรรมวันสงกรานต์ เป็นการเชิญผู้สูงอายุของชุมชนมารดน้ำดำหัวแต่ท่านเหล่านี้ เป็นการสืบสานประเพณีชาวไทยของชุมชนที่มีมาแต่อดีตของชุมชนตลาดสามชุก แสดงความกตัญญูต่อ ปู่ย่า ตายาย สะท้อนระบบสังคมแบบเครือญาติของสังคมไทยที่มีปรากฏในแทบทุกชุมชน และ งานไหว้พระจันทร์ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์เป็นผู้ดำเนินงานจัดหาอาหาร หวานคาว เครื่องไหว้พระจันทร์ตามแบบประเพณีชาวจีนโบราณ และคนไทยเชื้อสายจีนของชุมชนที่เคยมีมาโดยการจัดกันเองในแต่ละครอบครัวในอดีต ก็มาจัดรวมกันเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทย-จีนโบราณของชุมชนให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและขวัญกำลังใจในการดำเนินวิถีชีวิตของชาวชุมชนที่มีเชื้อสายไทย-จีนให้สืบต่อไป สมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561) และ กฤตยา เสริมสุข

(สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตในด้านการประกอบอาชีพค้าขายเป็นส่วนมาก ส่งผลให้ชาวชุมชนตลาดสามชุกมีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มีการซื้อขายสินค้ากันภายในชุมชนด้วยกันเองเป็นหลักแบบพอมือพอยู่หรือแบบพอเพียง เมื่อสินค้ามีเหลือพอก็ขายให้กับลูกค้าที่เป็นบุคคลภายนอกชุมชนแต่ได้เข้ามาเยี่ยมชุมชนมีการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากับชุมชน มีรูปแบบการค้าขายทั้งแบบขายปลีก และขายส่ง ในอดีตเป็นแหล่งสินค้าเกษตรที่สำคัญ เช่น ข้าว เหลือง ฯลฯ ปัจจุบันมีสินค้าประเภทอาหารท้องถิ่น ร้านค้าของใช้เครื่องอุปโภคบริโภค เป็นสินค้าหลัก จึงปรากฏมีร้านค้าเก่าแก่ที่เป็นอัตลักษณ์ด้านร้านค้าชุมชนเก่าแก่มากมายอายุประมาณ 60 ปี ถึง 80 ปี ขึ้นไปและมีการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการค้าขายมาจากครอบครัวในอดีตรุ่นปู่ย่าตายายมาจนถึงรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน วิบูลย์ จึงเจริญสุขขิง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561) จากวิถีชีวิตในอดีตยังคงมีให้เห็นในแถบย่านชุมชนแห่งนี้โดยร้านค้าดังกล่าวมีปรากฏอยู่ที่เรือนไม้เก่า 2 ชั้น ของบริเวณตลาดสามชุก มี 4 ซอย 2 ถนน ที่มีสถาปัตยกรรมรูปแบบดั้งเดิมสามารถผสมผสานเข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว และเป็นมนเสน่ห์ของตลาดสามชุก จากเรือนไม้ที่มี 2 ชั้น ชั้นล่างทำเป็นร้านค้า ชั้นบนใช้พักอาศัย หลังคาเดิมมุงด้วยกระเบื้องว่าว ต่อมามุงด้วยสังกะสี ผนังไม้ เหนือผนังมีช่องลม ช่องแสงและไม้กันสาดตกแต่งด้วยลายไม้ฉลุอย่างสวยงามเรียกว่า “ลายขนมปังขิง” หรือ จิงเจอร์เบรด (gingerbread) มีแนวระเปียงไม้ยื่นออกมาจากตัวบ้าน ประตูแบบบานเพี้ยม การก่อสร้าง การใช้วัสดุ และการตกแต่งสะท้อนบรรยากาศบ้านเก่าที่มีความผูกพันระหว่างชาวตลาดสามชุกกับบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ถือเป็นสถาปัตยกรรมอันควรคุณค่าแก่การอนุรักษ์ (คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2551, น.26) มีจำนวนร้านค้าในปัจจุบันมากกว่า 200 ร้านค้า ส่งผลให้ชาวตลาดสามชุกมีศักยภาพด้านการค้าขายที่สามารถพึ่งตนเองของชุมชนมาแต่ในอดีตจนมาถึงยุคสมัยปัจจุบันที่แสดงถึงความยาวนานของสภาพชุมชนที่เป็นตลาดซื้อขายสินค้าที่เก่าแก่

ตัวอย่างร้านค้าเก่าแก่ของชุมชนที่มีชื่อเสียงได้แก่ โรงแรมอุดมโชค (แต่ปัจจุบันได้ปิดตัวไปแล้วเนื่องจากมีสภาพเก่าแก่ไม่ได้มาตรฐานการเป็นโรงแรมในปัจจุบัน) ร้านขายยาโบราณ ยาจีน ร้านฮกอันไอสถสถาน ร้านทองม้วนโบราณป่าแปด ร้านกาแฟท่าเรือส่ง ร้านบะหมี่เจ๊กอ้าว ร้านข้าวห่อใบบัวป้ามัลลิกา ร้านโชคชัยสินค้าโบราณ ร้านโชคนิมิต ฯลฯ (คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2551) และสมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

ผู้วิจัยได้เลือกร้านค้าเพื่อทำการศึกษเกี่ยวกับกรณีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองจำนวน 3 ร้าน ได้แก่ ร้านข้าวห่อใบบัวป้ามัลลิกา ร้านทองม้วนโบราณป่าแปด และร้านขายยาโบราณ-ยาจีนฮกอันไอสถสถาน เพื่อทำการเก็บข้อมูลทำการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นการพึ่งตนเองของชาวตลาดสามชุกที่นำไปสู่การศึกษาเรื่องลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกด้านการเป็นชุมชนพึ่งตนเองที่ดีโดยมีรายละเอียดดังนี้

ร้านข้าวห่อใบบัวป้ามัลลิกา เป็นร้านขายอาหาร ได้แก่ ข้าวห่อใบบัว ข้าวคลุกกะปิ ก๋วยเตี๋ยวยากก เมนูสุขภาพ ฯลฯ เปิดให้บริการขายอาหารในชุมชนตลาดสามชุก เดินทางซอย 1 สุดซอย ร้านตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน เจ้าของร้านคือ คุณมัลลิกา อายุ 66 ปี ข้าวห่อใบบัวจัดเป็นอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวตลาดสามชุก สมัยก่อนคนจีนไม่มีพาชนะใส่อาหารจึงนำใบบัวมาห่อแล้วนั่งอบให้ความร้อนจนสุก ส่วนผสมหลัก ข้าว หมู กุนเชียง คัดค้นโดยคุณแม่เจ้าของร้านจบการศึกษาจากการช่างพระนครได้แล้ว เป็นอาจารย์สอนคหกรรมในโรงเรียนใกล้ชุมชนตลาดสามชุก ในสมัยประมาณเมื่อ 60-70 ปี ก่อน ได้ทำอาหารวันเสาร์-อาทิตย์ขายหน้าบ้าน เริ่มใหม่ๆทำตามสั่งวันละ 5-10 ห่อ ต่อมาก็ขายดีขึ้นจึงสืบทอดมาสู่บุตรสาวคือ คุณป้ามัลลิกา ในงาน “อร่อยดีที่สามชุก” และงาน “อร่อยดีกินฟรีทั้งตลาด” ได้นำมาเข้าร่วมกิจกรรมตลอดต่อเนื่องทุกปี ปัจจุบันก็ขายดีพอสมควร จึงมีรายได้จากการข้าวห่อใบบัวนี้มาถึงปัจจุบัน เป็นร้านค้าที่พร้อมให้ความช่วยเหลือชุมชนตลาดอย่างสม่ำเสมอด้านร่างกายแรงใจทุนทรัพย์เพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่ได้และมีจิตสำนึกรักชุมชนที่เป็นบ้านเกิดของครอบครัว มัลลิกา ประพฤติดี (สัมภาษณ์, 25กุมภาพันธ์ 2561)

ร้านขนมม้วนโบราณป้าแปด เป็นร้านขายอาหารขนมทองม้วนเก่าแก่ริมแม่น้ำท่าจีน ตั้งอยู่ที่ถนนเลียบบนที มีสูตรการทำขนมทองม้วนมีลักษณะเฉพาะที่กรอบหอมหวานมัน อร่อย แบบโบราณจากคุณแม่แปด ขายดีมาแต่โบราณตั้งแต่ประมาณ 60 ปีก่อนถึงปัจจุบัน โดยปัจจุบันตลาดสามชุกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงทำการผลิตเพื่อขายนักท่องเที่ยวด้วย เจ้าของร้าน ปัจจุบันที่ทำการสืบทอดกิจการต่อจากคุณแม่คือ คุณอภิวัฒน์ เจริญวัย และเป็นกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ท่านหนึ่งด้วยในปัจจุบันและได้เข้าร่วมโครงการจัดทำเวทีประชาคมแผนพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลสามชุก ประจำปี พ.ศ.2559 รับทราบการจัดทำแผนชุมชน ปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ร้านขนมทองม้วนฯ ได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชน เช่น “งานอร่อยดีที่สามชุก” ร้านก็ขายดีมาก และกิจกรรมปัจจุบันก็ช่วยออกร้าน “อร่อยดีกินฟรีทั้งตลาด” มีการรักษาคุณภาพสินค้าด้านความสะอาด มีหน่วยงานสาธารณสุข องค์การอาหารและยาเข้ามาตรวจดูบ้างและกำลังจะเสนอให้ได้รับการรับรองจากกระทรวงสาธารณสุข เพื่อรับรองความปลอดภัยความสด ใหม่สะอาดของสินค้า คือขนมทองม้วนโบราณนี้เพื่อดูแลผู้บริโภค เป็นร้านค้าที่พร้อมให้ความช่วยเหลือชุมชนตลาดสามชุกอย่างสม่ำเสมอด้วยร่างกายแรงใจทุนทรัพย์เพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่ได้และมีจิตสำนึกรักชุมชนที่เป็นบ้านเกิดของครอบครัว อภิวัฒน์ เจริญวัย (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2561)

ร้านขายยาโบราณ ยาจีน ฮกอันโอสถสถานเจ้าของร้านปัจจุบันคือ คุณย่าสุนิภา เหลืองสีดี (ย่าเล็ก) สืบทอดกิจการมาตั้งแต่มีตลาดสามชุกสมัยคุณปู่เป็นชาวจีนแต่จิว คุณย่าสุนิภาเรียนภาษาจีนมาจากคุณพ่อ เรียนด้านยาโบราณ ยาจีนมาจากคุณปู่และครอบครัว คุณย่าสุนิภาได้จดทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลป์แผนโบราณ สาขาเภสัชกรรม วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2510 ในอดีตยาโบราณขายดี ทั้งยาไทย ยาจีน ปัจจุบันขายเฉพาะยาโบราณ ยาไทย แก่เบาหวานความดัน ปัจจุบันญาติไม่มีเรียนด้านเภสัชกรรมแล้ว อนาคตอาจหยุดกิจการ ปัจจุบันจึงได้ทำกระเป่าที่ระลึกสามชุกขาย

หน้าบ้านเป็นรายได้เสริม “งานอ้อยตักกินฟรีทั้งตลาด” ไม่ได้นำยามม ยาต่างๆมาช่วย แต่ออกร้านกับน้องสาวคุณวัฒนา (ป้าแดง) ทำน้ำแก๊กฮวยแจกฟรี บางปีก็แจกน้ำอันลม แทน เพื่อช่วยกิจกรรมชุมชนตลาดสามชุกอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน ส่วนคุณวัฒนาได้ จัดทำสบู่ไม้ไผ่ขายได้สูตรมาจากพี่สาวคนที่ 2 เป็นพยาบาลโรงพยาบาลตำรวจ และปัจจุบันสืบทอดให้ลูกชายคุณธีรภัทร บุรณากาญจน์ สินค้าผลิตภัณฑ์ “สบู่ถ่ายไม้ไผ่ฮักอัน” ได้รับรางวัล OTOP ปี พ.ศ.2558 จากผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับการรับรองคุณภาพสินค้าจาก องค์การอาหารและยาในด้านผลิตภัณฑ์แล้ว แต่เมื่อประมาณหนึ่งปีก่อน (ปี พ.ศ.2560) องค์การอาหารและยาของจังหวัดสุพรรณบุรีเข้ามาตรวจสอบสถานที่ผลิต และให้คำแนะนำว่าต้องปรับปรุงป้องกันการใบไม้หล่นเข้ามาในสถานที่ผลิตสินค้าโดยต้องติดห้องกระจก และใช้เวลา 1ปี ในการดำเนินงานปรับปรุง แต่ทางร้านเห็นว่าทางร้านผลิตเพื่อขายเพียงในระดับชุมชนอาจไม่คุ้มกับการลงทุนด้วยต้องใช้เงินงบประมาณหนึ่งแสนกว่าบาทในการทำห้องกระจก หากว่าองค์การอาหารและยาเข้ามาตรวจสอบอีกก็อาจหยุดกิจการก็ได้ ปัจจุบันขายของชำทั่วไปในชุมชนตลาดสามชุก เคยนำสบู่ไม้ไผ่ไปออกร้านที่เมืองทองธานีกับการจัดงานของกระทรวงพาณิชย์ในด้านเกี่ยวกับสินค้า OTOPแต่ขายไม่ดีเท่ากับอยู่ที่ชุมชนตลาดสามชุก และเป็นร้านค้าที่พร้อมให้ความช่วยเหลือชุมชนตลาดอย่างสม่ำเสมอด้วยร่างกายแรงใจทุนทรัพย์เพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่ได้และมีจิตสำนึกรักชุมชนที่เป็นบ้านเกิดของครอบครัวเช่นเดียวกันกับร้านค้าอื่นๆของชุมชน (สุนิภา เหลืองสีดี และวัฒนา แซ่เซีย (สัมภาษณ์, 25กุมภาพันธ์ 2561)

ปัจจุบันชุมชนมีด้านการจัดกิจกรรมการแสดงทางด้านวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยและอื่นๆของเด็กและเยาวชนที่มาจากโรงเรียนภายในชุมชนสามชุกที่ลานโพธิ์ โดยจะมีการแสดงในวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันนักขัตฤกษ์ จากโรงเรียนต่างๆเช่น โรงเรียนมัธยมวัดสามชุกรัตนโกคาราม โรงเรียนวัดสามชุก โรงเรียนวัดบางขวาง โรงเรียนอนุบาลสมเด็จพระวันรัต โรงเรียนวัดคลองขอม และโรงเรียนวัดบ้านทึง ฯลฯ และมีการนำเสนอเพลงอีสานแต่งขึ้นโดยอาจารย์กฤตยา เสริมสุข ที่มีเนื้อหาเพลงบรรยายถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนตลาดสามชุกให้เด็กๆได้นำเสนอต่อประชาชนนักท่องเที่ยวผู้มารับชมทั้งในและนอกชุมชนเป็นการเผยแพร่ประวัติของชุมชนตลาดสามชุกให้เป็นที่รู้จักผ่านเนื้อหาเพลงอีสานนี้ และนอกจากนี้ เด็กและเยาวชนจากโรงเรียนต่างๆนี้ได้เข้าเป็นอาสาสมัครที่เป็นกำลังสำคัญในการจัดกิจกรรมรณรงค์เรื่องการเสริมสร้างสุขภาพเพื่อให้เป็นชุมชนปลอดเหล้า-บุหรี่และสิ่งเสพติดให้โทษร่วมกับหน่วยงาน (สสส.) อุทัย จงวัฒนารักษ์ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561) และกฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)



ภาพที่ 4.6 การแสดงดนตรีไทยโรงเรียนวัดบางขวางเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2561 ที่ ลานโพธิ์
ชุมชนตลาดสามชุก จ.สุพรรณบุรี

ตัวอย่างกิจกรรมที่เครือข่ายภายในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจกรรมชุมชน ได้แก่ การแสดงที่ลานโพธิ์ มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยจากนักเรียนโรงเรียนในชุมชนหลายแห่งหมุนเวียนเปลี่ยนกันมาเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีสากล และการแสดงนาฏศิลป์ ฯลฯ เช่น โรงเรียนวัดสามชุก โรงเรียนอนุบาลสมเด็จพระวันรัต โรงเรียนวัดบางขวาง ฯลฯ ในทุกวันเสาร์ – อาทิตย์และวันหยุด นักชตฤกษ์ โดยตัวอย่างผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ เด็กหญิงสุจีรา (น้องหมิง) เป็นนักดนตรีไทย (ระนาดเอก) จากโรงเรียนวัดบางขวาง สามารถบรรเลงดนตรีไทยได้ประมาณ 50 เพลง มีการนำเพลงอีแซวแต่งโดย อาจารย์กฤตยา (ป้าแห้ว) ในเวลาได้รับเชิญไปบรรเลงดนตรีไทยทั้งนี้จะมีการนำเพลงอีแซวนี้นมาแสดงเพื่อเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักว่ามาจากชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก เนื้อหาเพลงอีแซวได้บรรยายถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สิ่งดีงามของชุมชนสามชุก เป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนอย่างหนึ่ง น้องหมิงได้หัดเล่นดนตรีไทยมาประมาณ 7 ปี ถึงปัจจุบัน รวบรวมถึงเพื่อนๆอีกหลายคน โดยใช้เวลาล่วงเลยในวันจันทร์ – ศุกร์ ทำการฝึกซ้อมทุกเย็น และทุกโรงเรียน สุจีรา หวังวิมาน (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)



ภาพที่ 4.7 บริเวณลานโพธิ์สำหรับใช้แสดงกิจกรรมการแสดงทางด้านวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชน จากโรงเรียนต่างๆในชุมชนสามชุก

ที่มา:http://www.oknation.net/blog/home/user_data/file_data/201305/26/55624659f.jpg

ครุฑดนตรีไทยคือครูอุทัย จงวัฒนารักษ์ ข้าราชการครูบำนาญ โรงเรียนบางขวก เป็นผู้ดูแล และท่านให้สัมภาษณ์ว่า เด็กทุกคนมีใจรักกิจกรรมการแสดงโดยสมัครใจ เป็นงานอดิเรก ไม่มุ่งหวังเงินค่าการแสดงอย่างไร ต้องการให้ชุมชนได้รับความสุขจากการฟังดนตรีไทย สากล พื้นบ้าน ฯลฯ ได้รับการสนับสนุนด้านสถานที่ลานโพธิ์นี้จากคณะกรรมการพัฒนาตลาดฯ ตั้งแต่ประมาณ ปี 2545 ถึงปัจจุบัน แต่มีกล่องรับบริจาค และได้นำเงินเหล่านี้มาจัดสรรซื้อเครื่องดนตรีไทย สากล เพิ่มเติมขึ้น การจ้างครูด้านดนตรีไทยใหม่ๆเข้ามาทำการฝึกสอนให้กับเด็กๆและมอบเป็นทุกการศึกษา ให้แก่เด็กๆตามวาระโอกาส และนอกจากนี้ ยังได้เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านการไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า ไม่เสพสิ่งติดให้โทษบริเวณตลาดร้อยปีสามชุกและชุมชนสามชุก ร่วมกับหน่วยงาน (สสส.) เป็นผู้ดำเนินงานหลักได้ประกาศให้ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกเป็นเขตปลอดเหล้า-บุหรี่และสิ่งเสพติดให้โทษ เช่น มีการเดินขบวนชูป้าย จากสมาชิกชุมชนและเด็ก เยาวชน มีการแสดงกลองยาวในขณะชูป้าย เดินขบวนรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่ ดื่มเหล้าและสิ่งเสพติดให้โทษในเขตชุมชน เช่นมี ป้าย “ขอบคุณที่ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า ไม่เสพ สนับสนุนโดย (สสส.)” ในฐานะเด็กเป็นลูกหลานชาวบ้านในชุมชน และเป็นเครือข่ายชุมชนในการเข้าร่วมพัฒนากิจกรรมด้านวัฒนธรรมให้แก่ชุมชนด้วยความสมัครใจ อุทัย จงวัฒนารักษ์ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)



ภาพที่ 4.8 นักเรียนโรงเรียนวัดบางขวางชูป้ายตัวอย่างกิจกรรมรณรงค์ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่ม ไม่เสพเพื่อสุขภาพของประชาชนภายในชุมชนตลาดสามชุก/น้องหมิง คนที่ 3 นับจากซ้ายมือผู้อ่าน

ชุมชนตลาดสามชุกมีกิจกรรมการท่องเที่ยวแวดล้อมชุมชนได้แก่ การล่องเรือต่อแบบโบราณเรียกว่า “เรือเอี่ยมจุ่น” ชมบรรยากาศแม่น้ำท่าจีนจากตลาดสามชุกเดินทางไปสู่บ้านเรือนไทยโบราณสาคร หรือเรียกกันว่า “เรือนไทยสาคร โฮมสเตย์” บริหารงานโดย คุณสุจิตต์ เล่ห์จันทพงษ์ (ลุงเซ็ง) รายละเอียดที่น่าสนใจของบ้านเรือนไทยโบราณริมลำน้ำท่าจีนที่มีความสวยงามสะท้อนความเป็นอยู่ชาวสามชุก บ้านเรือนไทยโบราณนี้ “ลุงเซ็ง” เป็นเจ้าของบ้านในปัจจุบันและได้รับมรดกมาจากคุณแม่ของคุณลุงเซ็งคือ คุณแม่สาคร เล่ห์จันทพงษ์ เดิมประกอบอาชีพค้าขายข้าวและถ่านตลาดสามชุกในอดีต บ้านเรือนไทยสาครแห่งนี้สะท้อนความเป็นอยู่ของเจ้าของบ้านที่ใช้ชีวิตอิงกับสายน้ำภายในเรือนไทยมีห้องจัดแสดงในอดีต อาทิ ร้านตัดผม ห้องฉายหนัง ร้านก๋วยเตี๋ยว ร้าน โชห่วย ห้องเครื่องเสียง ห้องรวมกลอง ร้านซ่อมนาฬิกา ร้านกาแฟโกเซ็ง ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า ทำให้ความรู้สึกย้อนไปในยุคอดีตกับภาพบ้านเรือนไทยริมน้ำ [www. suphan. biz/thaisakorn.htm](http://www.suphan.biz/thaisakorn.htm),เมื่อ 23/02/2561) โดยผู้วิจัยได้เดินทางเข้าเยี่ยมชมในฐานะนักท่องเที่ยวและได้พูดคุยเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติบ้านเรือนไทยสาครนี้กับคุณลุงเซ็งพร้อมขอสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากคุณลุงเซ็งท่านก็ใจดีพาผู้วิจัยเยี่ยมชมบ้านเรือนไทยสาครด้วยตนเอง จากปรากฏการณ์จริงจากการสังเกตก็ยังคงมีเรื่องราวสอดคล้องกับภาพถ่ายจากในเอกสารออนไลน์ได้ตรงตามเว็บไซต์กับในปัจจุบันหากว่าเป็นนักท่องเที่ยวก็จะสามารถสืบค้นข้อมูลก่อนมาท่องเที่ยวได้อย่างได้ผลดีมาก



ภาพที่ 4.9 กิจกรรมล่องเรือแม่น้ำท่าจีนเยี่ยมชมบ้านเรือนไทยสาคร อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี
ที่มา: <http://www.suphan.biz/thaisakorn08.jpg>

คุณลุงเซ่งเล่าเรื่องการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องเรือชมบ้านเรือนไทยสาครนี้ว่า การดำเนินงานส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนตลาดสามชุกมีลักษณะเครือข่ายชุมชนโดยอ้อม เนื่องจากเป็นการดำเนินการท่องเที่ยวที่เจ้าของกิจการเป็นแบบกิจการส่วนบุคคล ไม่ได้ดำเนินงานกิจกรรมโดยตรงหรืออยู่ในความดูแลบริหารงานของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ แต่คุณลุงเซ่งก็มักจะบริจาคเงินช่วยเหลือชุมชนตลาดสามชุกเพราะเหตุผลที่คุณลุงก็มีจิตสำนึกเป็นเจ้าของชุมชนตลาดสามชุก และมีจิตวิญญาณรักบ้านเกิด และรักชุมชนตลาดสามชุกเหมือนกับชาวบ้านคนอื่นๆ ในชุมชนท้องถิ่นด้วย เพราะคุณลุงเซ่งเองก็เป็นคนสามชุกและถือว่าเป็นคนชุมชนตลาดสามชุกด้วย ในระยะที่เริ่มทำกิจกรรมท่องเที่ยวดังกล่าว คุณลุงต่อเรือโดยสารขึ้นมา 1-2 ลำ และจัดนิทรรศการภายในบ้านเกี่ยวกับประวัติบ้านไทยโบราณ ของใช้ต่างๆ และเปิดร้านกาแฟไว้ให้นั่งพักผ่อนเวลาเข้าเยี่ยมชมบ้านเรือนไทยสาคร ได้เริ่มในช่วงเวลาฟื้นฟูชุมชนตลาดสามชุกประมาณปี พ.ศ.2543-2544 เวลาชุมชนตลาดสามชุกจัดงาน “อร่อยดีที่สามชุก” และปัจจุบันเปลี่ยนเป็น กิจกรรมงาน “อร่อยดีกินฟรีทั้งตลาด ” คุณลุงเซ่งมักช่วยเหลือชุมชนโดยให้นักท่องเที่ยวล่องเรือเยี่ยมชมบ้านเรือนไทยสาครฟรีตลอดงาน เช่นเดียวกันเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมชุมชนต่างๆนี้ คณะกรรมการตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ก็ชอบกิจกรรมของคุณลุงจึงได้ประสานงานด้านสถานที่ขึ้นลงเรือบริเวณริมน้ำให้รวมถึงเจ้าหน้าที่เทศบาลสามชุกก็อนุญาตตั้งแต่แรกที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวถึงปัจจุบัน คุณลุงเซ่งเก็บค่าบริการล่องเรือคนละ 50 บาท ในปัจจุบัน โดยให้นักท่องเที่ยวหยอดเงินใส่ตู้หน้าบริเวณบ้านเรือนไทยสาคร หรือแล้วแต่นักท่องเที่ยวจะใส่ตู้มากกว่าหรือน้อยกว่าก็ได้ คุณลุงเซ่งก็ใจดีไม่ค่อย สนใจมากนัก เพียงแต่ขอให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเท่านั้นเป็นสำคัญ ปัจจุบันบ้านเรือนไทยนี้ใช้สำหรับถ่าย

ละครไทยๆ ออกอากาศทางทีวีหลายเรื่องโดยมีกองถ่ายละครมักจะมาของเช่าเป็นสถานที่ถ่ายทำละครบ่อยเสมอ ลุงเซ็งเองก็ยินดีรับสุจิตต์ เล่ห์จันทร์พงษ์ (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2561)



ภาพที่ 4.10 บ้านเรือนไทยสาครชุมชนวัดสามชุกและใช้เป็นที่ถ่ายทำละครทางโทรทัศน์ต่างๆ เจ้าของคือคุณสุจิตต์ เล่ห์จันทร์พงษ์ (ลุงเซ็ง)

ที่มา: http://img.painaidii.com/images/20130516_18_1368701298_873725.jpg

ปัจจุบันชุมชนมีเครือข่ายชุมชน 6 ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้แก่ ตลาดคลองสวน ตลาดดอนหวาย ตลาดบางน้ำผึ้ง ตลาดนครเนื่องเขต ตลาดน้ำตลิ่งชัน และตลาดร้อยปีสามชุก เป็นการประกาศให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเชิงอนุรักษ์ และสมาชิกเหล่านี้จะมีการทำการศึกษาเรียนรู้วิธีการทำงานชุมชนระหว่างชุมชนด้วยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ ในการดำเนินงานพัฒนาให้มีความเข้มแข็งและส่งผลให้เป็นปัจจัยสนับสนุนไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นให้มีความเจริญเติบโตและการนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเชิงอนุรักษ์ของชุมชน อรุณลักษณ์ อ่อนวิมล (สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)



ภาพที่ 4.11 ลานโพธิ์ของชุมชนตลาดสามชุกสำหรับจัดกิจกรรมการแสดงผลงานทางวัฒนธรรม การประชุมสัมมนาและอื่นๆ

ที่มา: <https://ttspace.files.wordpress.com/2012/06/dsc03359.jpg>

ในเรื่องหลักการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืนได้นั้น ชุมชนตลาดสามชุกได้ดำเนินงานโดยพิจารณาด้านมิติในการพัฒนาชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยว ด้านสังคมชุมชนจัดกิจกรรมชุมชนส่งเสริมระบบสังคมเชิงแน่นแฟ้นแบบสังคมเครือญาติ ด้านวัฒนธรรมจัดได้ว่าเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จากการได้มีการอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้มีการดำเนินกิจกรรมบำรุงรักษาและทำความสะอาดชุมชนและบริเวณตลาดอย่างต่อเนื่อง ยึดหลักการที่จะต้องมีความสมดุลกันในทุกด้านดังกล่าวจึงจะสามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนได้สำเร็จ

ด้านเศรษฐกิจในชุมชน คณะกรรมการพัฒนาตลาดฯ ได้ให้ความเห็นว่า ชาวตลาดสามชุกจะต้องคำนึงถึงอัตลักษณ์ชุมชนด้านสินค้าและบริการที่มีการสืบทอดมาจากครอบครัวในยุคอดีต ปู่ย่าตายายสู่รุ่นปัจจุบันที่เป็นลูกหลานในเรื่อง ความสะอาดถูกหลักอนามัย และความสะอาดของร้านค้า ความสะอาดของตลาดในทุกจุด พ่อค้าแม่ค้ามีความจริงจังซื้อสัตย์ต่อลูกค้าในด้านการนำเสนอสินค้ามีคุณภาพ ปริมาณ ความถูกต้องไม่ปลอมแปลง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ชาวตลาดสามชุกในยุคอดีตได้รักษากันไว้อย่างเหนียวแน่น จึงมีความเจริญด้านการค้าขายมาโดยตลอด พ่อค้าแม่ค้ายุคปัจจุบันจึงควรมีจิตสำนึกด้านการรักษาอัตลักษณ์ของสินค้าให้มีความยั่งยืนเช่นเดียวกับคนสามชุกใน

ยุคอดีตที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา กฤตยา เสริมสุข(สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)และวิบูลย์ จิงเจริญสุขยิ่ง(สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)

ด้านสังคมของชุมชนตลาดสามชุกก็ยังคงเป็นระบบสังคมแบบแนวนอนที่เป็นระบบเครือญาติมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ก่อให้เกิดจิตสำนึกเป็นเจ้าของชุมชนและจิตวิญญาณรักชุมชน บ้านเกิดเหมือนเช่นในยุคอดีตรุ่นปู่ตาตายายเป็นส่วนมาก ก่อให้เกิดเครือข่ายภายในชุมชนที่เข้มแข็ง แต่ก็มีปัญหาปัจจุบันมีคนนอกชุมชนมาค้าขายโดยการเช่าร้านค้าแทนคนในชุมชน การมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของชุมชนและจิตวิญญาณรักบ้านเกิดจึงไม่มี มุ่งเน้นการค้าเพียงหวังผลกำไร ระบบการค้าชุมชนและระบบสังคมแบบแนวนอนจึงลดลง ดังนั้น คณะกรรมการพัฒนาตลาดได้เน้นย้ำให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวโดยการกำหนดระเบียบตลาดด้านการค้า การรักษาคุณภาพสินค้าให้คงไว้ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้ปฏิบัติตาม จึงน่าจะเป็นหนทางที่ดีในการทำงานพัฒนาชุมชนด้านนี้อย่างได้ผลดี กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561) และวิบูลย์จิงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)

ด้านวัฒนธรรมของชุมชน ทางคณะกรรมการพัฒนาตลาดฯได้ดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ตลาดไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนจึงยังคงดำรงวัฒนธรรมชุมชนอยู่ถึงปัจจุบัน ได้แก่ การกำหนดมีระเบียบตลาดเรื่องการรักษาภูมิทัศน์ของเรือนไม้เก่า 2 ชั้น 4ซอย 2 ถนน ให้คงรูปแบบสถาปัตยกรรมเก่าแบบดั้งเดิม ดูแลสีของไม้ทุกหลังคาเรือนภายนอกต้องคงสภาพแบบดั้งเดิมไว้ การอนุรักษ์ดูแล “พิพิธภัณฑสถานชุมชนจันทน์เงินารักษ์” และ “บ้านพูดได้” กิจกรรมการแสดงวัฒนธรรมลานโพธิ์ ได้รับการทำความสะอาดบริเวณลานโพธิ์โดยเด็กและเยาวชนที่มาทำการแสดงช่วยกันทุกครั้งหลังเสร็จสิ้นการแสดงแล้ว กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)และวิบูลย์ จิงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก ได้แก่ ต้นไม้ ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ระบบโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน อยู่ในความดูแลบริหารของเทศบาลตำบลสามชุก ในด้านระบบระบบโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานภายในชุมชน ทางคณะกรรมการพัฒนาตลาดฯ ได้กล่าวว่า ยังเป็นปัญหาชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 ถึงปัจจุบัน เช่น ระบบสายไฟฟ้า ระบบสายโทรศัพท์ โยงใยไขว้กันไม่เป็นระเบียบ ได้แจ้งแก่หน่วยงานเกี่ยวข้องผ่านเทศบาลสามชุกแล้ว แต่ทางผู้ดูแลบอกว่าหมดสัญญาไม่สามารถดำเนินการได้ คงต้องเป็นหน้าที่ของเทศบาลตำบลสามชุก ดำเนินการประสานงานต่อไป อาจเป็นเรื่องที่ดำเนินงานโดยต้องใช้งบประมาณภาครัฐเข้าช่วยเหลือจึงจะสำเร็จ ส่วนในด้านกิจกรรมชุมชนที่มีการจัดประจำปีของชุมชนก็มีการรณรงค์กัน เช่น การไม่ใช้โฟมใส่อาหารเพื่อลดปัญหาขยะในชุมชนตลาดสามชุก การพัฒนาชุมชนในด้านนี้คณะกรรมการพัฒนาตลาดฯได้ดำเนินงานพัฒนาชุมชนโดยประสานให้เทศบาลตำบลสามชุกเป็นผู้ดำเนินการเป็นหลัก เนื่องจากเป็นงานพัฒนาชุมชนที่อยู่ในความดูแลของเทศบาลเป็นส่วนมากสมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561) และวิบูลย์ จิงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)

4.2 ลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกมีเรื่องสังเกตที่มีลักษณะเด่นๆด้านความเข้มแข็งของชุมชนที่นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชาวชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกตามลำดับการดำเนินงานการพัฒนาชุมชน ดังนี้

4.2.1 ชุมชนตลาดสามชุกมีชาวบ้านในท้องถิ่นมีจิตสำนึกชุมชน

คือชาวบ้านชุมชนตลาดสามชุกเป็นผู้มีจิตสำนึกเป็นเจ้าของชุมชน มีความสมานฉันท์และสมัครสมานสามัคคีกันชุมชน ในด้านการพัฒนาชุมชนมีความขัดแย้งกันในชุมชนน้อย คือ“สมาชิกทุกคนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน” เกิดพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน เช่น ในปี พ.ศ. 2541-2543 มีการรวมตัวกันของชาวบ้านทั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบและไม่ได้รับผลกระทบเพื่อต่อสู้กับกรมธนารักษ์ ไม่ให้มีโครงการรื้อถอนอาคารไม้เก่า 2 ชั้น ซอย 1 และ 2 และในการจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน “งานอ้อยดีที่สามชุก” และเปลี่ยนมาเป็น “งานอ้อยดีกินฟรีทั้งตลาด” ที่มีการจัดต่อเนื่องทุกวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี เป็นจำนวนกว่า 10 ครั้งหรือมากกว่า 10 ปี เริ่มจากโดยประมาณปี พ.ศ.2552 ถึงปัจจุบัน ก็สังเกตว่าสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นเหล่านี้มีความต้องการพัฒนากิจกรรมชุมชนไปสู่ความเจริญด้านเศรษฐกิจชุมชนและด้านต่างๆด้วยความสมัครสมานสามัคคีและสมานฉันท์ของสมาชิกในชุมชนทั้งสิ้น

4.2.2 ชุมชนตลาดสามชุกมีชาวบ้านในท้องถิ่นจิตวิญญาณชุมชน

ชาวบ้านชุมชนตลาดสามชุกมีจิตวิญญาณชุมชนรักบ้านเกิด มีความห่วงหาชุมชนร่วมกันของสมาชิกภายในชุมชนทำให้เกิดพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหา ความต้องการของชุมชนและการดำรงอยู่ของชุมชนให้ยั่งยืนเช่นในปี พ.ศ.2543 ที่มีการรวมตัวกันของชาวบ้านชาวตลาดก็เพราะต้องการรักษาไว้ซึ่งความเป็นชุมชนแบบดั้งเดิมที่มีการค้าขายสืบทอดต่อกันมายาวนานจากรุ่นปู่ย่าตายายมาถึงรุ่นลูกหลานซึ่งเป็นบ้านเกิดของชาวบ้านชาวตลาดเหล่านี้ด้วยความรักบ้านเกิดห่วงหาความเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีความเก่าแก่ ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการมีสถาปัตยกรรมเรือนไม้เก่า 2 ชั้น มีมากถึง 4 ซอย 2 ถนน ของชุมชนแสดงถึงการเป็นชุมชนตลาดเก่าแก่แต่สมัย รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ที่มีการอนุรักษ์มาจากคนรุ่นปู่ย่าตายายที่ให้ความสำคัญในการดำรงรักษาห่วงหาจนถึงปัจจุบันนี้ อีกทั้งระบบสังคมของชุมชนเป็นแบบเครือญาติทำให้ชาวบ้านชาวตลาดสามชุกรู้สึกว่ามีจิตสำนึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันจึงมีความรักห่วงหาชุมชนบ้านเกิดแห่งนี้เช่นกัน สังเกตได้ว่าเวลาชุมชนมีการจัดกิจกรรมชุมชนในวาระโอกาสต่างๆด้วยความที่ชาวบ้านมีจิตสำนึกและจิตวิญญาณชุมชนรักบ้านเกิด อยากให้กิจกรรมเพื่อชุมชนสำเร็จได้ด้วยดี จึงก่อให้เกิดพลังในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมชุมชนต่างๆให้สำเร็จอย่างดียิ่งเป็นส่วนมากเช่น กิจกรรมอ้อยดีกินฟรีทั้งตลาด กิจกรรมวันสงกรานต์ ที่มีการจัดขึ้นของทุกปีในปัจจุบัน

นับจากประมาณปี พ.ศ.2552 เป็นต้นมา

4.2.3 ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

เนื่องมาจากชุมชนได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเรือนไม้เก่า 2 ชั้น มีจำนวน 4 ซอย 2 ถนน และตลาดสามชุกไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนและท้องถิ่น และจากการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานมูลนิธิชุมชนไท และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จึงได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านขุนจ่านางจันนารักษ์ในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชนดังกล่าวให้เป็น “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านางจันนารักษ์” และกิจกรรม “บ้านพูดได้” กิจกรรมการแสดงทางด้านวัฒนธรรมที่ลานโพธิ์และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น จัดประชุมชนต้องรับเครือข่ายภายนอกชุมชนที่มาศึกษาดูงานที่ชุมชนตลาดสามชุกอาจเป็น กลุ่มชุมชนปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ 12 เมือง และขยายสมาชิกเพิ่มเป็น 44 เมืองทั่วประเทศไทยที่ต้องการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เกิดความเข้มแข็งเหมือนกับชุมชนต้นแบบ เช่น ชุมชนตลาดสามชุกนี้เอง ในด้านกิจกรรมการแสดงศิลปวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนจากในชุมชนสามชุกนี้มีการนำเพลงอีสาน มีเนื้อหาเพลง ได้บรรยายถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สิ่งติงงานของชุมชนสามชุก เป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนอย่างหนึ่ง และนอกจากนี้ ยังได้เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านการไม่สูบบุหรี่ไม่ดื่มเหล้า ไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษบริเวณตลาดร้อยปีสามชุกและชุมชนสามชุก ร่วมกับหน่วยงาน (สสส.) เป็นการสะท้อนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของชุมชน ชุมชนตลาดสามชุกจึงมีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นให้กับสมาชิกชุมชน และนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้ทำการศึกษาเรียนรู้ที่น่าภาคภูมิใจ

รายละเอียดที่น่าสนใจเกี่ยวกับ “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านางจันนารักษ์” เป็นอาคาร 3 ชั้น เป็นศิลปะแบบไทย-จีน ผสมผสานชิโนโปรตุเกส ชั้นที่ 1 แสดงข้อมูลความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสามชุก ชั้นที่ 2 แสดงเรื่องราวของครอบครัวขุนจ่านางจันนารักษ์ ชั้นที่ 3 จัดเป็นที่ประชุมสัมมนา จัดนิทรรศการเวียนตามความเหมาะสม สิ่งที่น่าสนใจเยี่ยมชมในบ้านขุนจ่านางจันนารักษ์ มีสถาปัตยกรรมแบบโบราณ การประดับตกแต่ง ข้าวของเครื่องใช้เก่าแก่ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของท่านเจ้าของบ้าน กระเบื้องปูพื้นลายสวยซึ่งสั่งตรงมาจากประเทศอิตาลี มีต้นกระดังงาเงินที่มีอายุเท่ากับตัวบ้าน รวมถึงการออกแบบให้มีแสงแดดที่สาดส่องลอดช่องบานหน้าต่างมาเพิ่มมิติให้กับตัวบ้านแลดูสวยงาม

“บ้านพูดได้” เป็นการให้บ้านแต่ละหลังบอกเล่าเรื่องราวชีวิตของผู้ที่เคยอยู่อาศัยในบ้านผ่านรูปภาพ ข้าวของเครื่องใช้และของดีที่เจ้าของภูมิใจ มีบ้านที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 22 หลัง โดยตั้งอยู่ในซอยต่างๆและตลาดป่าจู้ คณะกรรมการจะนำป้ายของแต่ละบ้านไปติดแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน (คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2551, น. 17)

จากการมีพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านางจันนารักษ์ และ กิจกรรมบ้านพูดได้ และกิจกรรมต่างๆที่ลานโพธิ์ จึงเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่บอกเล่าประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และ

ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดีให้ฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตลาดสามชุกแห่งนี้ และจากการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ดังกล่าว จึงทำให้ชุมชนได้รับรางวัลต่างๆ จากหน่วยงานต่างๆภายนอกชุมชน ในปี พ.ศ. 2547-2550 เช่น รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น จากสมาคมสถาปนิกสยาม รางวัลชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น และปี พ.ศ.2550 กรมธนารักษ์จึงมีหนังสือถึงชุมชน “ให้อนุรักษ์ตลาดไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น” และไม่มีโครงการรื้อถอนเรือนไม้เก่า 2 ซอย 1 และ 2 อีกนับแต่นั้นมา จึงเป็นความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาต่อสู้อันที่อยู่อาศัยของสมาชิกชาวบ้านชาวตลาดในชุมชนตลาดสามชุกอย่างได้ผลดียิ่งจากการเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ดังกล่าวนี้

4.2.4 ชุมชนตลาดสามชุกมีการพึ่งตนเองของชุมชนได้

ชุมชนตลาดสามชุกมีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบค้าขายทั้งค้าปลีกและค้าส่งในชุมชน สินค้าเกษตร สินค้าพื้นเมือง มีร้านค้าในชุมชนท้องถิ่นเกิดขึ้นมากมายและมีการสืบทอดระบบภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นวิถีชีวิตด้านการค้าขายแบบร้านค้าภายในครอบครัวมาสู่รุ่นลูกหลาน และอายุร้านค้าเก่าแก่ประมาณ 60 ถึง 80 ปีขึ้นไป ในที่สุดก็กลายมาเป็นร้านค้าเก่าแก่ที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชนสามารถดำเนินกิจการค้าได้อย่างยาวนานถึงยุคปัจจุบันเป็นการแสดงถึงการพึ่งตนเองได้ของชาวตลาดสามชุก

คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ได้ดำเนินกิจกรรมพัฒนาตลาดเริ่มจากการทำความสะอาดตลาด ถนน ทางเข้าออก กวาดหยากไย่ 100 ปี แสดงถึง การร่วมคิด ร่วมทำ จากคนในชุมชน ด้านกำลังร่างกาย แรงใจ งบประมาณของสมาชิกช่วยกันบริจาคโดยมีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาตลาดเพื่อดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตลาด ให้เกิดความเข้มแข็งจากเงินทุนของสมาชิกชาวบ้าน ชาวตลาดในชุมชน ทูทางสังคมของชุมชน ทูทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่มาช่วยกันนำมาปรับปรุงพัฒนาให้เกิดศักยภาพในชุมชนอย่างได้ผล มีการเสริมสร้างพลังชุมชนโดยมีการจัดกิจกรรมประจำปีถึงปัจจุบัน เช่น งานวันสงกรานต์ งานไหว้พระจันทร์ อร่อยดีกินฟรีทั้งตลาด อาศัยสมาชิกจากชาวบ้าน ชาวตลาด วัด โรงเรียนในชุมชนเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินกิจกรรมชุมชนให้สำเร็จ แสดงถึงศักยภาพของชุมชนตลาดสามชุกที่มีการพึ่งตนเองได้จากการมีทุนชุมชนเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ

คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์มีการระดมความคิดกับสมาชิกชาวบ้านในชุมชนจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน จึงได้มีกิจกรรมชุมชนคือ “อร่อยดีที่สามชุก” และในปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็น “อร่อยดีกินฟรีทั้งตลาด” ในวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี เพื่อจัดเลี้ยงลูกค้าที่มาเยือนชุมชนเป็นการคืนกำไรให้ลูกค้า นับถึงปัจจุบันได้มีการจัดกิจกรรมนี้มาแล้ว 10 กว่าครั้งโดยเริ่มประมาณปี พ.ศ.2552 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน

ร้านค้าที่ผู้วิจัยได้รับความกรุณาให้สัมภาษณ์ข้อมูลประวัติร้านค้าในฐานะสมาชิก ชุมชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นแบบอย่างร้านค้าเก่าแก่ในชุมชนและมีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มี 3 ร้าน ได้แก่ ร้านข้าวห่อใบบัวป้ามัลลิกา ร้านทองม้วนโบราณป่าแปด และร้านขายยาแผนโบราณ ฮักอันโอสถสถาน แสดงถึงชุมชนมีสมาชิกชุมชนที่มีความสามารถด้านการค้าขาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการประกอบอาชีพการค้าขายของชุมชนตลาดสามชุกมายาวนานเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองได้ ซึ่งชาวตลาดสามชุกมีร้านค้าที่เป็นอัตลักษณ์ด้านร้านค้าเก่าแก่ของชุมชนมากมาย และมีร้านค้ากว่าสองร้อยร้านค้าของตลาดสามชุกทั้ง 4 ซอย 2 ถนน ทำให้บรรยากาศการค้าขายมีความตื่นตัวน่าสนใจและมีความดึงดูดใจแก่ลูกค้าทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามาหมุนเวียนแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากันอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เป็นชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี

4.2.5 ชุมชนตลาดสามชุกมีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกมีองค์กรชุมชนที่มีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นผู้นำการดำเนินงานพัฒนาชุมชนตลาดสามชุกมี 2 องค์กรหลัก ดังนี้

ชุมชนมีการรวมตัวกันเหนียวแน่น เพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน มีการนำเสนอจัดทำเวทีประชาคมของชุมชนตลาดสามชุก เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาและความต้องการดังกล่าวชุมชนจึงรวมตัวกันจัดตั้ง “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งที่มีความเป็นประชาธิปไตย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของสมาชิกในชุมชน มีการตัดสินใจที่ดีมีความแม่นยำในการกำหนดนโยบายพัฒนาชุมชน เช่น กำหนดแนวทางให้มีการอนุรักษ์ตลาดไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนและท้องถิ่น เป็นการเหมาะสมกับศักยภาพชุมชนตลาดสามชุกในด้านทุนชุมชนที่มีอยู่แต่ภูมิหลังของชุมชน

รายละเอียดโครงสร้างขององค์กรชุมชน ทีมงาน “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” ในช่วงแรกประมาณปี พ.ศ.2543-2549 ได้มีการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการภายในองค์กรให้สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่รับผิดชอบ โดยได้แบ่งงานเป็น 6 ได้แก่ ฝ่ายจัดระเบียบตลาดและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ฝ่ายการออกแบบและอนุรักษ์ฟื้นฟู/ปรับปรุงอาคาร ฝ่ายการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูและอนุรักษ์ ฝ่ายการประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการสร้างเอกลักษณ์ และฝ่ายการประสานงานกับราชพัสดุ มีคณะกรรมการอำนวยการและกรรมการที่ปรึกษาเป็นองค์กรกลางในการเชื่อมโยงทุกฝ่าย (พรรณงาม เก่าธรรมสารและปรีดา คงแป้น, 2553, น. 30) มีคณะกรรมการมากถึง 40 กว่าคน

ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการปัจจุบันของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ได้แบ่งโครงสร้างการดำเนินงานดังนี้ 1.ประธาน 2.รองประธาน 3.ฝ่ายสนับสนุน 4. งานวิทยากร/งานประชาสัมพันธ์ 5. งานสถานที่ 6. งานการเงิน รวมทั้งสิ้นมีคณะกรรมการประมาณ 10 คน กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

องค์กรชุมชนอีกองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนสามชุกมาจากหน่วยงานปกครองท้องถิ่นของรัฐ คือ “เทศบาลตำบลสามชุก” ปัจจุบันมีการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อ

ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนประจำปีของชุมชนที่อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลสามชุก โดยมากแต่เดิมเน้นการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การประสานงานจัดการด้าน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ถนน เส้นทางน้ำ ทางบก ฯลฯ ปัจจุบันยังมุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพ สวัสดิการชุมชน ด้านส่งเสริมสุขภาพ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

รายละเอียดการจัดทำแผนชุมชน “เทศบาลตำบลสามชุก” ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่เปิด “เวทีประชาคมสามชุก” โดย ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี พ.ศ.2548 และปรับปรุงฉบับที่ 2 ปี พ.ศ.2559 เพื่อดำเนินงานจัดทำแผนชุมชนโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนและการจัดทำแผนชุมชน ปีต่อมา อภิสรสกุล (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

4.2.6 ชุมชนตลาดสามชุกมีการบริหารจัดการพัฒนาชุมชนที่ดี

จากการที่ชุมชนมีหน่วยงานพัฒนาชุมชนที่เป็น “องค์กรชุมชน” ทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนของชาวชุมชนสามชุกนับจากปี พ.ศ.2543 ถึงปัจจุบัน มี 2 หน่วยงานหลักได้แก่

องค์กรชุมชนจากภาคประชาชน คือ “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” ได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำเพื่อดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน กำหนดวิธีการบริหารจัดการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาชุมชนตามหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนในท้องถิ่น มีวิสัยทัศน์สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมกับวิถีชีวิต ชุมชน ชุมชนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมของชุมชนอันเกิดจากสมาชิกชุมชนที่เป็นประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้มีจิตสำนึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน และมีจิตวิญญาณรักหวงแหนบ้านเกิด รักชุมชน พร้อมลุกขึ้นต่อสู้กับปัญหาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความต้องการอย่างสมานฉันท์ของสมาชิกในชุมชน ในที่สุดก็สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้สามารถแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาที่อยู่อาศัยของสมาชิกชาวบ้านในชุมชนได้เป็นผลสำเร็จเป็นอย่างดี

ชุมชนตลาดสามชุกมีแผนงานการดำเนินงานพัฒนาชุมชนที่ดี โดยในปี พ.ศ. 2543-2549 ได้ร่วมกันคิดแผนงานที่จะทำให้สามชุกเป็นเมืองน่าอยู่อย่างครบวงจรด้วยแผนงานคือ 1.แผนงานฟื้นฟูและพัฒนากิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 2.แผนงานประชาสัมพันธ์ 3.แผนงานจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 4.แผนงานเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นภายในท้องถิ่น 5.แผนงานฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6.แผนงานบริหารจัดการท่องเที่ยว (คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2551, น. 19)

ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนตลาดสามชุก เมื่อศึกษารูปแบบลักษณะ และระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่างๆจะมีปรากฏกับเหตุการณ์

กิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่สังเกตได้ เช่น ในปี พ.ศ. 2542-2543 ประชาชนในชุมชนเกิดความเดือนร้อนในด้านปัญหาเศรษฐกิจชุมชนตกต่ำในยุค “ฟองสบู่แตก” และกรมธนารักษ์มีโครงการจะรื้อถอนอาคารไม้เก่า 2 ชั้น ซอย 1 และ 2 นั้น ทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีการรวมตัวกันด้วยความที่ชาวบ้านและผู้นำชุมชนตลาดสามชุกเป็นผู้มีจิตสำนึกเป็นเจ้าของร่วมกันและมีจิตวิญญาณรักบ้านเกิดของคนในชุมชนไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง ต้องการให้ชุมชนดำรงอยู่ต่อไปตามวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเป็นจำนวนมากจึงเกิดเป็นพลังชุมชนลักษณะการเสริมสร้างในการดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาชุมชน ผู้นำชุมชนตลาดสามชุกจึงได้เชิญนักวิชาการที่เป็นคนสามชุกบ้านเกิดของตน เช่น อาจารย์ ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล และนักวิชาการผู้มีความรู้ความสามารถ คืออาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม และนักวิชาการท่านอื่น ๆ มาร่วมเปิดเวทีประชาคมสามชุก จึงได้การสรุปแนวทางการพัฒนาชุมชนที่จะมีกิจกรรมโครงการอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น และต้องการยึดหลักการพึ่งตนเองของชุมชนเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาชุมชน วิบูลย์ จึงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2561) โดยอาศัยการลงประชามติของประชาชนชาวบ้านในชุมชนตลาดสามชุกด้วยเสียงข้างมาก ปรากฏการณ์การพัฒนาชุมชนดังกล่าวจึงมีรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นแบบการร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) และมีส่วนร่วมในงานพัฒนาสามารถมีส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจ โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับสมาชิกในชุมชน

จากการยึดหลักการให้ชุมชนพึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจชุมชนชุมชนตลาดสามชุกจึงได้มีการจัดกิจกรรม “อรัยดีที่สามชุก” ประมาณปี พ.ศ.2544 เป็นปีแรกที่มีการจัดกิจกรรมนี้ จึงมีปรากฏการณ์การพัฒนาชุมชนดังกล่าวที่มีรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบการร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) และมีส่วนร่วมในงานพัฒนามีลักษณะการพัฒนาระทำได้ครบถ้วนทั้ง 4 ลักษณะการพัฒนา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศแรงกายในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยสมาชิกชาวตลาดสามชุกจำนวนกว่า 250 ร้านค้าได้เสนอชื่อในการออกร้านที่บริเวณงานหน้าอำเภอสามชุกในปีแรก ส่วนปีต่อๆมาได้มีการจัดที่หน้าร้านของตนเองก็ดำเนินการออกร้านด้วยการเสนอชื่อร้านค้าร่วมกันกว่า 250 ร้านค้าเช่นกันในการเข้าร่วมการจัดงานกิจกรรม “อรัยดีที่สามชุก” ดังกล่าว และตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2552 กิจกรรมนี้ชุมชนได้เปลี่ยนกิจกรรมเป็น “อรัยดีกินฟรีทั้งตลาด” จนถึงปัจจุบันมีการจัดงานนี้มากกว่า 10 ครั้ง ชาวตลาดสามชุกก็ยังปรากฏมีจำนวนร้านค้ากว่า 250 ร้านค้าใน 4 ซอย 2 ถนน มาเข้าร่วมกิจกรรมกันด้วยจิตวิญญาณเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันและมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดต้องการให้ชุมชนดำรงอยู่เช่นกันในทุกร้านค้าในท้องถิ่นแห่งนี้ ในด้านการมีส่วนร่วมในเชิงเงินงบประมาณ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศเงินในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนจากกิจกรรมดังกล่าวของแต่ละร้านค้าเองถึงปัจจุบันในทุกกิจกรรมดังกล่าว การมีส่วนร่วมในเชิงความรับผิดชอบ จะมีการกระจายภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกในชุมชนตามการออกร้านค้าที่เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละร้านนั่นเอง ในด้านการมี

ส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจมีดำเนินการโดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น การเสนอกิจกรรมแต่ละร้านด้วยความรู้ความถนัดของตนเอง เช่น ร้านข้าวห่อใบบัว ร้านขนมทองม้วนโบราณก็มีการออกร้านโดยนำสินค้าของร้านมานำเสนอผู้ที่มาเข้าร่วมงานตามความถนัด หรือร้านขายยาโบราณหอกอันไอศถสถาน ได้นำ น้ำอัดลมมาแจกแก่ลูกค้า นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมนในวันงานดังกล่าว ทาง “ ชุมชนตลาดสามชุก ” คือคณะกรรมการตลาดฯ ให้ความเห็นไว้แล้วแต่การตัดสินใจของเจ้าของร้านที่นำมาเสนอเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญในแต่ละร้านค้านั้นด้วยตนเองตามความถนัดหรือศักยภาพของแต่ละร้านค้าใช้ดุลยพินิจ เป็นต้น สมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561) และ กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

ส่วนในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวบ้านมีอยู่ในในระดับร่วมปฏิบัติในการดำเนินงานกิจกรรมโครงการต่างๆและมีอยู่ในระดับควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใดนั้น มีปรากฏการพัฒนาชุมชนโดย ก่อนดำเนินการกิจกรรมจะมีการประชุมกิจกรรมดังกล่าวให้ร้านค้าแต่ละร้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวส่งตัวแทนมาเข้าร่วมประชุมและเมื่อหลังเสร็จสิ้นงานกิจกรรมก็จะมีการประเมินผลกิจกรรมและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างสม่ำเสมอในทุกกิจกรรมที่มีการจัดงานนั้น สมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561) กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561) และ วิบูลย์ จึงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)

กิจกรรมชุมชนในด้านงานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เช่น งานสงกรานต์ งานไหว้พระจันทร์ ชาวชุมชนตลาดสามชุกมีส่วนร่วมในงานพัฒนาที่สามารถกระทำได้ทั้ง 4 ลักษณะคือ การมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศแรงกายในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยในวันสงกรานต์สมาชิกชาวชุมชนตลาดสามชุกได้มารวมตัวกันที่หน้าอำเภอหรือบริเวณที่มีการจัดงานในแต่ละปีมีผู้สูงอายุของชุมชนตลาดสามชุกใน 4 ของ 2 ถนน และ สมาชิกมารวมกันเพื่อรดน้ำดำหัวท่านผู้สูงอายุและขอพรจากท่านผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมในเชิงเงินงบประมาณก็ใช้เงินงบประมาณจาก “ กองทุนคณะกรรมการตลาด ” และได้จากการบริจาคในวันงานนั้น การมีส่วนร่วมในเชิงความรับผิดชอบ โดยมีการกระจายภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกในชุมชนตามแผนกิจกรรมที่วางไว้ลักษณะแบบอาสาสมัครของสมาชิกในชุมชนในเรื่อง การประชาสัมพันธ์ การเชิญบุคคลสำคัญของงานกิจกรรม และการจัดสถานที่จัดงานเป็นต้น การมีส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจ โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆของชุมชน โดยการจัดประชุมค้นหาเรื่องในงานกิจกรรมดังกล่าวทั้งก่อนและหลังเสร็จสิ้นการจัดงานดังกล่าวแล้ว และในงานไหว้พระจันทร์ก็มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกัน เป็นต้น สมชาย

หนังสือพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561) และ กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนด้านวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนจากโรงเรียนต่างๆในชุมชน มีลักษณะในงานพัฒนา 4 ลักษณะเช่นกัน ในด้านการมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำเด็กและเยาวชนจากโรงเรียนในชุมชนสามชุกจะหมุนเวียนกันมาทำการแสดงกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมที่ลานโพธิ์เพื่อสร้างความสุขให้กับชุมชนในวัน เสาร์-อาทิตย์และวันนักขัตฤกษ์ในด้านการมีส่วนร่วมในเชิงเงินงบประมาณเด็กเหล่านี้ไม่รับค่าตอบแทนจากกองทุนสาธารณะ “กองทุนพัฒนาตลาดสามชุก” แต่เด็กๆมาเล่นด้วยความสมัครใจเพื่อช่วยเหลือชุมชนและต้องการให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมนตลาดสามชุกได้รับความสุขเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีทางโรงเรียนต่างๆได้ช่วยเด็กและเยาวชนในด้านงบประมาณโดยจะมีผู้รับบริจาคเงินของแต่ละโรงเรียน โรงเรียนไหนมาทำการแสดงโรงเรียนนั้นก็จะมีกล่องรับบริจาคของโรงเรียนนั้น เงินบริจาคที่ได้รับมาทางโรงเรียนจะทำการจัดสรรให้เป็นงบประมาณสำหรับจัดซื้อเครื่องดนตรีไทย สากล และพื้นบ้าน บางส่วนก็นำมาจ้างครูฝึกสอนให้กับเด็กๆบางส่วนก็นำมาเป็นทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่มาเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรมต่างๆตามวาระโอกาสของแต่ละโรงเรียนนั้น ในด้านการมีส่วนร่วมในเชิงความรับผิดชอบครูผู้ควบคุมดูแลหรือครูผู้สอนจะเป็นผู้แบ่งให้เด็กๆแต่ละคนตามความเหมาะสมและอยู่ภายใต้การรวมกลุ่มกัน โดยมีการกระจายภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกของกิจกรรมนั้นๆ ในด้านการมีส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจ โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆนั้นกับครูผู้มาควบคุมกิจกรรมการแสดงต่างๆคือ ครูจะถามเด็ก เด็กก็จะตอบรับการแสดงกิจกรรมนั้น และจึงนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆเป็นต้น อุทัย จงวัฒนารักษ์ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดีอีกประการหนึ่งของชุมชนมาจากการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ 1 ใน 12 เมืองน่ารอง กับมูลนิธิชุมชนไท และ สสส. จึงมีการปรับปรุงบ้านขุนจ่างจิงนารักษ์ ลานโพธิ์ ฯลฯ ที่เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น และนำไปสู่การเป็น “พิพิธภัณฑ์ชุมชนจ่างจิงนารักษ์” และ “บ้านพูดได้” กลายเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนอย่างน่าภาคภูมิใจของชาวชุมชนสามชุกเป็นอย่างยิ่ง

ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นตามแนวทางของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ที่ดีอีกประการหนึ่งคือ ได้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง “ทุนทางสังคม” มีนักวิชาการคือ ท่านหนึ่งคืออาจารย์อเนก นาคะบุตร ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่อง “ทุนทางสังคม” ทำโดยธนาคารออมสิน แบ่งได้ 5 เรื่อง คือ 1. ทุนการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของคนในชุมชน 2. ทุนทางภูมิปัญญา 3. ทุนทรัพยากรมนุษย์ 4. ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ 5. ทุนกองทุนสาธารณะ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์รู้สึกประทับใจกับแนวคิดทุนทางสังคมนี้ และรู้สึกว่าการ

ดำเนินงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการฯ ที่ผ่านมาได้ดำเนินงานมาในแนวทางนี้หรือมีความสอดคล้องกับหลักการด้านการพัฒนาทุนทางสังคมดังกล่าวนี้ จึงได้ยึดหลักการพัฒนาชุมชนหรือการทำงานชุมชนให้สอดคล้องคล้อยกับหลักการพัฒนาทุนสังคมนี้ให้สัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบันในทุกกิจกรรม ในเรื่องดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาทุนชุมชนท้องถิ่นของกรมการพัฒนาชุมชนแบ่งได้ 5 ด้าน คือ 1. ทุนมนุษย์ 2. ทุนสังคม 3. ทุนกายภาพ 4. ทุนธรรมชาติ 5. ทุนการเงิน การพัฒนาชุมชนของชุมชนตลาดสามชุกตามแนวทางของอาจารย์อเนกเรื่อง ทุนการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของคนในชุมชน ทุนทางภูมิปัญญา และทุนทรัพยากรมนุษย์มีความสอดคล้องตรงกับด้านทุนมนุษย์ ตามแนวคิดเรื่องทุนชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน ส่วนในเรื่อง ทุนทรัพยากรธรรมชาติและทุนเงิน มีความสอดคล้องตรงกันกับแนวคิดเรื่องทุนชุมชนด้านทุนธรรมชาติและทุนการเงินของกรมการพัฒนาชุมชนทั้งสองด้าน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” ได้ให้ความสำคัญกับการนำทุนชุมชนที่มีอยู่ของชุมชนตลาดสามชุกมาใช้บริหารจัดการชุมชนในด้านกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน มีการปรับปรุงจัดทำ “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านิงจันท์” จากการสังเกตเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมเก่าของชุมชนนี้ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์จนได้รับรางวัลจากองค์การต่างๆ หลายแห่ง เป็นการสะท้อนให้เห็นความสำเร็จในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์นี้ย่อได้ผลดียิ่งเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงตามแนวทางการพัฒนาทุนชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชนเสนอแนะไว้ในเรื่องการส่งเสริมการพัฒนาทุนชุมชนท้องถิ่นเป็นไปเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นชุมชนเข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน และจากปรากฏการณ์การพัฒนาชุมชนของชุมชนตลาดสามชุกในหลายๆ จึงมีการดำเนินงานด้านทุนชุมชนได้ดียิ่งแล้ว

ปัจจุบันคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ ก็ยังดำเนินงานบริหารมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจชุมชนเป็นสำคัญ เช่น การจัดการระเบียบตลาด การรักษาคุณภาพสินค้าที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ร้านค้าเก่าแก่ของชุมชนท้องถิ่น การรักษาความสะอาดของตลาด การอนุรักษ์ฟื้นฟูปรับปรุงอาคาร การจัดการกองทุนฟื้นฟูและอนุรักษ์ มีการจัดทำสื่อ ของที่ระลึกจำหน่าย ณ ลานโพธิ์ และการประชาสัมพันธ์ การประชุมชมการจัดกิจกรรมประจำปีต่างๆ เป็นต้น

อีกหน่วยงานหนึ่งคือ องค์กรจากภาครัฐ คือ “เทศบาลตำบลสามชุก” งานด้านการพัฒนาชุมชนของ เทศบาลตำบลสามชุก มีการดำเนินงานพัฒนาชุมชนโดยทางแนวของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปี พ.ศ.2548 ปรับปรุง ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ.2559 ได้ดำเนินการจัดทำเวทีประชาคม การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ขอทำการศึกษาและประสานงานจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกจากเจ้าหน้าที่ของเทศบาลสามชุก คือคุณปัทมา (คุณอู๋) เจ้าหน้าที่ด้านการวิเคราะห์นโยบายและแผนของเทศบาลสามชุก อธิบาย

ว่า ชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมชุมชนโดยทำหน้าที่เปิดเวทีประชาคมเพื่อให้สมาชิกในชุมชนท้องถิ่นได้นำเสนอแผนงานพัฒนาชุมชนในปีงบประมาณต่าง ๆ มุ่งเน้นการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยปัจจุบันผู้วิจัยได้กำหนดช่วงเวลาทำการศึกษาแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสามชุกจากการเปิดเวทีประชาคมจากปี พ.ศ.2559 – 2564 หลักการดำเนินงานจัดทำแผนชุมชนของเทศบาลตำบลสามชุกมีหลักการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง กระบวนการพัฒนาชุมชนมี 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การศึกษาชุมชน 2. การวิเคราะห์ปัญหา 3. การจัดลำดับปัญหาและความต้องการของชุมชน 4. การวางแผนและโครงการ 5. การดำเนินงาน 6. การประเมินผลงาน 7. การทบทวนและแก้ไขปัญหาอุปสรรค และในด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแบบการร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งชุมชนจะมีการแต่งตั้งตัวแทนที่เป็นประชาชนในพื้นที่มาเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อ ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชนดังกล่าวเป็นต้น ปีพมา อภิสรสกุล (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

แนวทางการดำเนินงานของเทศบาลตำบลสามชุก ที่ได้นำเสนอการดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยมีตัวอย่างแสดงการดำเนินงานจัดทำแผนชุมชน เช่น บันทึกรายงานการประชุมประชาคมแผนพัฒนาเทศบาลและแผนชุมชน (พ.ศ. 2560-2562) มีสมาชิกของคนในชุมชนคือคุณวิบูลย์ จึงเจริญสุขยิ่ง ที่เป็นผู้นำชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกในฐานะแกนนำจัดทำแผนชุมชนและคุณอภิวัฒน์ เจริญวัย เป็นหนึ่งในคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์และเป็นประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกและเป็นเจ้าของร้านทองม้วนโบราณป่าแป๋นก็ได้เข้าร่วมกิจกรรมการประชุมประชาคมสามชุกดังกล่าวนี้

ในรายงานการประชุมประชาคมมีมติเอกฉันท์ให้จัดลำดับความสำคัญของโครงการลำดับที่ 1-4 ดังนี้ 1.โครงการติดตั้งสัญญาณไฟกระพริบจราจร บริเวณวงเวียน พร้อมป้ายสัญญาณบอกให้รถในวงเวียนไปก่อน 2.โครงการติดตั้งกล้องวงจรปิด CCTV จำนวน 3 ชุด 3.โครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ 4. โครงการศึกษาดูงาน

ปัจจุบันชุมชนตลาดสามชุกได้ดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้รับการยอมรับเป็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” คำขวัญชุมชนคือ “ตลาดมีชีวิต พิพิธภัณฑน์มีชีวิต” วิสัยทัศน์ชุมชน “ชุมชนตลาดสามชุกต้นแบบการเรียนรู้อย่างยั่งยืน” (เทศบาลตำบลสามชุก, 2559)

4.2.7 ชุมชนตลาดสามชุกมีเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง

จากการที่ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จากการมี “ทุนทางวัฒนธรรม” และเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “สามชุกตลาดร้อยปี” ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนจึงมีเครือข่ายชุมชนจากทั้งภายในชุมชนได้แก่ สมาชิกชาวชุมชนตลาดสามชุกมาจาก บ้าน ตลาด วัด โรงเรียน ท้องถิ่น เป็นต้น และภายนอกชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเวดลุ่มชุมชนได้แก่ การล่องเรือแม่น้ำท่าจีนเยี่ยมชมบ้านเรือนไทยสาคร ชุมชนวัดสามชุก ชุมชน 1 ใน 12 เมือง จาก

โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ เพิ่มเป็น 44 เมือง สมาชิก 6 ตลาดเครือข่ายการท่องเที่ยว และชุมชนอื่นๆทั่วทุกภาคในประเทศไทย เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในโอกาสต่างๆตามแผนการดำเนินกิจกรรม การศึกษาดูงานต่างๆฯ

ในเรื่องการสื่อสารภายในชุมชนตลาดสามชุกมีระบบเสียงตามสายประชาสัมพันธ์ จาก “คณะกรรมการพัฒนาสามชุกเชิงอนุรักษ์” และ “เทศบาลสามชุก” ทำหน้าที่แจ้งข่าวสารการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาชุมชน และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่างๆด้านการท่องเที่ยวและอื่นๆให้แก่สมาชิกชุมชน และนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมตลาดสามชุกได้ทราบทั่วถึงกันทั่วบริเวณตลาดสามชุก 4 ซอย 2 ถนน เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในด้านบรรยากาศการดำเนินงานกิจกรรมชุมชนและการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพด้านข้อมูลข่าวสารได้เป็นอย่างดีของชุมชนรวมถึงการรักษาความปลอดภัยของชุมชนที่ดีประการหนึ่งด้วย

4.2.8 ชุมชนตลาดสามชุกมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง

คือ “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” ทำหน้าที่ผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง จากทีมผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ เป็นคนสามชุก เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน มีคุณธรรม เช่น คุณพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ รวมทั้งมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถของชุมชนจัดว่า เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชน เช่น คุณกฤตยา เสริมสุข ในการศึกษาสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ให้การสนับสนุนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาชุมชน ท่วมแรงกายแรงใจ ประสานความคิดของชุมชนให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน

4.2.9 ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนเข้มแข็งจากการมีความเข้มแข็งในเรื่องการเป็นชุมชนสงบสุข

ได้มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและที่อยู่อาศัยได้เป็นผลสำเร็จ ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2549 ถึงปัจจุบัน และจากการมีกิจกรรมประจำปีของชุมชน ได้แก่ งานออร์รอยดิกันฟรี้ทั้งตลาด งานวันสงกรานต์ งานไหว้พระจันทร์ งานแสดงงิ้วในชุมชน กิจกรรมการแสดงวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยและนาฏศิลป์ เป็นต้น ดังนั้น ผลของการที่ชุมชนตลาดสามชุกสามารถแก้ไขปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจชุมชน ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย และการมีกิจกรรมชุมชนประจำปีถึงปัจจุบัน จึงส่งผลให้ระบบสังคมของชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ สมาชิกชาวบ้านในชุมชนมีความสุข ชุมชนตลาดสามชุกจึงเกิดความสงบสุขจากการที่เป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้สมความปรารถนาของสมาชิกในชุมชนกันถ้วนหน้า วิบูลย์ จึงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)

4.2.10 ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนเข้มแข็งจากการมีความเข้มแข็งในเรื่องการเป็นชุมชนที่ยั่งยืน

จากการที่ชุมชนตลาดสามชุกได้รับความสำเร็จในการเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “สามชุกตลาดร้อยปี” ส่งผลดีด้านเศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญเติบโต แต่เมื่อ

พิจารณาตามหลักการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืนได้นั้น ในทุกชุมชนจะต้องพิจารณาด้านมิติในการพัฒนาชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยว ด้านสังคมชุมชนจัดกิจกรรมชุมชนส่งเสริมระบบสังคมเชิงแน่นแฟ้นแบบสังคมเครือญาติ ด้านวัฒนธรรมจัดได้ว่าเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จากการได้มีการอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้มีการดำเนินกิจกรรมบำรุงรักษาและทำความสะอาดชุมชนและบริเวณตลาดอย่างต่อเนื่อง ยึดหลักการที่จะต้องมีความสมดุลกันในทุกด้านดังกล่าวจึงจะสามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนได้สำเร็จ

ด้านเศรษฐกิจในชุมชน คณะกรรมการพัฒนาตลาดฯ ได้ให้ความเห็นว่า ชาวตลาดสามชุกจะต้องคำนึงถึงอัตลักษณ์ชุมชนด้านสินค้าและบริการที่มีการสืบทอดมาจากครอบครัวในยุคอดีต ปู่ย่าตายายสู่รุ่นปัจจุบันที่เป็นลูกหลานในเรื่อง ความสะอาดถูกหลักอนามัย และความสะอาดของร้านค้า ความสะอาดของตลาดในทุกจุด พ่อค้าแม่ค้ามีความจริงใจซื่อสัตย์ต่อลูกค้าในด้านการนำเสนอสินค้ามีคุณภาพ ปริมาณ ความถูกต้องไม่ปลอมแปลง เป็นต้น กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561) และวิบูลย์ จิงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)

ด้านสังคมของชุมชนตลาดสามชุกก็ยังคงเป็นระบบสังคมแบบแนวนอนที่เป็นระบบเครือญาติมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ก่อให้เกิดจิตสำนึกเป็นเจ้าของชุมชนและจิตวิญญาณรักชุมชนบ้านเกิดเหมือนเช่นในยุคอดีตรุ่นปู่ย่าตายายเป็นส่วนมาก ก่อให้เกิดเครือข่ายภายในชุมชนที่เข้มแข็ง แต่ก็มีปัญหาปัจจุบันมีคนนอกชุมชนมาค้าขายโดยการเช่าร้านค้าแทนคนในชุมชนควรเน้นย้ำในการปฏิบัติตามระเบียบตลาด เป็นต้น วิบูลย์ จิงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)

ด้านวัฒนธรรมของชุมชน ทางคณะกรรมการพัฒนาตลาดฯ ได้ดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ตลาดไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนจึงยังคงดำรงวัฒนธรรมชุมชนอยู่ถึงปัจจุบัน ได้แก่ การกำหนดมีระเบียบตลาดเรื่องการรักษาภูมิทัศน์ของเรือนไม้เก่า 2 ชั้น 4ซอย 2 ถนน ให้คงรูปแบบสถาปัตยกรรมเก่าแบบดั้งเดิม การรักษาทำความสะอาดบริเวณลานโพธิ์ เป็นต้น วิบูลย์ จิงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก ได้แก่ ต้นไม้ ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ระบบโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน อยู่ในความดูแลบริหารของเทศบาลตำบลสามชุก ทางคณะกรรมการพัฒนาตลาดฯ ได้มุ่งเน้นการประสานงานกับเทศบาลตำบลสามชุก ดำเนินการประสานงานต่อไป ส่วนในด้านกิจกรรมชุมชนที่มีการจัดประจำปีของชุมชนก็มีการรณรงค์กัน เช่น การไม่ใช้โฟมใส่อาหารเพื่อลดปัญหาขยะในชุมชนตลาดสามชุกและประสานงานให้เทศบาลตำบลสามชุกเป็นผู้ดำเนินการต่อเนื่องไปเป็นส่วนมาก สมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561) และวิบูลย์ จิงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)

4.3 ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนมาจากชุมชนตลาดสามชุกมีทุนชุมชนสำหรับนำมาบริหารจัดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชนสนับสนุนร่วมแรงร่วมใจกันนำทุนชุมชนที่มีอยู่มาดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้สำเร็จผล ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน ดังนี้

4.3.1 ทุนมนุษย์

คือประชากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นในฐานะชุมชนบ้านเกิด ประกอบด้วยสมาชิกชุมชนจำแนกได้เป็น เพศหญิง เพศชาย วัยเด็ก เยาวชน หนุ่มสาว กลางคน ผู้สูงอายุ ฯลฯ นับจากปี พ.ศ.2559 ถึงปัจจุบัน มีจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรโดยรวมทั้งสิ้นจำนวนประมาณ 1,001 คน (เทศบาลตำบลสามชุก, 2559) เรียกว่า “สมาชิกชุมชนชาวตลาดสามชุก” เรียกกันย่อๆว่า “คนสามชุก” สมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)โดยสมาชิกชาวชุมชนเหล่านี้มีคุณลักษณะสำคัญโดยรวมของสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นผู้มีจิตสำนึกชุมชนเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีจิตวิญญาณชุมชนรักชุมชนบ้านเกิด ห่วงแหนชุมชนต้องการดำรงรักษา อันอาจเกิดจากชุมชนมีระบบสังคมเป็นแบบเชิงแน่นแฟ้นแบบเครือญาติ รู้จักทั่วถึงกันทั้งตลาดมาตั้งแต่สมัยคนรุ่นปู่ย่าตายายจนมาถึงรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน มีค่านิยมชอบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความเสียสละหรือลักษณะของความเป็นคนมีจิตอาสาของผู้นำชุมชน เมื่อชุมชนต้องการการพัฒนาจึงสามารถรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นเกิดเป็นพลังชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆอย่างสำเร็จผลด้วยดีเป็นส่วนมาก เช่น กิจกรรมอรวรีย์ดีที่สามชุก กิจกรรมเปิดตัวตลาดในฐานะเป็นเมืองปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ 1 ใน 12 เมือง ปี พ.ศ.2547 เป็นต้น

สมาชิกชาวบ้าน ชาวตลาดในชุมชนท้องถิ่นตลาดสามชุกนี้ส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย มีรูปแบบการค้าเป็นแบบทั้งค้าส่ง ค้าปลีก มีร้านค้าเก่าแก่เป็นอัตลักษณ์ร้านค้าในชุมชนเกิดขึ้นมากมายและมีการสืบทอดภูมิปัญญาด้านอาชีพค้าขายมายาวนาน ประวัติชุมชนนี้จึงเป็นชุมชนค้าขายขนาดใหญ่แห่งหนึ่งมาตั้งแต่อดีตสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาก็ว่าได้ ชุมชนจึงมีระบบเศรษฐกิจเป็นแบบพึ่งตนเอง มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายกันภายในชุมชนเอง หากมีเหลือก็แบ่งขายแก่บุคคลภายนอกชุมชนที่เข้าทำการค้าขายกันในชุมชนตลาดสามชุก “ลักษณะแบบพอมือพออยู่ได้” หรือปัจจุบันอาจเรียกว่า “แบบพอเพียง” วิบูลย์ จึงเจริญสุขยิ่ง (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2561)ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ร้านค้าเก่าแก่ที่มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง จากการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการค้าขายมาจากครอบครัวรุ่นปู่ย่าตายายและรุ่นพ่อแม่จำนวน 3 ร้านค้า ได้แก่ ร้านข้าวหอโบบัวป้ามัลลิกา ร้านทองม้วนโบราณป้าแปด และร้านขายยาแผนโบราณและยาจีนฮกอันโอสถสถาน ที่เป็นแบบอย่างการพึ่งตนเองที่ดีของชาวตลาดสามชุก ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้ชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้

ชุมชนมีสมาชิกที่เป็นเด็กเยาวชนมาจากโรงเรียนต่างๆภายในชุมชนสามชุก เช่น โรงเรียนวัดบางขวาง ฯลฯ มาเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต่างๆที่มีการจัดขึ้นตามวาระโอกาส เช่น วันสงกรานต์ วันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ มีการแสดงกิจกรรมด้านวัฒนธรรมดนตรีไทยและอื่นๆทางวัฒนธรรมที่ลานโพธิ์ของชุมชน และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีการรณรงค์เรื่องการ ไม่สูบ ไม่ดื่ม ไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษต่อร่างกายเป็นชุมชนปลอดเหล้าบุรี เป็นต้นอุทัย จงวัฒนารักษ์ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561)

ชุมชนมีสมาชิกในชุมชนเป็นผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ และมีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ชุมชนและเกิดผลสำเร็จ โดยประสานงานในการทำการศึกษาร่วมกับเครือข่ายภายนอกชุมชน เช่น สถาบันการศึกษา ด้านประวัติศาสตร์ ด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง องค์กรชุมชนต่างๆเช่น มูลนิธิเล็ก - ประไพ วิริยะพันธุ์ มูลนิธิชุมชนไท ที่เป็น NGO และหน่วยงานราชการต่างๆเช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนและนำไปสู่ความสำเร็จในการเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากการมี “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านิงจันารักษ์” และ“บ้านพูดได้” และลานโพธิ์แสดงกิจกรรมต่างๆ

ชุมชนตลาดสามชุกมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้ให้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และพิธีกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทยและชาวจีน เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวสามชุก เช่น มีส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกชุมชนเรื่องให้สมาชิกชาวตลาดสามชุกมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้า และนักท่องเที่ยว คติธรรม “มือเอื้อม ปากอ้า หน้ายิ้ม” มือเอื้อม คือการพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้น ปากอ้า คือสามารถประชาสัมพันธ์เรื่องราวของสามชุกของเราได้ผ่านสินค้าของเขา หน้ายิ้ม คือมีอัธยาศัยไมตรี ตามแบบวิถีชีวิตคนไทยชาวพุทธ คติธรรมนี้ได้มาจากพระมงคลกิตติวิบูลย์ เจ้าอาวาส วัดวิมลโลกอาราม อ.สามชุก รongเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีทุนมนุษย์ จึงสามารถนำไปบริหารจัดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งในด้านการมีจิตสำนึกชุมชน ด้านมีจิตวิญญานชุมชน ด้านการพึ่งตนเองได้ของชุมชน ด้านการจัดการชุมชนที่ดี ด้านการมีเครือข่ายภายในชุมชนเข้มแข็ง ด้านการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ด้านการเป็นชุมชนสงบสุข และด้านการเป็นชุมชนที่ยั่งยืน เป็นต้น โดยสมาชิกมาจากชาวบ้านชาวตลาด วัด เด็กและเยาวชนจากโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ

4.3.2 ทุนสังคม

ชุมชนตลาดสามชุกมีประชากรที่เป็นสมาชิกชุมชนมาจากภายในชุมชน คือการมีสมาชิกที่อยู่มาดั้งเดิม หรือที่เรียกว่า “คนสามชุก” มีการรวมกลุ่มกันในแต่ละกลุ่มย่อยที่เป็นลักษณะ

เดียวกัน มีการประชุมกัน มาร่วมกันทำกิจกรรมหรือเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ชาวบ้าน ชาวตลาด วัด โรงเรียนและท้องถิ่นมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบสังคมเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีกลุ่มผู้นำภายในชุมชนร่วมกันก่อตั้งเป็นองค์กรชุมชนมาจากภาคประชาชน คือ “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” และองค์กรชุมชนมาจากภาครัฐที่เป็นหน่วยงานปกครองชุมชนท้องถิ่นภาครัฐ “เทศบาลตำบลสามชุก” ดำเนินการเปิด “เวทีประชาคมสามชุก” เพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน จึงส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการเป็นองค์กรชุมชนเข้มแข็ง เป็นชุมชนที่มีเครือข่ายภายในชุมชนเข้มแข็ง และเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้านการจัดการชุมชนที่ดี เป็นต้น

ชุมชนมีความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก มีศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกเป็นที่เคารพบูชาและเป็นศูนย์รวมจิตใจชาวชุมชน มีประเพณีชาวพุทธ มีประเพณีสงกรานต์ งานไหว้พระจันทร์ การแสดงงิ้วประจำปี การแสดงดนตรีไทยและอื่น ๆ ด้านวัฒนธรรมไทย มีกิจกรรมส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ คืองานออรัยดีกินฟรีทั้งตลาด ทุกวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี เริ่มจากปี พ.ศ.2552 ถึงปัจจุบัน เป็นการส่งเสริมดำรงรักษาค่านิยมของระบบสังคมแบบเครือญาติที่มีมาแต่อดีตของชาวชุมชนตลาดสามชุกมายาวนานที่เป็นทุนสังคมที่ดีงาม

ชุมชนมีกลุ่มทางสังคมภายนอกชุมชนมาจากการเข้าร่วมภาคีต่างๆ เช่น การที่ชุมชนตลาดสามชุกเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ 1 ใน 12 เมือง เพื่อเป็นตัวแทนและแบบอย่าง หรือ ชุมชนต้นแบบการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนกับมูลนิธิชุมชนไท ปัจจุบันชุมชนตลาดสามชุกมีการเข้าร่วมเครือข่าย 6 ตลาดการท่องเที่ยว อรุณลักษณ์ อ่อนวิมล (สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561) เพื่อเข้ามาศึกษาดูงานเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน

ชุมชนมีเครือข่ายการท่องเที่ยวแวดล้อมชุมชนตลาดสามชุก ได้แก่ ธุรกิจท่องเที่ยวล่องเรือแม่น้ำท่าจีนเยี่ยมชมบ้านเรือไทยสาคร ชุมชนวัดสามชุก

ชุมชนตลาดสามชุกเป็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” จึงมีประชาชนจากภายนอกชุมชนและเป็นนักท่องเที่ยวได้หมื่นเวียนเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนตลาดสามชุกเป็นจำนวนมากถึงปัจจุบัน จัดได้ว่าเป็นทุนสังคมอย่างหนึ่งของชุมชน

จากการที่ชุมชนมีเครือข่ายภายนอกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนจึงส่งผลให้ชุมชนตลาดสามชุกมีความเข้มแข็งในด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นชุมชนที่ยั่งยืนจากด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีทุนสังคม จึงสามารถนำไปบริหารจัดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งในด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้านการพึ่งตนเองที่ดีของชุมชน ด้านมีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง ด้านการจัดการชุมชนที่ดี และการมีเครือข่ายชุมชนที่ดี เป็นต้น

4.3.3 ทุนกายภาพ

คือการที่ชุมชนตลาดสามชุกมีระบบโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกจากมนุษย์เป็นผู้คิดค้นและจัดสร้างขึ้น เช่น ถนน สะพาน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สวนสาธารณะ ชุมชน การตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีนมีความสะดวกในการคมนาคมทางน้ำจากในอดีต และปัจจุบันอยู่ทางเชื่อมถนนทางหลวงหมายเลข 340 แยกเข้าอำเภอสามชุก อยู่ติดกับที่ว่าการอำเภอสามชุกที่มีการคมนาคมเดินทางโดยรถยนต์ทางบกอย่างสะดวกสบายส่งผลให้ได้รับความนิยมนในการเดินทางแวะเยี่ยมชมนหาซื้อสินค้าของชุมชนจากเส้นทางผ่านไปมานี้เป็นจำนวนมาก จึงเป็นทุนชุมชนที่ทำให้ชุมชนมีเครือข่ายภายนอกชุมชนเข้มแข็งจากการมีลูกค้าและนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่องในทุกวัน ซึ่งชุมชนตลาดสามชุกได้เปิดให้บริการเลือกซื้อสินค้าตั้งแต่เวลาประมาณ 8:00 – 17:00 น. ของทุกวันเพื่อเป็นการปรับตัวด้านการบริหารจัดการชุมชนที่ดีในฐานะที่เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สมชาย หงส์สุพรรณ (สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2561) และกฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561)

ชุมชนตลาดสามชุกมีโบราณสถานในชุมชน สิ่งก่อสร้างเก่าแก่ของชุมชน ได้แก่ “สามชุกตลาดร้อยปี” มีสถาปัตยกรรมเรือนไม้เก่า 2 ชั้น 4 ซอย 2 ถนน เป็นอัตลักษณ์ชุมชน มี “พิพิธภัณฑสถานชุมชนจันทน์จันท์” และ “บ้านพุดใต้” และลานโพธิ์แสดงกิจกรรมด้านวัฒนธรรมของชุมชนและอื่นๆส่งผลให้ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ดี ชุมชนตลาดสามชุกจึงเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีทุนกายภาพ จึงสามารถนำไปบริหารจัดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งในด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้านการพึ่งตนเองที่ดีของชุมชน ด้านชุมชนมีการจัดการที่ดี ด้านการมีเครือข่ายชุมชนที่ดี และด้านการเป็นชุมชนที่ยั่งยืนจากมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การเป็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” เป็นต้น

4.3.4 ทุนธรรมชาติ

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีสิ่งแวดล้อมชุมชนเป็นทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวและพืชผลทางการเกษตรแวดล้อมชุมชนบริเวณกว้างของตำบลสามชุก ฯลฯ มาแต่ในอดีต มีสภาพตลาดโดยรวม 4 ซอย 2 ถนน มีการจัดผังเรือนไม้ 2 ชั้น ที่เป็นสถาปัตยกรรมเก่าแก่ได้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศริมแม่น้ำทำให้มีลมพัดผ่านถ่ายเทบรรยากาศเย็นสบาย ส่งผลให้สภาพอากาศของชุมชนไม่ร้อนมาก เหมาะกับเป็นชุมชนด้านการค้าขายมายาวนานจากอดีตถึงปัจจุบัน กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561) แม้ว่าในอดีตแม่น้ำท่าจีนริมตลาดสามชุกนี้จะเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญด้านการขนส่งสินค้าและการเดินทางต่างๆหากมองในด้านการเป็นทุนกายภาพ แต่ในปัจจุบันชุมชนตลาดสามชุกได้เปลี่ยนมาใช้เส้นทางคมนาคมทางบกในการขนส่งสินค้าและการเดินทางต่างๆแทนการคมนาคมทางน้ำในอดีตส่งผลให้สินค้าเกษตรลดลงมากเหลือแต่สินค้าประเภทของกินของใช้เป็นสินค้าหลักของชุมชนที่มีมา

แต่ดั้งเดิมจากปรากฏมีร้านค้าเก่าแก่เป็นภูมิปัญญาด้านการค้าขายของชุมชนมายาวนานที่กลายเป็นอัตลักษณ์ในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเรือนไม้เก่า 2 ชั้น 4 ซอย 2 ถนน และจากการมีสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่ออกแบบได้สอดคล้องกับชุมชนที่ติดริมแม่น้ำท่าจีนดังกล่าวก็ยังส่งผลดีด้านระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ยังคงส่งเสริมด้านวิถีชีวิตในอาชีพการทำการค้าขายของชาวชุมชนตลาดสามชุกแบบดั้งเดิมไม่จางหายไปจนถึงปัจจุบัน

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีทุนทรัพยากรธรรมชาติ จึงสามารถนำไปบริหารจัดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งในด้านการเป็นชุมชนที่ยั่งยืนจากมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีกิจกรรมชุมชนในการบำรุงรักษาดูแลอย่างต่อเนื่อง

4.3.5 ทุนการเงิน

คือทุนที่เป็นตัวเงินของชุมชนตลาดสามชุกได้มาจาก ผู้นำชุมชนและองค์กรชุมชน “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” ได้ลงความเห็นกับสมาชิกชาวชุมชนตลาดสามชุกจัดตั้งกองทุนสาธารณะ เรียกว่า “กองทุนพัฒนาตลาด” มีการจัดทำสื่อ ของที่ระลึกจำหน่ายเพื่อหารายได้เข้ากองทุน รายได้จากการตั้งตู้รับบริจาคจากการเยี่ยมชม “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจันทน์เงินรักษ์” บ้านพูดได้ ห้องน้ำลานโพธิ์ เพื่อใช้ในการปรับปรุงสถานที่ดังกล่าวให้มีสภาพคงอยู่ตามนโยบายการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเก่าแก่ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในวาระโอกาสต่างๆทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านการเป็นชุมชนที่มีการพึ่งตนเองที่ดี อภิญา เนติประมุข (สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2561)

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีทุนการเงิน จึงสามารถนำไปบริหารจัดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งในด้านการเป็นชุมชนพึ่งตนเองที่ดี ด้านการเป็นชุมชนที่ยั่งยืนจากมีการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การเป็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” เป็นต้น

4.4 การอภิปรายผลการศึกษา

4.4.1 ชุมชนตลาดสามชุกมีลักษณะความเข้มแข็งของชุมชนที่นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง 10 ด้าน

1) ชาวบ้านชุมชนตลาดสามชุกมีจิตสำนึกชุมชน 2) มีจิตวิญญาณชุมชน 3) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 4) มีการพึ่งตนเองที่ดี 5) มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง 6) มีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี 7) มีเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง 8) มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง 9) เป็นชุมชนสงบสุข 10) เป็นชุมชนที่ยั่งยืน มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นจากประเด็นการศึกษาคือ “ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกมีลักษณะความเข้มแข็งชุมชนในด้านใดบ้าง อย่างไร” และจึงนำเสนอแนวคิดการศึกษา ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง 10 ด้านตามแนวคิดของสนธยา พลศรี (2542, น. 60-62) ผลการศึกษาชุมชน

ตลาดสามชุกจากปรากฏการณ์การพัฒนาชุมชนมีลักษณะความเข้มแข็งที่นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งทั้งหมด 10 ด้านตรงกัน

“การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกมาจากการรวมตัวกันของสมาชิกชุมชนที่เป็นชาวบ้าน ชาวตลาดที่ต้องการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยจากการมีโครงการรื้อถอนเรือนไม้เก่า 2 ชั้น ซอย 1 และ 2 ของกรมธนารักษ์ และด้านเศรษฐกิจชุมชนตกต่ำในยุคพองสบู่แตก ปี พ.ศ. 2540-2543” กฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561) แสดงถึงชาวบ้านชุมชนตลาดสามชุกมีจิตสำนึกชุมชนเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีจิตวิญญาณชุมชนรักชุมชนบ้านเกิดของตนเอง ต้องการให้ชุมชนดำรงอยู่ต่อไป มีวิถีชีวิตประกอบอาชีพค้าขายมายาวนานที่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองเป็นส่วนมากของชุมชน และชุมชนตลาดสามชุกมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรชุมชนจากภาคประชาชน “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” เข้ามาเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆอย่างได้ผล เช่น ด้านที่อยู่อาศัยแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานกับกรมธนารักษ์เพื่อขอเสนอกิจกรรมการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเก่าแก่ของชุมชนและไม่ต้องมีการรื้อถอน ในด้านเศรษฐกิจชุมชนมีการจัดกิจกรรม “อ้อยดีที่สามชุก” เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น เป็นต้น จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิณี รอดสิน (2554) ศึกษาเรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ในผลการวิจัยด้านการดำรงความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมการพัฒนาทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านปางจำปีส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับสูง ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน พึ่งตนเองได้ ชาวบ้านมีความรักและหวงแหนชุมชน มีการตระหนักถึงการเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี ผู้นำ และคณะกรรมการทำงานของชุมชนบ้านปางจำปี มีความตระหนักถึงการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนและการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกับชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ชาวบ้านปางจำปีเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและกำหนดทิศทางของชุมชนร่วมกัน

ด้านการมีจิตสำนึกชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกันของชุมชนก่อให้เกิดพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนด้านที่อยู่อาศัยและด้านเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตลาดสามชุกจากปี พ.ศ. 2540-2543 ถึงปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์วรวิทย์ ผาสุกโก (2559) เรื่องพระสงฆ์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน:กรณีศึกษาชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเรื่องการมีจิตสำนึกชุมชนของชาวบ้านเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีพื้นฐานของความคิดสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความสามัคคี ชุมชนสามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา และตัดสินใจเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ พัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และยังมีความสอดคล้องในเรื่องการพึ่งตนเองที่ดีด้านชุมชนตลาดสามชุกมีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองที่มีวิถีชีวิตด้านการค้าขายมายาวนาน จึง

สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์วรวิทย์ ในประเด็นผลการวิจัยที่ว่ากรมิจิตสำนึกชุมชนยังส่งผลทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในการแก้ไขด้านเศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

ชุมชนตลาดสามชุกมีลักษณะความเข้มแข็งของชุมชนในด้านมีองค์กรชุมชนเข้มแข็งสามารถทำให้เกิดการเสริมสร้างการเป็นชุมชนเข้มแข็งได้ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนตลาดสามชุกนี้จากปรากฏการณ์มี “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก” ทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนยึดหลักการให้สมาชิกชาวตลาดร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาชุมชน และมี “เทศบาลตำบลสามชุก” ทำหน้าที่เปิดเวทีประชาคมสามชุก เพื่อการดำเนินการจัดทำแผนชุมชนโดยยึดหลักประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544, น.46) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนโดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบต่อผู้ภายนอกชุมชนสำหรับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะต้องเป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

4.4.2 ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนตลาดสามชุก

ในด้านทุนมนุษย์ของชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของพระสงฆ์ต่อชุมชนตลาดสามชุกมีคตินิยมในการปฏิบัติตนของชาวตลาดสามชุกในด้านการมีจิตสำนึกชุมชนและการบริหารจัดการชุมชนด้านเศรษฐกิจให้ดี มาจากการส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกชุมชนเรื่องให้สมาชิกชาวตลาดสามชุกเป็นคนน่ารัก “ยิ้มแย้มแจ่มใส น้ำใจไมตรี วใจไพเราะ” และ “มือเอื้อม ปากอ้า หน้ายิ้ม” มือเอื้อม คือการพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้น ปากอ้า คือสามารถประชาสัมพันธ์เรื่องราวของสามชุกของเราได้ผ่านสินค้าของเขา หน้ายิ้ม คือมีอัธยาศัยไมตรีตามแบบวิถีชีวิตคนไทยชาวพุทธ (คตินิยมจากพระมงคลกิตติวิบูลย์ เจ้าอาวาสวัดวิมลโลกอาราม อ.สามชุก รongเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจชาวตลาดสามชุกกฤตยา เสริมสุข (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2561) จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครู สมุห์วรวิทย์ ผาสุโก (2559) เรื่องพระสงฆ์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน:กรณีศึกษาชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยอธิบายว่าในชุมชนมีความรักสามัคคีในการอนุรักษ์ตลาดร้อยปี ซึ่งเป็นศูนย์รวมวิถีชีวิตของคนใน ชุมชน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมของความศรัทธา ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน กิจการต่างๆทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้คนในชุมชน เกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อีกทั้งยังทำหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้เข้มแข็ง

ในเรื่องเกี่ยวกับสมาชิกภายในชุมชนในด้านการมีจิตสำนึกชุมชนเป็นเจ้าของ

ร่วมกันของชาวตลาดสามชุก มาจากชุมชนมีปัจจัยด้านทุนสังคมที่มีระบบสังคมเชิงแน่นแฟ้นแบบสังคมเครือญาติ สมาชิกภายในชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันก่อให้เกิดการเสริมสร้างพลังชุมชนให้เกิดเครือข่ายสมาชิกภายในชุมชนมาจากบ้าน ตลาด วัด โรงเรียนและท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างได้ผล และชุมชนมีทุนด้านกายภาพที่มีตลาดเก่า “สามชุกตลาดร้อยปี” อีกทั้งยังมีวิถีชีวิตประกอบอาชีพค้าขายมายาวนานเป็นส่วนมาก สมาชิกชาวบ้าน ชาวตลาดสามชุกจึงมีจิตวิญญาณรักบ้านเกิด ห่วงแหนชุมชนต้องการดำรงรักษาชุมชนให้คงอยู่อย่างยาวนาน ตลาดสามชุกจึงเป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งประกอบอาชีพค้าขายในบริเวณเดียวกันของชาวชุมชนตลาดสามชุก จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุรณ์ ธรรมลังกา (2556) วิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงรายในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงราย เป็นสังคมแบบเครือญาติ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยสำคัญ คือกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่งผลให้ชุมชนตลาดสามชุกยังคงรักษาอนุรักษ์สภาพชุมชนให้คงอยู่ถึงปัจจุบันและสามารถแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยได้สำเร็จ มาจากชุมชนตลาดสามชุกมีปัจจัยสนับสนุนด้านทุนกายภาพและเป็นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ มี “สามชุกตลาดร้อยปี” มีบ้านขุนจ่านจันารักษ์ และ บ้านพูดได้ และมีลานโพธิ์แสดงกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมและกิจกรรมอื่นๆอีกทั้งในด้านชุมชนมีผู้นำชุมชนที่ดี เป็นคนสามชุกเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน มีผู้ทรงภูมิปัญญาชุมชนในการค้นคว้าศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆและ อัตลักษณ์ชุมชน ได้รวมตัวกันก่อตั้งองค์กรชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนได้สำเร็จ และเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จากการกำหนดแนวทางให้อนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและท้องถิ่น และในที่สุดในด้านเศรษฐกิจชุมชนชาวตลาดสามชุกก็มีการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากปัจจัยทุนดังกล่าวอย่างได้ผล จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของโศภิตลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล (2556) เรื่อง ตลาดย้อนยุคสามชุก: การเมืองเรื่องพื้นที่และธุรกิจแห่งการถวิลหาอดีต กลวิธีสำคัญที่ชาวตลาดสามชุกนำมาใช้เพื่อต่อสู้ ต่อรอง และปกป้องรักษาพื้นที่ตลาดสามชุกที่เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากินมา ตั้งแต่บรรพบุรุษไม่ให้ถูกไล่รื้อถอนจากกรมธนารักษ์ คือ 1) การผลิตสร้างความหมายใหม่ให้ตลาดสามชุกกลายเป็น “สามชุกตลาดร้อยปี” หรือ ‘ตลาดย้อนยุคสามชุก’ แหล่งท่องเที่ยวเชิงถวิลหาอดีต 2) การรื้อฟื้นอัตลักษณ์ในอดีต ไม่ว่าจะเป็นโคลงนิราศสุพรรณและ สุนทรภู่ ขุนจ่านจันารักษ์ วัตถุข้าวของ เรื่องราวความทรงจำ และ อาหารในชีวิตประจำวันของผู้คนในตลาดสามชุกให้มาเป็นสินค้า ที่สามารถซื้อขายได้ในปัจจุบันเพื่อการบริโภคของนักท่องเที่ยว รวมทั้ง 3) การสถาปนาให้

มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและนานาชาติ

ในด้านปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนมาจากชุมชนตลาดสามชุกมีทุนชุมชนสำหรับนำมาบริหารจัดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนการเงิน โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชนสนับสนุนร่วมแรงร่วมใจกันนำทุนชุมชนที่มีอยู่เหล่านี้มาดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้สำเร็จผล ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน มีความสอดคล้องกับแนวคิดของเสรี พงศ์พิศ (2551, น. 136) ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้มีลักษณะสำคัญใหญ่ๆ 4 ข้อ ในด้านที่สอดคล้องปรากฏมีใน ข้อ 3.เป็นชุมชนที่จัดการ “ทุน” ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทุนซึ่งหมายอะไรที่มากกว่าเงิน เป็นทุนทรัพยากร ความรู้ภูมิปัญญา ทุนโภคทรัพย์ และทุนทางสังคม ทำให้รากฐานมั่นคง มีหลักประกันชีวิตที่ไม่ได้ฝากชีวิตไว้กับธุรกิจการค้าที่ชุมชนมักไม่มีความรู้ความชำนาญ แต่ฝากไว้กับระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงและพอเพียง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยแบ่งการสรุปเป็นหัวข้อมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 สรุปผลการผลการศึกษา

5.1.1 การศึกษาลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

5.1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนตลาดร้อยปี

สามชุก

5.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษา

5.1 สรุปผลการผลการศึกษา

5.1.1 การศึกษาลักษณะการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกมีเรื่องสังเกตที่มีลักษณะเด่นๆด้านความเข้มแข็งของชุมชนที่นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชาวชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกตามปรากฏการณ์การดำเนินงานการพัฒนาชุมชน แบ่งได้ 10 ด้าน ดังนี้

1. ชุมชนตลาดสามชุกมีชาวบ้านในท้องถิ่นมีจิตสำนึกชุมชน

คือชาวบ้านชุมชนตลาดสามชุกเป็นผู้มีจิตสำนึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีความสมานฉันท์และสมัครสมานสามัคคีกันในชุมชน มีความขัดแย้งกันในชุมชนน้อย คือ “สมาชิกทุกคนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน” ทำให้เกิดพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน

2. ชุมชนตลาดสามชุกมีชาวบ้านในท้องถิ่นมีจิตวิญญาณชุมชน

ชาวบ้านชุมชนตลาดสามชุกมีจิตวิญญาณชุมชนรักบ้านเกิด มีความห่วงหาชุมชนร่วมกันของสมาชิกภายในชุมชนทำให้เกิดพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหา ความต้องการของชุมชนและการดำรงอยู่ของชุมชนที่ยั่งยืน

3. ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

ชุมชนมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดสามชุกไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น การมี “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ้านงจันารักษ์” และกิจกรรม “บ้านพูดได้” และมีกิจกรรมการแสดงที่ลานโพธิ์ ด้านวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนจากโรงเรียนในชุมชนสามชุก และกิจกรรมอื่นๆของชุมชน นอกจากนี้ ยังได้เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านการไม่สูบบุหรี่ ต้มเหล้า และสิ่งเสพติดให้โทษบริเวณตลาดร้อยปีสามชุกและชุมชนสามชุกร่วมกับหน่วยงาน (สสส.) เป็นการสะท้อนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของชุมชน

4. ชุมชนตลาดสามชุกมีการพึ่งตนเองที่ดี

ชุมชนตลาดสามชุกมีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มีร้านค้าเก่าแก่ที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชนสามารถดำเนินกิจการค้าได้อย่างยาวนานถึงยุคปัจจุบันแสดงถึงการพึ่งตนเองได้ของชาวตลาดสามชุกมาแต่อดีต

คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ นำการพัฒนาตลาดสามชุกด้วยกำลังร่างกาย แรงใจ ทุนทรัพย์ของสมาชิกช่วยกันบริจาคโดยมีการจัดตั้ง “กองทุนพัฒนาตลาดสามชุก” ให้เกิดความเข้มแข็งจากเงินทุนของสมาชิกชาวบ้าน ชาวตลาดในชุมชน ทุนทางสังคมของชุมชน ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนและทุนชุมชนด้านต่างๆที่มีอยู่มาช่วยในการปรับปรุงพัฒนาให้เกิดศักยภาพในชุมชนอย่างได้ผล

ร้านค้าที่ผู้วิจัยได้รับความกรุณาให้สัมภาษณ์ข้อมูลประวัติร้านค้าในฐานะสมาชิกชุมชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นแบบอย่างร้านค้าเก่าแก่ในชุมชนและมีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองมี 3 ร้าน ได้แก่ ร้านข้าวห่อใบบัวป้ามัลลิกา ร้านทองม้วนโบราณป่าแปด และร้านขายยาแผนโบราณ-ยาจีน ฮกอันโอสถสถาน

5. ชุมชนตลาดสามชุกมีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง

โดยชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกมีองค์กรชุมชนที่มีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นผู้นำการดำเนินงานพัฒนาชุมชนตลาดสามชุกมี 2 องค์กรหลัก ได้แก่ “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” และ “เทศบาลตำบลสามชุก”

6. ชุมชนตลาดสามชุกมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี

จากการที่ชุมชนมีหน่วยงานพัฒนาชุมชนที่เป็น “องค์กรชุมชน” ทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนของชาวชุมชนสามชุกนับจากปี พ.ศ.2543 ถึงปัจจุบัน มี 2 หน่วยงานหลักได้แก่

องค์กรชุมชนจากภาคประชาชน คือ “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” ได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำเพื่อดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน กำหนดวิธีการบริหารจัดการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาชุมชนตามหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนในท้องถิ่น กำหนดวิสัยทัศน์ให้สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนในทิศทางที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวชุมชนและทุนชุมชนด้านต่างๆอย่างได้ผล

ชุมชนตลาดสามชุกมีแผนงานการดำเนินงานพัฒนาชุมชนที่ดี โดยในปี พ.ศ. 2543-2549 ได้ร่วมกันคิดแผนงานที่จะทำให้สามชุกเป็นเมืองน่าอยู่อย่างครบวงจรด้วยแผนงานคือ 1.แผนงานฟื้นฟูและพัฒนากิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 2.แผนงานประชาสัมพันธ์ 3.แผนงานจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 4.แผนงานเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นภายในท้องถิ่น 5.แผนงานฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับภาครัฐ

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6.แผนงานบริหารจัดการท่องเที่ยว

ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของชุมชนตลาดสามชุกในกิจกรรมด้านส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน กิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมการแสดงทางด้านวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนที่ลานโพธิ์ เป็นต้น สมาชิกภายในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว มีรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบการร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาสามารถกระทำได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำ ช่วยงบประมาณ แบ่งความรับผิดชอบ และการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการมีส่วนร่วมมีอยู่ในระดับร่วมปฏิบัติและระดับควบคุมโดยประชาชนโดยมีการประชุมลงมติเสียงข้างมากในการตัดสินใจดำเนินงานพัฒนาชุมชน เป็นต้น

ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดีอีกประการหนึ่งมาจากการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ 1 ใน 12 เมืองนำร่อง กับมูลนิธิชุมชนไท และ สสส.) และนำไปสู่การเป็น “พิพิธภัณฑสถานชุมชนงานจันจันารักษ์” และ “บ้านพูดได้” กลายเป็นพิพิธภัณฑสถานชุมชนที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนอย่างน่าภาคภูมิใจของชาวชุมชนสามชุกเป็นอย่างดี

คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์และสมาชิกชุมชนให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทุนทางสังคมของชุมชนตามแนวทางของอาจารย์อเนก นาคะบุตร ให้ความสำคัญไว้ 5 เรื่อง 1.ทุนการมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของคนในชุมชน 2.ทุนทางภูมิปัญญา 3.ทุนทรัพยากรมนุษย์ 4.ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ 5.ทุนกองทุนสาธารณะ มีความสอดคล้องกับเรื่องทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืนมี 5 ด้าน 1.ทุนมนุษย์ 2.ทุนสังคม 3.ทุนกายภาพ 4.ทุนธรรมชาติ 5.ทุนการเงิน ของกรมการพัฒนาชุมชน

ปัจจุบันคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ ก็ยังดำเนินงานบริหารมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจชุมชนเป็นสำคัญ เช่น การจัดระเบียบตลาด การรักษาคุณภาพสินค้าที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ร้านค้าเก่าแก่ของชุมชนท้องถิ่น การรักษาความสะอาดของตลาด การอนุรักษ์ฟื้นฟูปรับปรุงอาคาร การจัดการกองทุนฟื้นฟูและอนุรักษ์ มีการจัดทำสื่อ ของที่ระลึกจำหน่าย ณ ลานโพธิ์ และการประชาสัมพันธ์ การประชุมชมการจัดกิจกรรมประจำปี ต่างๆ เป็นต้น

องค์กรชุมชนจากภาครัฐ คือ “เทศบาลตำบลสามชุก” ทำหน้าที่เปิดเวทีประชาคมเพื่อให้สมาชิกในชุมชนท้องถิ่นได้นำเสนอแผนงานพัฒนาชุมชนในปีงบประมาณต่างๆ มุ่งเน้นการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยปัจจุบันผู้วิจัยได้กำหนดช่วงเวลาทำการศึกษาแผนพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสามชุกจากการเปิดเวทีประชาคมจากปี พ.ศ.2559 - 2564

ปัจจุบันชุมชนตลาดสามชุกได้ดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้รับการยอมรับเป็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” คำขวัญชุมชนคือ “ตลาดมีชีวิต พิพิธภัณฑสถานมีชีวิต” วิสัยทัศน์ชุมชน “ชุมชนตลาดสามชุก

ต้นแบบการเรียนรู้อย่างยั่งยืน”

7. ชุมชนตลาดสามชุกมีเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง

จากการที่ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จากการมี “ทุน ภายภาคและเป็นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน” และเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “สามชุก ตลาดร้อยปี” ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนจึงมีเครือข่ายชุมชนจากทั้งภายในชุมชนและ ภายนอกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในโอกาสต่างๆตามแผนการดำเนิน กิจกรรม การศึกษาดูงานต่างๆ และชุมชนมีการสื่อสารกันด้วยระบบเสียงตามสาย

8. ชุมชนตลาดสามชุกมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง

โดยมี “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” ทำหน้าที่ผู้นำชุมชน ที่มีความเข้มแข็งที่มาจากทีมผู้นำชุมชนที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน มีคุณธรรม ในชุมชน รวมทั้งมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถของชุมชนที่จัดว่าเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชนใน การศึกษาสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์ชุมชน ฯลฯ

9. ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนสงบสุข

จากผลของการที่ชุมชนตลาดสามชุกสามารถแก้ไขปัญหาและความต้องการ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านเศรษฐกิจชุมชน และการมีกิจกรรมชุมชนประจำปีถึงปัจจุบัน จึงเป็นการ เสริมสร้างพลังชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ระบบสังคมของชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ตามวิถี ชีวิตดั้งเดิมที่เป็นชุมชนค้าขาย สมาชิกชาวบ้านในชุมชนส่วนมากมีความสุขจากการมีรายได้ อย่าง ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ชุมชนตลาดสามชุกจึงเกิดความสงบสุขจากการที่เป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถ พึ่งตนเองได้สมความปรารถนาของสมาชิกในชุมชน

10. ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนที่ยั่งยืน

ในหลักการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ชุมชนมีการพิจารณาด้านมิติในการพัฒนาชุมชน 4ด้าน ได้แก่ ยึดหลักการที่จะต้องมีความสมดุลกัน ใน ทุกด้านคือด้านเศรษฐกิจชุมชนตลาดสามชุกได้รับความสำเร็จในการเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ “สามชุกตลาดร้อยปี” ส่งผลดีด้านเศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญเติบโตและคณะกรรมการ พัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์จึงได้ดำเนินการมุ่งเน้นการจัดระเบียบตลาด ปลูกจิตสำนึกให้กับพ่อค้า แม่ค้าชุมชนด้านการรักษาคุณภาพสินค้า รักษาอัตลักษณ์สินค้าของชุมชน ความสะอาดของสินค้าสด ใหม่ และมีความจริงใจต่อลูกค้า ตามแบบอย่างที่ว่าชุมชนตลาดสามชุกรุ่นปู่ตายายได้ดำรงรักษา ไว้ตลอดมา เป็นต้นด้านสังคมมีการดำรงรักษาไว้ซึ่งระบบสังคมแบบเครือญาติ ด้านวัฒนธรรมส่งเสริม ให้มีกิจกรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง และเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมชุมชนและท้องถิ่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีการรณรงค์ให้สมาชิกดูแลรักษาความสะอาด ของตลาดอย่างสม่ำเสมอในบริเวณร้านของตนเอง และประสานงานหน่วยงานภาครัฐ “เทศบาลตำบล สามชุก” ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น

5.1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนตลาดร้อยปี

สามชุก

ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนมาจากชุมชนตลาดสามชุกมีทุนชุมชนสำหรับนำมาบริหารจัดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชนมาดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้สำเร็จผล ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน ดังนี้

5.1.2.1 ทุนมนุษย์

คือประชากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นในฐานะชุมชนบ้านเกิด ประกอบด้วยสมาชิกชุมชนจำแนกได้ตาม เพศ วัย นับจากปี พ.ศ. 2559 ถึงปัจจุบัน มีจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรโดยรวมทั้งสิ้นจำนวนประมาณ 1, 001 คน เรียกว่า “ชาวตลาดสามชุก” เรียกกันย่อๆว่า “คนสามชุก” โดยสมาชิกชาวชุมชนเหล่านี้มีคุณลักษณะสำคัญโดยรวมของสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นผู้มีจิตสำนึกชุมชนเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีจิตวิญญาณชุมชนรักชุมชนบ้านเกิด ห่วงแทนชุมชนต้องการดำรงรักษาชุมชนให้คงอยู่ยาวนาน มีค่านิยมขอความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงสามารถรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นเกิดเป็นพลังชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ

สมาชิกชาวบ้าน ชาวตลาดในชุมชนตลาดสามชุกส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย มีร้านค้าเก่าแก่เป็นอัตลักษณ์ร้านค้าในชุมชนเกิดขึ้นมากมายและมีการสืบทอดภูมิปัญญาด้านอาชีพค้าขายมายาวนาน ชุมชนจึงมีระบบเศรษฐกิจเป็นแบบพึ่งตนเอง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ร้านค้าเก่าแก่ที่มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง จากการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการค้าขายมาจากครอบครัวรุ่นปู่ย่าตายายและมาสู่รุ่นปัจจุบันจำนวน 3 ร้านค้า ได้แก่ ร้านข้าวห่อใบบัวป้ามัลลิกา ร้านทองม้วนโบราณป่าแปด และร้านขายยาแผนโบราณและยาจีนฮกอันโอสถสถาน

ชุมชนมีสมาชิกที่เป็นเด็กเยาวชนมาจากโรงเรียนต่างๆภายในชุมชนสามชุก มาเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต่างๆที่มีการจัดขึ้นตามวาระโอกาส มีการแสดงกิจกรรมด้านวัฒนธรรมดนตรีไทยและอื่นๆที่ลานโพธิ์ของชุมชน และกิจกรรมส่งเสริมด้านสุขภาพกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น

ชุมชนมีสมาชิกในชุมชนเป็นผู้นำชุมชนตามธรรมชาติที่เป็นคนสามชุกต่อสู้เพื่อชุมชนบ้านเกิด มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีคุณธรรม และมีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ชุมชน โดยประสานงานในการทำการศึกษาร่วมกับเครือข่ายภายนอกชุมชนต่างๆนำไปสู่ความสำเร็จในการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากการมี “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจำนางจินารักษ์” และ“บ้านพุตไต้” และลานโพธิ์แสดงกิจกรรมต่างๆ

ชุมชนตลาดสามชุกมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทยและชาวจีน เป็นศูนย์รวมจิตใจของ

ชาวสามชุกในการปลูกจิตสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชนให้เกิดแก่สมาชิกชาวชุมชนตลาดสามชุก

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีทุนมนุษย์ จึงสามารถนำไปบริหารจัดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งในด้านการมีจิตสำนึกชุมชน ด้านมีจิตวิญญาณชุมชน ด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้านการพึ่งตนเองที่ดีของชุมชน ด้านการจัดการชุมชนที่ดี ด้านการมีเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ด้านการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ด้านการเป็นชุมชนสงบสุข และด้านเป็นชุมชนที่ยั่งยืน เป็นต้น โดยสมาชิกมาจากชาวบ้าน ชาวตลาด วัด เด็กและเยาวชนจากโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ

5.1.2.2 ทุนสังคม

คือชุมชนตลาดสามชุกมีประชากรที่เป็นสมาชิกชุมชนมาจากภายในชุมชน ได้แก่ ชาวบ้าน ชาวตลาด วัด โรงเรียน มีระบบสังคมแบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ชุมชนมีความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก มีศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกเป็นที่เคารพบูชาและเป็นศูนย์รวมจิตใจชาวชุมชน มีประเพณีชาวพุทธ มีประเพณีสงกรานต์ งานไหว้พระจันทร์ การแสดงจ๊วประจำปี การแสดงดนตรีไทยและอื่น ๆ ด้านวัฒนธรรมไทย มีกิจกรรมส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ คืองานอร่อยดีกินฟรีทั้งตลาด ทุกวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี เริ่มจากปี พ.ศ. 2552 ถึงปัจจุบัน เป็นการส่งเสริมดำรงรักษาค่านิยมของระบบสังคมแบบเครือญาติที่มีมาแต่อดีตของชาวชุมชนตลาดสามชุกมายาวนานที่เป็นทุนสังคมที่ดีงาม

มีกลุ่มผู้นำภายในชุมชน ก่อตั้งเป็นองค์กรชุมชนมาจากภาคประชาชน “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” และองค์กรชุมชนมาจากภาครัฐที่เป็นหน่วยงานปกครองชุมชนท้องถิ่นของรัฐ “เทศบาลตำบลสามชุก” ดำเนินการเปิด “เวทีประชาคมสามชุก” เพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน จึงส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการเป็นชุมชนที่มีเครือข่ายภายในชุมชนเข้มแข็ง และองค์กรชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนมีกลุ่มทางสังคมภายนอกชุมชนมาจากการเข้าร่วมภาคีต่างๆ เช่น การที่ชุมชนตลาดสามชุกเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ 1 ใน 12 เมือง เพื่อเป็น “ชุมชนต้นแบบ” การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน กับมูลนิธิชุมชนไท ปัจจุบันชุมชนตลาดสามชุกมีการเข้าร่วมเครือข่าย 6 ตลาดการท่องเที่ยว เพื่อเข้ามาศึกษาดูงานเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกิจกรรมการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

ชุมชนมีเครือข่ายการท่องเที่ยวแวดล้อมชุมชนตลาดสามชุก ได้แก่ ธุรกิจท่องเที่ยวล่องเรือแม่น้ำท่าจีนเยี่ยมชมบ้านเรือไทยสาคร ชุมชนวัดสามชุก

ชุมชนตลาดสามชุกเป็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” จึงมีประชาชนจากภายนอกชุมชนและเป็นนักท่องเที่ยวได้หมื่นเวียนเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนตลาดสามชุกเป็นจำนวนมากถึงปัจจุบัน จัดได้ว่าเป็นทุนสังคมอย่างหนึ่งของชุมชน

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีทุนสังคม จึงสามารถนำไปบริหารจัดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งในด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้านเมืองคกรชุมชนเข้มแข็ง ด้านชุมชนมีการพึ่งตนเองที่ดี ด้านการจัดการชุมชนที่ดี และด้านการมีเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้น

5.1.2.3 ทุนกายภาพ

คือการที่ชุมชนตลาดสามชุกมีระบบโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกจากมนุษย์เป็นผู้คิดค้นและจัดสร้างขึ้น เช่น ถนน สะพาน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สวนสาธารณะชุมชน การตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีนมีความสะดวกในการคมนาคมทางน้ำจากในอดีตและปัจจุบันอยู่ทางเชื่อมถนนทางหลวงหมายเลข 340 แยกเข้าอำเภอสามชุก อยู่ติดกับที่ว่าการอำเภอสามชุกที่มีการคมนาคมเดินทางโดยรถยนต์ทางบกอย่างสะดวกสบายส่งผลให้ได้รับความนิยมในการเดินทางแวะเยี่ยมชมหาซื้อสินค้าของชุมชนจากเส้นทางผ่านไปมานี้เป็นจำนวนมาก และชุมชนตลาดสามชุกมีโบราณสถานในชุมชน สิ่งก่อสร้างเก่าแก่ของชุมชน ได้แก่ “สามชุกตลาดร้อยปี” มีสถาปัตยกรรมเรือนไม้เก่า 2 ชั้น 4 ซอย 2 ถนน เป็นอัตลักษณ์ชุมชน มี “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านางจันารักษ์” และ “บ้านพุตไต้” และลานโพธิ์แสดงกิจกรรมด้านวัฒนธรรมของชุมชนและอื่นๆส่งผลให้ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ดี

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีทุนกายภาพ จึงสามารถนำไปบริหารจัดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งในด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้านการพึ่งตนเองที่ดีของชุมชน ด้านชุมชนมีการจัดการที่ดี ด้านการมีเครือข่ายชุมชนที่ดี และด้านการเป็นชุมชนที่ยั่งยืนจากมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การเป็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” เป็นต้น

5.1.2.4 ทุนธรรมชาติ

คือการที่ชุมชนตลาดสามชุกมีสิ่งแวดล้อมชุมชนเป็นทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวและพืชผลทางการเกษตรแวดล้อมชุมชนบริเวณกว้างของตำบลสามชุก ฯลฯ มาแต่ในอดีต มีพื้นที่สภาพตลาดที่มีการจัดผังเรือนไม้ 2 ชั้น 4 ซอย 2 ถนน ที่เป็นสถาปัตยกรรมเก่าแก่ได้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศริมแม่น้ำส่งผลให้สภาพอากาศของชุมชนเหมาะสมกับเป็นชุมชนด้านการค้าขายมายาวนานจากอดีตถึงปัจจุบัน

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีทุนธรรมชาติ จึงสามารถนำไปบริหารจัดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งในด้านการเป็นชุมชนที่ยั่งยืนจากมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีกิจกรรมชุมชนในการบำรุงรักษาดูแลอย่างต่อเนื่อง

5.1.2.5 ทุนการเงิน

คือทุนที่เป็นตัวเงินของชุมชนตลาดสามชุกได้มาจาก ผู้นำชุมชนและองค์กรชุมชน “คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์” จัดตั้งกองทุนสาธารณะ เรียกว่า “กองทุนพัฒนาตลาดสามชุก” มีการจัดทำสื่อ ของที่ระลึกจำหน่ายเพื่อหารายได้เข้ากองทุน รายได้จากการตั้งตู้รับบริจาคจากการเยี่ยมชม “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านางจันารักษ์” และ “บ้านพุตไต้”

ห้องน้ำลานโพธิ์ เพื่อใช้ในการปรับปรุงสถานที่ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในวาระโอกาสต่างๆ

การที่ชุมชนตลาดสามชุกมีทุนการเงิน จึงสามารถนำไปบริหารจัดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งในด้านการเป็นชุมชนที่มีการพึ่งตนเองที่ดี ด้านการเป็นชุมชนที่ยั่งยืน จากมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การเป็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษา

5.2.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

1. เสนอให้คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ยังคงส่งเสริมในด้านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งเกี่ยวกับสินค้าชุมชน โดยควรจัดสัดส่วนของประเภทร้านค้าเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากขึ้น และควรจำกัดจำนวนร้านค้าต่างประเภทออกไปให้เหลือน้อยลง

2. มีนโยบายจำกัดจำนวนของร้านค้าที่มาแข่งขัน และชนิดสินค้าทดแทนสินค้าสมัยใหม่ให้จัดทำแพ็คเกจสมัยใหม่

3. ส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกชุมชนเรื่องคุณภาพสินค้า อัตลักษณ์สินค้าท้องถิ่น และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้า และนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

5.2.2 ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมในการซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมตลาดร้อยปีสามชุก”

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ “การมีส่วนร่วมของประชาคมสามชุกในการจัดการสินค้าของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุกที่ยั่งยืน”

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ “บทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านในชุมชนตลาดสามชุก”

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2538). *ประชากรกับการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธ การพิมพ์.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2546). *โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์. (2556). *สามชุกวันนี้*. สุพรรณบุรี: พิมพ์ดี.
- จินตวิโร เกษมสุข. (2557). *หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจมาศ ศิริภัทร. (2544). *ประชาคมรากหญ้า*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2552). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข. (สรส).
- พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2524). กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์
- พระธรรมปิฎก. (2539). *การพัฒนาที่ยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลด์คิมทอง.
- พีรพัฒน์ พันศิริ. (2559). *เอกสารประกอบการสอน รายวิชา การพัฒนาองค์กรชุมชน*. นครปฐม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ไพฑูรย์ พงศะบุตร. (2544). *พจนานุกรมฉบับที่ 27*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2526). *การพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- รัชนิกร เศรษฐ์. (2528). *สังคมวิทยาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วัฒนาพร ฉิมสุวรรณ์ และคณะ. (2553). *แนวทางการพัฒนาทุนชุมชน ผู้ผลิต กลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาทุนชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน
- สนธยา พลศรี. (2542). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). *การพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). *การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ*. กรุงเทพฯ: เอมี เทรดตั้ง.
- สมพันธ์ เดชะอธิก. (2540). *พัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุวิทย์ยิ่งวรพันธ์. (2512). *การพัฒนาชนบทในประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสามสี.
- เสรี พงศ์พิศ. (2551). *แนวคิดแนวปฏิบัติ ยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- เสาวลักษณ์ ปรปักษ์พ่าย และกองบรรณาธิการ. (2558). *คู่มือสนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

บทความวารสาร

- ศรีปริญา ฐุประจ่าง. (2545). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจความเข้มแข็งของชุมชนชนบทไทย. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 41 (1), 29-33.
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนนคร*, 15 (2), 58-66.

วิทยานิพนธ์

- พระครูสมุห์วรวิทย์ ภาสุโก. (2559). *พระสงฆ์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
- ไศยลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล. (2556). *ตลาดย้อนยุคสามชุก: การเมืองเรื่องพื้นที่และธุรกิจแห่งการถวิลหาอดีต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย.
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). *รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, คณะครุศาสตร์, สาขาการศึกษาและการพัฒนาสังคม.
- อลิสสา มหาสวัสดิ์. (2550). *อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยชุมชน และความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรคของผู้นำชุมชนที่มีต่อการเสริมสร้างพลังในชุมชน: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์.

สาวิณี รอดสิน. (2554). *ชุมชนเข้มแข็ง:กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะมนุษยศาสตร์.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์. (2551). *ตลาดมีชีวิต พืชพันธุ์ที่มีชีวา สามชุกตลาดร้อยปี*. สนับสนุนการพิมพ์โดย โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ มูลนิธิชุมชนไท สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

เทศบาลตำบลสามชุก. (2559). *เอกสารแผนชุมชน ชุมชนตลาดสามชุก หมู่ 2 ตำบลสามชุก ประจำปี พ.ศ. 2559*.

ปกรณ์เทพ พจี. (2549). *ปัจจัยที่มีผลต่อโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน:*

กรณีศึกษาหมู่บ้านเมืองบาง จังหวัดหนองคาย. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พรรณงาม เก่าธรรมสาร และปรีดา คงแป้น. (2553). *ย้อนมองสามชุกตลาดร้อยปีกว่าจะถึงวันนี้*.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, สถาบันพัฒนาองค์กรเอกชน (องค์การมหาชน), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), กองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง, มูลนิธิชุมชนไท.

สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. (2546). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การสัมมนาประจำปี 2546, วันที่ 30 มิถุนายน 2546, ศูนย์การประชุมและแสดงสินค้าอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี.

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2546). *รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย*. ม.ป.ท.

สัมภาษณ์

กฤตยา เสริมสุข. คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ และผู้ทรงภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่น จ.สุพรรณบุรี. (26 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

ปัทมา อภิรสสกุล. นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ เทศบาลตำบลสามชุก.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี. (26 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

มัลลิกา ประพฤติดี. เจ้าของร้านข้าวห่อใบบัว “หรั่งศรีโรจน์” ตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี. (25 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

วิบูลย์ จีงเจริญสุขยิ่ง. แกนนำจัดทำแผนชุมชนสามชุก ปี 2557 – 2561 เทศบาลตำบลสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี. (15 มีนาคม 2561). สัมภาษณ์.

สมชาย หงส์สุพรรณ. คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี.

(24 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

สุจิตต์ เล่ห์จันทพงษ์. เจ้าของบ้านเรือนไทยสาคร อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี. (1 มีนาคม 2561).

สัมภาษณ์.

สุจิตรา หวังวิมาน. นักดนตรีไทย เครื่องเป่าพาทย์ (ระนาดเอก) โรงเรียนวัดบางขวาง อ.สามชุก

จ.สุพรรณบุรี. (24 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

สุนิภา เหลืองสีดีและวัฒนา แซ่เซีย. เจ้าของร้านยาแผนโบราณ-ยาจีน ฮกอันโอสถสถาน ตลาดร้อยปี

สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี. (25 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

อภิญา เนติประมุข. คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี.

(25 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

อภิวัฒน์ เจริญวัย. คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์. เจ้าของร้านทองม้วนโบราณป่าแปด

ตลาดร้อยปีสามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี. (1 มีนาคม 2561). สัมภาษณ์.

อรุณลักษณ์ อ่อนวิมล. คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี.

(23 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

อุทัย จงวัฒนารักษ์. คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ ข้าราชการครูบำนาญ

โรงเรียนวัดบางขวาง อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี. (24 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (13 พฤษภาคม 2560). *พลังชุมชน*. สืบค้นจาก

http://www.dmh.go.th/download/politic_crisis/techno/

เทศบาลตำบลบันนังสตา. (13 พฤษภาคม 2560). *ประชาคมคือ อะไร*. สืบค้นจาก [http://www.](http://www.bannangsata.go.th/file_news/184/1400473080.pdf)

[bannangsata.go.th/file_news/184/1400473080.pdf](http://www.bannangsata.go.th/file_news/184/1400473080.pdf)

นพดล เหล่ากอ. (3 พฤษภาคม 2560). *ชุมชนเข้มแข็ง*. สืบค้นจาก [http://www.gotoknow.org/_](http://www.gotoknow.org/_posts/32079)

[posts/32079](http://www.gotoknow.org/_posts/32079)

เรณูมาศ รักษาแก้ว. (13 พฤษภาคม 2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. สถาบันพระปกเกล้า.

สืบค้นจาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การมีส่วนร่วมของประชาชน>

สมชาย ศรีวิรัตน์. (15 พฤษภาคม 2560). *การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : แนวคิด หลักการพัฒนา และ*

การดำเนินงานพัฒนาชุมชน. สืบค้นจาก [https://www.gotoknow.org/posts/549133:](https://www.gotoknow.org/posts/549133)

[s://www.gotoknow.org/posts/549133:](https://www.gotoknow.org/posts/549133) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลไรโคก ต.ไรโคก อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี. (30 เมษายน 2561).

แผนพับ-การจัดทำแผนชุมชน. สืบค้นจาก [www.district.cdd.go.th/promburi/wp-](http://www.district.cdd.go.th/promburi/wp-content/.../แบบแผนพับ-การจัดทำแผนชุมชน.pdf)

[content/.../แบบแผนพับ-การจัดทำแผนชุมชน.pdf](http://www.district.cdd.go.th/promburi/wp-content/.../แบบแผนพับ-การจัดทำแผนชุมชน.pdf)

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองจันทร์ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (16 พฤษภาคม 2561). *กระบวนการจัดทำแผนชุมชน*. สืบค้นจาก <http://www.district.cdd.go.th/muangchan-sisaket/services/กระบวนการจัดทำแผนชุมชน>





ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
การจัดเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. การเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

1.1 ความเป็นมาของการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

1.2 ความเข้มแข็งของชุมชนด้านต่างๆของชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก

1.3 ทฤษฎีและหลักการที่เป็นตัวชี้วัดการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดร้อยปี

สามชุก

2. ปัจจัยที่สนับสนุนความเป็นชุมชนเข้มแข็งด้านต่างๆของชุมชนตลาดร้อยปี

สามชุก

ภาคผนวก ข

เอกสารเผยแพร่ของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์



- ถึงนามสามชุกดำ ป่าดง
- เกรียงไคได้ฟ้ายดง แดกดำ
- เรือค้าทำนั้งคอง คอยเกรียง เรียงเอย
- รายจอดทอดทำน้ำ นับมี๊วชายของ

- สามเพ็งเล็งสะด่างไม้ ไพรสนชร์
- ป่าใหญ่ไซเขตคน ซาคบ้าน
- ร่มรื่นชื่นชมชดล ชุ่มแต่ แร่เอย
- ปลาว่ายสายสินธุ์สะอ้าน สะอาดดินพื้นทราย

โคลงสองพยางค์ที่มีต้นมาจากตอนหนึ่งของนิราศสุพรรณ ซึ่งสุนทรภู่เขียนไว้ครั้งที่ดินทางมาสุพรรณบุรี ในนิพิตศักราว 2385 เพื่อมาหาเหล็กไหลและยาอายุวัฒนะเป็นภักดีคนทางมาเมืองสุพรรณ ทั้งทั้งสอง บรรยายถึงสภาพของ บ้านสามชุก และบ้านสามเพ็ง ในช่วงปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3

ตลาดสามชุก เป็นท้องถื่นไม่มีแม่น้ำท่าจีน มีความเป็นอยู่ในลักษณะสมัยसान ระหว่างคนไทยและคนจีน

ห้องฟู้ ตลาดสามชุกในอดีตเจริญรุ่งเรืองมากถือเป็นย่านการค้าสำคัญแห่งหนึ่งของลำน้ำท่าจีน การคมนาคมสัญจร ไปมาและขนส่งสินค้า ใช้แม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางหลัก

ซบเซา เริ่มตั้งแต่ปี 2510 เป็นต้นมาการคมนาคมทางบกเริ่มเข้ามามีบทบาทและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การคมนาคมทางน้ำค่อยๆ หมดความสำคัญ ตลาดมีน้ำเพียงน้ำเริ่มซบเซา

เจียงเหงา ผู้คนเริ่มย้ายออกไปทำมาหากินที่อื่น

ฟื้นฟู ปี 2543 มีการจัดคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ ขึ้นมาเพื่อ หาแนวทางแก้ไข

ปี 2545 ตลาดสามชุกได้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ของมูลนิธิชุมชนไท โดยการสนับสนุนของ พอร. สสส.

ปี 2546 ตลาดสามชุกได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 12 เมืองน่าอยู่ โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่

ปี 2548 กิจกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ เป็นที่ยอมรับและชื่นชม จากทุกวงการ จนได้รับการคัดเลือกจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้ได้รับพระราชทานรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทองค์กรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี

ปี 2552 ชุมชนสามชุกตลาดร้อยปี ได้รับรางวัลระดับ "ดี" ในการประกวดโครงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ในภูมิภาคเอเชีย และปฏิบัติประจำปี 2552 จาก ยูเนสโก (UNESCO)

ปัจจุบัน ตลาดสามชุก การพัฒนาประสบความสำเร็จพอสมควร คนรู้จักสามชุกในนาม สามชุกตลาด 100 ปี "ตลาดมีชีวิต พืชพันธุ์พื้นบ้าน" เป็นแหล่งเรียนรู้การพิชิตที่เกิจากกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีคนมาเที่ยว มาซื้อของ และมาศึกษาดูงานจำนวนมาก ทำให้สามชุกมีชีวิต ชีวาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

ขอขอบคุณทุกท่านที่มามีอัน



จัดทำโดย...
 คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์
 72 หมู่ 2, ค.สามชุก อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี 72130
 โทร 035-571571, 081-6403327, 081-1946708
 081-1937925, 081-4413425

โทรสาร(แฟกซ์) 035-571485

สนับสนุนแผ่นพับโดย

เปิดอย่างจำเริญ

เปิดอย่างเปิดทองโล่สุพรรณดีเดิม หลังปีแปดตลาดร้อยปี ซอย ๘

แผ่นพับสามชุกตลาดร้อยปี

“สามชุกตลาดร้อยปี ๒๕๕๒-๒๕๕๔”		สินค้าสามชุก	ซื้อขายได้ไม่ลับสน
“สิบสองปีรำลึก-		ไทย จีน อยู่ปะปน	เอื้ออาทรอบอุ่น
ก่อนจะขึ้นกานต์กลอน	ผู้ใหญ่สอนบุษการุ	ชุมชนเป็นปึกแผ่น	หนาแน่นแรงศรัทธา
รูปเทียนดอกไม้ของหนู	กราบพ่อครู,พระรัตนครีย์	สร้างวัดโรงเรียนหมา	ชาวประชาพร้อมใจ
กราบเจ้าพ่อหลักเมือง	ที่เลื่องลือตำนาน	จากสามชุกสู่สามเพ็ง	เป็นต้นทุนประกอบการ
คารวะข้าขาน	เคารพท่านศรัทธาใจ	เอื้ออาทรสอดประสาน	เข้มแข็งมันพาท้าทั่วโลก
อันสามชุกชื่อเมือง	ที่ลือเลื่องไปทั่ว	ยุคเศรษฐกิจตกต่ำ	เรางามล้ำด้วยเพียงพอ
จากสามทางเคลื่อนตัว	มาแลกเปลี่ยนค้าขาย	ก้าวต่อไปไม่ย่อท้อ	ช่วยสืบต่อข้อแก้ไข
เรือเหินือไต่เรือเวียน	จอดเสยริวมแม่น้ำ	จึงรวมตัวกันปรึกษา	เพื่อรักษาสามชุกไว้
ตัดไม้กันคราคร้า	เพื่อจะนำมาใส่ของ	กิจกรรมนำจิตใจ	ร่วมแก้ไขให้ทุกทาง
สาม”กระซุ”และ”กระซุก”	ทรงพิทักษ์แนวตั้ง	มวลพ่อค้าประชาชน	ร่วมคิดค้นข้าราชการ
“สี่ชุก” ใส่วียนบ้าง	รวมเป็นนาม”สามชุก”ใจ	รวมจิตใจสอดประสาน	ชวนชาวบ้านมาช่วยกัน
เรื่องราวชาวสามชุก	ตั้งแต่ยุคอดีตสมัย	ค้นหาศูนย์รวมใจ	ได้รากเหง้าอันยาวนาน
ริมน้ำเร้าล้ำชาย	จึงเติบโตใหญ่เป็นชุมชน	สุนทรภู่ท่านข้าขาน	เป็นสะพานให้สดใส
ปลูกฝังจิตสำนึก	ให้ตระหนักในหน้าที่	จากน้ำใจหลายภาคส่วน	ผู้อาวุโสส่วนพานพบ
เยาวชนโรงเรียนดี	มีหน้าที่ช่วยสืบสาน	กำลังใจได้ประสพ	เราจึงพบกับวันนี้
ใช้กิจกรรมนำความคิด	มาประดิษฐ์ธงรงค์	รางวัลแต่ “องค์กร”	จาก “สถาปนิกสยาม”
มวลผู้ใหญ่ช่วยเสริมส่ง	เพื่อดำรงความเป็นไทย	“ยูเนสโกลือนาม”	คือพลังก้าวต่อไป
วัฒนธรรมประเพณี	สินค้ามีรายรอบ	ได้พัฒนาเมืองสามชุก	เหนื่อย- สนุกด้วยผูกพัน
รวมร่วมกันจัดกรอ	ให้รู้รอบกิจการงาน	สองมือใจสร้างสรรค์	รวมร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว
กิจกรรมการเป็นแกนนำ	จัดกิจกรรมแบบพอเพียง	อนาคตสืบต่อได้	อยู่ที่ใจของทุกท่าน
จากเล็กเล็กไม่ต้องเสียง	ก้าวพอเพียงใจสูงใจ	เอื้อรักอาทรกัน	น้ำใจมันก็ยั่งยืน
พลิกวิกฤตเป็นโอกาส	งามโอกาสส่องเรืองรอง	วันนี้หนูกราบลา	ด้วยปรารถนามีส่วนร่วม
เราอยู่กันฉันท์ที่นื่อง	ตอบสนองท้องถิ่นไสว	จึงลำนามคร่ำครวญ	ชักชวนผู้ใหญ่ทำ
พลิกพื้นกิจกรรม	วัฒนธรรมประเพณี	หนูภูมิใจในสามชุก	มีความสุขร่วมกิจกรรม
เป็นเกียรติส่งศักดิ์ศรี	บรรพชนมีนามเนา	ขอเพียงผู้ใหญ่ นำ	หนูก้าวตามด้วยศรัทธา
มูลนิธิชุมชนไท	เล็ก- ประไพ วิริยะพันธ์		
สื่อมวลชนนับอนันต์	ช่วยข้าขานกำลังใจ		กฤตยา เสริมสุข

๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๔

บทเพลงอีแซว “สามชุกตลาดร้อยปี” แต่งโดยอาจารย์กฤตยา เสริมสุข



ร้านข้าวห่อใบบัว

https://ed.files-media.com/ud/review/1/2/5017/IMG_5252.jpg,เมื่อ20/06/2561) ร้านข้าวห่อใบบัวป่ามัลลิกา/หรั่งศรีโรจน์ ตั้งอยู่บริเวณทางขึ้น-ลงสะพานพรประชา ใกล้ป้ายสามชุกซอย 1



ร้านทองม้วนโบราณป่าแป็ด

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:>

ANd9GcR8qaKUfBAHzRA00J8izyqkhMgMkkl - 8B0AR1JN5wo7WN1Hr5A2_A,เมื่อ20/06/2561) ร้านทองม้วนโบราณป่าแป็ดตั้งอยู่ถนนเลียบบนที่ ใกล้บริเวณซอย 3



ร้านขายโบราณ-ยาจีนฮกอันโอสถสถานที่ในปัจจุบัน



ป้าย “ร้านสบู่ถ่านไม้ไผ่ฮกอันโอสถสถานที่”
ร้านค้าตั้งอยู่ใกล้กับร้านข้าวห่อใบบัวป้ามลลิกา/หรั่งศรีโรจน์

ภาคผนวก ค

เอกสารแสดงการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสามชุก

บันทึกรายงานการประชุมชน “ประชาคมแผนพัฒนาเทศบาลและแผนชุมชน พ.ศ. 2561- 2562

บันทึกรายงานการประชุม		-๒-	
<p>ประชาคมแผนพัฒนาเทศบาลและแผนชุมชน (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒) ชุมชนตลาดสามชุก และชุมชนอยู่เจริญไปรษณีย์สามชุก หมู่ที่ ๒ ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ณ ริมเขื่อนหน้าวัดอารามสามชุก</p>			
<p>เริ่มประชุมเวลา ๑๗.๐๐ น. นายณรงค์ชัย โภควรรณวิทย์ นายกเทศมนตรีตำบลสามชุก</p>	<p>สวัสดิ์พี่น้องชุมชนตลาดสามชุก และชุมชนอยู่เจริญไปรษณีย์สามชุกทุกท่าน ในวันนี้เทศบาลตำบลสามชุกได้จัดโครงการเวทีประชาคมแผนพัฒนาเทศบาลและแผนชุมชน พร้อมกับโครงการเทศบาลเคลื่อนที่มาให้บริการแก่พี่น้องในชุมชนตลาดสามชุก และชุมชนอยู่เจริญไปรษณีย์สามชุก นอกจากนี้ยังมีศูนย์การเรียนรู้เกษตรระบบและการศึกษาดูงานอัยการอำเภอสามชุก หรือ กคน. ซึ่งมีห้องสมุดเคลื่อนที่มาให้บริการเพื่อส่งเสริมการอ่านหนังสือ ให้แก่เด็ก ๆ และเยาวชนในชุมชน ในส่วนของเทศบาลเองได้ออกมออำานวยความสะดวกให้บริการแก่พี่น้องในชุมชน ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ หลากหลายกิจกรรมด้วยกัน เช่น การรับเรื่องราวร้องทุกข์และให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย การให้ความรู้และแนะนำด้านการป้องกันอัคคีภัย การรับชำระภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย ค่าขยะมูลฝอย และใบอนุญาตต่างๆ การให้คำปรึกษาและรับคำร้องขออนุญาตปลูกสร้าง การตรวจรักษาพยาบาลเบื้องต้น การนำขยะมาแลกหรืออุปโภคบริโภค การแจกพืชผักสวนครัว และกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็ก ๆ และเยาวชน ส่วนการทำประชาคมแผนฯ ก็เพื่อรับทราบปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการของชุมชน โดยที่ประชาชนในชุมชนต้องร่วมกันคิด ร่วมกันเสนอโครงการในทุกๆ ด้านทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม การส่งเสริมอาชีพ และโครงการที่เห็นว่าประโยชน์แก่ชุมชน เพื่อเทศบาลจะได้นำไปจัดทำแผนพัฒนาต่อไป แต่ผมขอเพียงอย่างเดียวว่าโครงการที่เสนอต้องไม่ฝืนระเบียบฯ เพราะถ้าฝืนระเบียบฯ เราไม่สามารถดำเนินการให้ได้อีก อย่างเช่น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่เอกชน หรือพื้นที่ที่มีเจ้าของซึ่งไม่ใช่พื้นที่สาธารณะ และ 2. โครงการนั้นเป็นโครงการที่เอื้อประโยชน์ส่วนบุคคลเพียงคนเดียว โดยโครงการที่เข้าข่ายกรณีทั้ง ๒ นี้เทศบาลไม่สามารถดำเนินการให้ได้รับ เพราะจะมีผลกระทบกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอาจโดนร้องเรียน หรือมีปัญหาถูกเรียกเงินคืนได้รับ เพื่อไม่เป็นภาระเสียเวลาเราเริ่มทำประชาคมแผนฯ ได้เลยครับ โดยเริ่มที่ชุมชนตลาดสามชุกก่อนครับ เชิญครับ 	<p>นายณรงค์ชัย โภควรรณวิทย์ นายกเทศมนตรีตำบลสามชุก</p>	<p>๑. โครงการติดตั้งหลังคาคลุม บริเวณถนนเลียนบ่ (หลังคาโปร่งแสง) ๒. โครงการติดตั้งเสาไฟฟ้าส่องสว่าง บริเวณริมเขื่อนทางเดินริมแม่น้ำท่าจีน เริ่มตั้งแต่สะพานพระประชา ไปทางทิศเหนือถึงจุดเขื่อน ๓. โครงการซ่อมแซมแพหน้าตลาดสามชุกหรือบี ให้ครบทุกแพ ไม่ทราบมีท่านใดจะเสนอโครงการอื่นเพิ่มเติมอีกหรือไม่ เชิญครับ</p>
	<p>นายประพัฒน์ คูประชามิตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ค.สามชุก</p>	<p>นายประพัฒน์ คูประชามิตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ค.สามชุก</p>	<p>ขอเสนอโครงการอื่นๆ เพิ่มเติม ดังนี้ ๔. โครงการติดตั้งเครื่องออกกำลังกลางแจ้ง จำนวน ๑ จุด (บริเวณหน้าร้านนพอรรรถพล) ๕. โครงการปรับปรุงเปลี่ยนพื้นสะพานไม้ บริเวณธนาคารกรุงไทย ๖. โครงการส่งเสริมอาชีพ ๗. โครงการศึกษาดูงาน สวัสดิ์ศรีวิทย์ หมู่ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ค.สามชุก ขอเสนอโครงการติดตั้งเสาไฟฟ้าส่องสว่าง บริเวณริมเขื่อนทางเดินริมแม่น้ำท่าจีนเริ่มตั้งแต่สะพานพระประชา ไปทางทิศเหนือถึงจุดเขื่อน และขอให้เป็นระบบไฟฟ้าอัตโนมัติ เพื่อให้เจ้าหน้าที่จะได้ไม่ต้องดับสวิทช์เปิด-ปิด ทุกวัน โดยเฉพาะในวันที่ฝนตก อาจเกิดอันตรายให้ฟ้าผ่าได้ครับ ขอขอบคุณ ขออนุญาตขอให้เทศบาลฯส่งร่างระเบียบฯภายในบริเวณตลาดสามชุกหรือบีด้วยครับ</p>
	<p>นายณรงค์ชัย โภควรรณวิทย์ นายกเทศมนตรีตำบลสามชุก</p>	<p>นายณรงค์ชัย โภควรรณวิทย์ นายกเทศมนตรีตำบลสามชุก</p>	<p>ต้องขอขอบคุณท่านผู้ใหญ่บ้านสำหรับข้อเสนอแนะ ผมจะรับไปพิจารณา ส่วนการส่งระเบียบฯภายในตลาดสามชุกหรือบี ผมมอบให้กองสาธารณสุขดำเนินการให้เลยครับ ไม่ทราบมีท่านใดจะเสนอโครงการอื่นๆ เพิ่มเติมอีกหรือไม่ ถ้าไม่มีผมขอให้ประชุมประชาคมจัดลำดับความสำคัญ ๑-๕ ครั้ง มีมติเอกฉันท์ให้จัดลำดับความสำคัญโครงการลำดับที่ ๑ - ๕ ดังนี้</p>
	<p>มติที่ประชุม</p>	<p>มติที่ประชุม</p>	<p>๑. โครงการติดตั้งหลังคาคลุม บริเวณถนนเลียนบ่ (หลังคาโปร่งแสง) ๒. โครงการติดตั้งเสาไฟฟ้าส่องสว่าง บริเวณริมเขื่อนทางเดินริมแม่น้ำท่าจีน เริ่มตั้งแต่สะพานพระประชา ไปทางทิศเหนือถึงจุดเขื่อน (ให้ทำอัตโนมัติ) ๓. โครงการซ่อมแซมแพหน้าตลาดสามชุกหรือบี ให้ครบทุกแพ ๔. โครงการติดตั้งเครื่องออกกำลังกลางแจ้ง จำนวน ๑ จุด (บริเวณหน้าร้านนพอรรรถพล) ๕. โครงการปรับปรุงเปลี่ยนพื้นสะพานไม้ บริเวณธนาคารกรุงไทย</p>
<p>นายสุทธิ โภควรรณวิทย์ ประธานคณะกรรมการชุมชนฯ</p>	<p>สวัสดิ์ศรีวิทย์ มมนายสุทธิ โภควรรณวิทย์ ประธานคณะกรรมการชุมชนตลาดสามชุก ซึ่งตลาดสามชุกเป็นชุมชนในด้านอนุรักษ์ ที่ยังคงต้องการการพัฒนาจากเทศบาล โดยผมขอเสนอโครงการที่จะช่วยพัฒนาตลาดสามชุก ดังนี้</p>	<p>นายสมศักดิ์ สุริยายนต์ ประธานคณะกรรมการชุมชนฯ</p>	<p>ผมประธานคณะกรรมการชุมชนอยู่เจริญไปรษณีย์สามชุก ขอเสนอโครงการ ดังนี้ ๑. โครงการติดตั้งสัญญาณไฟกระพริบจราจร บริเวณวงเวียน หรือป้ายสัญญาณเอกให้รถในวงเวียนไปก่อน ๒. โครงการติดตั้งกล้องวงจรปิด CCTV จำนวน ๓ จุด</p>

-๓-

ที่ประชุมประชาคม ๓. โครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ และศึกษาดูงาน
ขอให้เทศบาลช่วยติดตั้งไม้ และซ่อมแซมไฟฟ้าสาธารณะบริเวณข้างบ้าน
ครัวเรือนน้ำดื่มที่ล้มตะ

นายณรงค์ชัย โกศวรรณวิทย์ เรื่องซ่อมแซมไฟฟ้า ผมขอมอบให้กองช่างทำการสำรวจ และดำเนินการ
นายเทพมนตรีตำบลสามชุก ซ่อมแซมให้เลย ส่วนเรื่องติดตั้งไม้ ถ้าไม่ใช้ต้นไม้ของตัวเอง ก็ต้องให้เจ้าของ
ต้นไม้อนุญาตก่อน เทศบาลจึงจะดำเนินการติดตั้งได้ครับ


นายสมนึก สุริยานต์ ผมขอให้เทศบาลช่วยดำเนินการซ่อมแซมเครื่องออกกำลังกายในชุมชน
ประธานคณะกรรมการชุมชนฯ ซึ่งตอนนี้ชำรุดหลายตัวครับ


นายณรงค์ชัย โกศวรรณวิทย์ ผมขอมอบให้กองสาธารณสุข ออกสำรวจและซ่อมแซมเครื่องออกกำลังกาย
นายเทพมนตรีตำบลสามชุก ทุกชุมชนในเขตเทศบาลด้วยครับ มีอีกเรื่องที่ผมจะแจ้งให้ทุกท่านทราบ
เรื่องเสียงตามสาย จากเดิมที่เทศบาลใช้อยู่เป็นระบบเดินสาย เปลี่ยนเป็น
ระบบไร้สาย (แบบดิจิตอล) ทั้ง ๒๐ ชุมชน พร้อมทั้งให้ผู้รับเหมาเข้ามา
ดำเนินการซ่อมแซมในจุดที่ไม่ดีด้วย เพราะฉะนั้นช่วงนี้เสียงตามสาย
อาจจะมีปัญหาบ้างจนกว่าจะปรับปรุงแล้วเสร็จครับ ไม่ทราบที่ประชุมท่านใด
จะเสนอโครงการอื่นๆ เพิ่มเติมอีกหรือไม่ ถ้าไม่มีผมขอมติที่ประชุมจึงลี้ลับ
ความสำคัญโครงการ ๑-๕ ครับ


มติที่ประชุม มีมติเอกฉันท์ให้จัดลำดับความสำคัญของโครงการลำดับที่ ๑-๕ ดังนี้
๑. โครงการติดตั้งสัญญาณไฟกระพริบจราจร บริเวณวงเวียน พร้อมป้าย
สัญญาณบอกให้รถในวงเวียนไปก่อน
๒. โครงการติดตั้งกล้องวงจรปิด CCTV จำนวน ๓ จุด
๓. โครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ
๔. โครงการศึกษาดูงาน

นายณรงค์ชัย โกศวรรณวิทย์ ไม่ทราบมีท่านใดจะเสนอโครงการอื่นเพิ่มเติมอีกหรือไม่ ถ้าไม่มีท่านใด
นายเทพมนตรีตำบลสามชุก เสนอแนะเพิ่มเติม ผมขอขอบคุณทุกท่านที่เข้าร่วมประชุมประชาคม
แผนพัฒนาเทศบาลและแผนชุมชน (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๒) ในวันที่
ผมขอปิดประชุม

ปิดประชุม เวลา ๑๙.๐๐ น.

ลงชื่อ  ผู้จัดรายงานการประชุม
(นางสาวปัทมา อภิสรสุกุล)

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ 

ลงชื่อ  ผู้ตรวจรายงานการประชุม
(นางสาวปราณี กิจจักษ์)

หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายกฤษณสรณ์ สุขसार
วันเดือนปีเกิด	25 มีนาคม 2514
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2536: บริหารธุรกิจบัณฑิต (การตลาด) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปีการศึกษา 2555: รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำแหน่ง	นักวิชาการสรรพากรชำนาญการ ฝ่ายเตรียมและ บันทึกข้อมูล ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงาน สรรพากรภาค 3
ผลงานทางวิชาการ	กฤษณสรณ์ สุขसार. (2555). <i>ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ กรมสรรพากร</i> . มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, แขนงวิชา บริหารรัฐกิจ.
ประสบการณ์ทำงาน	2551-ปัจจุบัน: นักวิชาการสรรพากรชำนาญการ ฝ่ายเตรียมและบันทึกข้อมูล ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานสรรพากรภาค 3 2551: นักวิชาการสรรพากร 6ว. ฝ่ายเตรียมและบันทึกข้อมูล ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานสรรพากรภาค 3 2547: นักวิชาการสรรพากร 5 กลุ่มงานส่งเสริมประสิทธิภาพ กรมสรรพากร